

TOOLISKOJA TEATAJA

TOOLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HAALEKANDJA

JUUNI 1938

Nr. 6/7

2. AASTAKAIK

SISU: 1. A. Renning: Nõudmised ja lubadused. 2. 6. üleriiklik konverents. 3. Onebody: Piibujutte konverentsist. 4. Ülevaade tööliskonna olukorrast 1937. a. 5. Venelasi ei võetud Rahvusvahelisse Kutseühingute Liitu. 6. I. Rebane: Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seadus. 7. Ülevaade Tööliskoja tegevusest. 8. Välismaalt. 9. I. R.: Uusi sotsiaalseadusi. 10. Ühistegevusnurk. 11. Käitiste elu. 12. Mitmesugust.

*Vaade konverentsist osavõtjatele, ees juhatuse laud.
Kõnetoolis minister O. Kask.*

Tartu Töölisühingute Keskliit

palub meid õiendada järgmist:

1. Tartu Töölisühingute Keskliidu juhatusse kuuluv trükitööline ei ole otsuste tegemisel ega muude asjade arutamisel jäänud eriarvamustele.

2. Tartu Trükitööliste Ühingu koosolekul aruandja ei ole lähemalt põhjendanud oma väiteid „poliitika“ tegemisest. Ta väiteid on õiendanud koosolekul Tartu Töölisühingute Keskliidu sekretär.

3. Tartu Töölisühingute Keskliit kinnitab oma tahet koostööks kõigi töölisorganisatsioonidega.

Koja esindaja Riiginõukogus

Koja esimees Joh. Kurvits on valitud maa, töö ja rahva heaolu komisjoni ja kodukorra komisjoni liikmeks.

Meistrite ja õppinud tööliste rinnamärgid

on lastud valmistada Tööstusliku Kutseoskonnõukogu poolt, mida mehed kannavad vasakpoolsel pintsaku revääril ja naised vasakpoolsel riietuse küljel. Õppinud tööliste rinnamärk kujutab vapitaolist sinist emailitud välja, millele on mahutatud valge emailmonogramm „Ö. T.“, kuna meistrimärk on sõrikujuline, mille sinisele emailitud väljale on

keskkohta paigutatud kuldtäht „M“, mis on ümbritsetud tammelehtedest pärjaga ja mille kohale on paigutatud kuueharuline kuldtäht.

Märgid on saadaval R. Tavasti juures Tallinnas, Pärnu mnt. 20, tel. 452-79 ja maksavad meistrimärgid Kr. 1.75 — Kr. 2.— ja õppinud tööliste märgid Kr. 1.25 — Kr. 1.50, kus neid võib tellida.

Konverentsi pilt

võib tellida Tööliskojast. Saadaval on kaks pilti konverentsist osavõtjatest, mis maksavad 60 senti tükk ja üks pilt konverentsi juhatuselt, mis maksab 25 senti tükk. Pildid on avaldatud vähendatult käesolevas numbris.

Koja büroo suvekuudel kuni 1. septembrini

on avatud enne lõunat kl. 9—3, laupäeviti kl. 9—2 ja õhtuti esmaspäeval kl. 5—7 ja neljapäeval niisamuti kl. 5—7, millal ka koja peasekretär adv. I. Rebane võtab vastu jutulesoovijaid ja annab juriidilist nõu.

Iga haigekassa liige lugegu „Tööd ja Tervist“.

Kõik haigekassade tegelased levitagu „Tööd ja Tervist“.

„TÖÖ JA TERVIS“

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

E. HAIGEKASSADE LIIDU JA SOTSIAALSE ARENGU EESTI ÜHINGU HÄÄLEKANDJA

Tegev toimetaja L. JOHANSON. Vastutav toimetaja K. LUKK.

Ilmub kord kuus.

Tellimise hind postiga:	Kuulutuste hind:
Aastas 150 senti	1 lhk. Kr. 50.-
6 kuu peale 75 „	1/2 „ „ 25.—
3 kuu peale 40 „	1/4 „ „ 12.50
Välismaale aastas . . . 200 „	1/8 „ „ 7.25
Üksiknumber 15 „	Teksti ees 50% kallim.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ilma saatemaksuta.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Toompuiestee 7-a, krt. 13. Telefon 448-35.

Tööliskoja Teataja

Tööliskoja häälekandja

JUUNI 1938

Nr. 6

II aastakaik

Tellimishind:	Ilmub kord kuus, vähimalt 24 lhk. suuruses.	Kuulutuste hind:
aastas . . Kr. 1.50	Vastut. ja tegev toimet. koja peasekret. Ilmar Rebane.	lehek. . Kr. 30.—
1/2 aastas. „ —.75	Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13,	1/2 lehek. „ 15.—
1/4 „ . „ —.40	telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti,	1/4 „ . „ 8.—
Üksiknumber 15 s.	välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.	1/8 „ . „ 5.—

Nõudmised ja lubadused

VI konverentsi puhul

Anatol Renning

Kuuendat korda pidasid töölisvanemad oma konverentsi. — Huvitav on asetada mõttes senised konverentsid ritta ja võrrelda neid. Näib, et midagi ei näita selgemini muutusi Eesti töölislühikumis, kui sellane võrdlus. Esimesed konverentsid olid väikesearvulised ja ei äratanud kaugeltki seda tähelepanu, mis saab „töölise parlamendile“ praegu osaks. Ajakirjanduses ja avalikkuses suhtuti tööliste nõudmistesse üleoleva muigega, kuna praegu on peaaegu väibunud jutud „liialdatud nõudmistest“ ja „demagoogiast“. Töölisvanemad ise tunnevad järjest suuremat huvi oma konverentside vastu ja tulevad kokku riigi igast nurgast.

Nende muutuste taga peitub üks põhjapanev murrang, üks tähtis pööre töölislühikumis. Esimestel konverentsidel ei tunnud tööliskond ennast täiesti kodus, nii töölised ise kui kogu avalikkus oli harjunud sellega, et tööliste nimel ei kõnele töölised ise, vaid need, kes on tööliste juhtideks seatud. Huvi tuntu selle vastu, kuidas mõtlevad ja kavatsevad ametlikud juhid; selle kõrval kahvatusid töölisvanemate — „väikeste inimeste“ „väikesed mured“.

Need ajad on igaveseks möödas. Nüüd teab konverentsi puhul kogu Eesti, et siin avaldub tööliskonna enese võltsimatu tahe, et igasugused juhid saavad püsida ainult siis, kui nad sellele tahtele alluvad. On selgeks saanud, et töölisvanemad ei ole „väikesed inimesed“, ei ole sõnnikuvedajad juhtide põllule, vaid nad on töölislühikumise kandvamaid tugesid, — ja nende „väikeste murede“ ees peab avalikkus mütsi maha võtma, — sest need mured tähistavad täitmata kohustusi, mis on ühiskonnal nende suhtes, kelle tööst ta elab.

Ühe sõnaga: nähakse seda, et konverents on tööliste eneste asi, et seal ei kõnelda tööliste nimel, vaid seal kõnelevad töölised ise ja konverentsi nõudmised ei ole võtteks poliitilises mängus, vaid näitavad tööliste karmi elu edasilükkamatuid vajadusi.

Seepärast ei juletagi neile nõudmistele otseselt vastu vaielda. Osa nõudmistete täitmiseks on antud juba lubadusi, — ja kuigi asi venib, pole nende lubaduste tagasivõtmine enam mõeldav.

Kui on lubadustest juttu, siis mõeldakse kõigepealt vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamisele ja pälgalise puhkeaja seaduse muutmisele. Kuid parlamendi sügisesse töökavva nad on sisse võetud — ja võib rahulikult ütelda, et töölisvanemate konverents aitas mõjuvalt kaasa selleks, et need asjad lõplikult kalevi alla ei jäänud.

Kuid on ka teisi lubadusi, mis kuuluvad lunastamisele. Kui sotsiaalminister väitis oma kõnes ametliku statistika põhjal, et töötulide lahendamise komisjon aitas kaasa reaalpalkade tõusule, siis võib selle statistika kohta olla mitmesugusel arvamisel. Tähtis on aga see, et reaalpalka tõstmise, tööliskonna elatustaseme tõstmise põhimõte on riigivõimu — ja avalikkuse poolt tunnustatud, ja see on ka teatud mõttes lubadus, mille täitmist tuleb nõuda.

Töölised olid alati arvamisel, et praegune töötulide lahendamise seadus ei ole vastuvõetav. Ka siin on antud osaline lubadus: seadus tuleb muutmisele kutseühingute esinduse osas töötulide lahendamise protseduurist. Sellega oleks tehtud vähimalt esimene samm praeguse olukorra parandamise poole.

Palgaolude ja töötingimuste tõhusaks parandamiseks pole muud teed, kui vabakutseühinguline organiseerimine — seda on rõhutanud töölisvanemad oma konverentsidel väsimatult — ja võime näha, et avalikkus hakkab aru saama, et vastuseisumine siin ei aita ja kutseühingutega tuleb leppida kui paratamatusega. Selles mõttes on väga iseloomulik „Päevalehe“ juhtkiri 17. mail, kus kõneldakse kutseühingulist väga tunnustavalt. Siin on aga tulnud uusi kaebusi kutseühingute seaduse tõttu. Kuid siingi on tööliste antud riigivõimu poolt korduvalt lubadus: tunnustada ja aus hoida vabakutseühinguline põhimõte. Selle nimel peab nüüd alustama võitlust esialgu kutseühingute seaduse kohaldamiseks vabakutseühingulises vaimus.

Kutseühingute keskliit on praegu ebanormaalses olukorras; uue seaduse kohaselt saavad kutseühingud valida kesklüüdu juhatuse, kuid kaudse kontrollimise olukord kestab seaduse alusel edasi.

Ometi on just möödunud konverents oma asjalikkuses ja kindluses paremaks tõestuseks, et tööliskond mingit hooldamist ei taha ega ka vaja. Teatud ringkonnad, olid enne konverentsi ametis vastuolude tekitamisega. Konverentsil sulusid nende kavad täiesti. Oli ilmselt selge, et töölistel on palju tõsisemad ja tähtsamad mured, kui intriigid, kallaletungid ja kampade võitlus, tööliskonnal seisab ees suur töö organiseerimise ja oma nõudmiste teostamise suunas, selleks tööks vajab ta kogu oma jõudu — ja oma usalduse annab ta ainult neile, kes ausalt võtavad sellest tööst osa. Siis on loota, et tööliskond ei jää mustaks rammusaks mullaks, nagu seda peasekretär I. Rebane oma ettekandes tähendas, vaid majandus on rammuks, mille pinnal saab lähedasti elada.

6. üleriiklik konverents

Üleriiklik töölisvanemate, tööliskoja valijameeste ja ametiühingute esindajate 6. konverents peeti 15. mail 1938. aastal Tallinnas, Börsisaali ruumes Pikal tänaval.

Võttes arvesse, et eesti tööliskonnal on käesoleval ajal harva võimalusi sellaseks üleriiklikeks kokkutulekuiks, ühiseid ja lahendust ootavaid küsimusi suur hulk, siis valitses kokkutuleku vastu eriti suur huvi. Sellest oli tingitud ka osavõtjate suur arv. Üldse võttis konverentsist osa ligi 350 tööliskonnaliikumise tegelast, seega enam kui kunagi varem, pääle selle külalised.

Konverentsi tähtsust rõhutas hra sotsiaalminister O. Kase ja Taani Töölisühingute Kesklüüdu sekretär Ei-

ler J e n s e n i osavõtmine konverentsi tööst. Taani saadiku kohalviibimine tõendab, et välismaine tööliskonnaliikumine on suuresti huvitatud eesti tööliskonnaliikumise saatusest ning selle muredest, saates kontakti süvendamiseks omapoolse esindaja.

Konverents algas kell 10,30 hommikul. Tööliskoja esimees J. Kurvits avas konverentsi lühikese kõnega, avaldades Tööliskoja nimel headmeelt säärase suurearvulise osavõtu üle konverentsi tööst, märkides ka kõrgete külaliste kohalviibimist ja soovides konverentsi tööle suuri tulemusi eesti tööliskonna kasuks.

Seejärel asuti konverentsi rakendamisele. Konverentsi juhatusse valiti R.

Koppelmann ja J. Kurvits — Tallinnast, O. Koplus — Tartust, F. Kauks — Kohtla-Järvelt, J. Kuller — Sindist ja A. Kalvi — Narvast. Sekretariaat valiti 10-liikmeline: V. Ado, E. Petree, H. Ausmees, A. Kaasik ja A. Suits — Tallinnast, Trei Kiviõlist, Kriis Küttejõust, A. Raus Narvast, R. Peters Pärnust ja A. Helde Tartust. Lõpuks valiti redaktsioonikomisjon järgnevas koosseisus: E. Saar Sindi, A. Saul, A. Petrov, L. Konga ja A. Renning Tallinnast.

suse lähemaid kavatsusi sotsiaalpoliitika alal, kuna hra peaminister esinevat lähemal ajal valitsuse deklaratsiooniga neis küsimustes Riigikogus. Seepärast on praegu raske kõike ette näha, küll aga arvab hra sotsiaalminister, et ta saab kõnelda üksikute küsimustest, mis on seisnud juba ammu päevakorras ja mis tulevad esmajoones lahendamisele.

Seetõttu piirdus minister kolme peaküsimusega, nimelt:

- 1) tööliste kutseühinguline organiseerimine,
- 2) töötulide lahendamine ja streigi küsimus,
- 3) sotsiaalsed reformid.

I

Töölisühingute organiseerimine on rajatud samadele põhimõtetele, mis on viidud sisse

Konverentsi juhatus.

Istuvad vasakult: A. Kalvi, I. Rebane, R. Koppelmann, F. Kauks, O. Koplus.

Edasi otsustas konverents peasekretär I. Rebase ettepanekul anda hääleõiguse kutseühingute esindajaile, kuna neil varematel konverentsidel oli vaid sõnaõigus.

Kuna hra sotsiaalminister pidi peatselt konverentsilt lahkuma, siis anti temale esimesena sõna referaadi pidamiseks, millega saadi ülevaade valitsuse majandus- ja sotsiaalpoliitilisest kavatsusist.

Sotsiaalminister sotsiaalpoliitilisest peaküsimusist.

Hra sotsiaalminister märkis kohe algul, et temal on võimatu üldiselt anda edasi valit-

üldisesse ühingute ja nende liitude seadusesse. Kutseühingute seadus, millega on tuttavad töölisnõukogud ja kutseühingud üle maa, ongi rajatud ülaltoodud põhimõtetele. Minister märkis, et mõnel pool on selle seaduse üksikute punktide kohta valitsemas tööliiskonnas lahkarmised ja seepärast püüab minister lähemalt määratella nende punktide sisu.

Tuleb arvestada meie riikliku süsteemi uut suunda ja seepärast peab ka kutseühinguline liikumine olema rakendatud selle süsteemi iseäraldusisse ja moodustama edaspidi tööliiskonna kutseühinguile vajalise raamistiku. Siiski on riik jäänud kolme tähtsa aluse juure. Need on: 1) ühingute sisemine korraldus ja ehitus on rajatud vabale alusele, 2) ühingute koondumine ja liikmeskonna side omab vabatahtliku iseloomu ega ole sunduslik ja 3) kutseühingud korralduvad ametialaliselt.

Sellane raamistik peab tagama seda, et eesti kutseühinguline liikumine on kasuks kogu

eessti töölisliikumisele. Eriti puutub see ühislepingute sõlmimise- kus on töövõtjaskonna poolel nõutav arvuliselt ja distsipliinilt tugev kutseühing. Algul saab seda kätte vaid liikmeskonna ühtlusest ja kutsealaliselt organiseerimisest — mida tagab seaduses ette nähtud staaž. Peame arvestama ka kutseühingute minevikku ja märkima, et omal ajal kannatasid kutseühingud suuresti poliitiliste võitluste tõttu nii liikmeskonna keskel kui ka üldse. Uus seadus tahab seda võitlust kõrvaldada ja jätta kutseühingute majandusliku ja sotsiaalse võitluse, mis parandaks tööliste elujärge. Mis puutub järelevalvesse, siis seda on tugevdatud kooskõlas teiste ühingute järelevalve korraga.

Seepärast on loota edaspidi tugevaid kutseühinguid. Nende keskuse loomine on võimalik keskliidu kaudu, milliseid võib tekkida ka enam, kuna näiteks poleks kasulik tööstustöölisi ja maatöölisi ühendada ühte, sest nende liikmeil on eritingimusi ja -huve. Selleks võivad maatöölised koonduda eraldi keskliitu.

EILER JENSEN,

Taani Kutseühingute Keskliidu sekretär.

Kõik ülaltoodu on juhitud põhimõttest — rahvasisemisele ülesehitusele, — rahvakihtide koostöele ning selle arendamisele.

II

Edasi käsitleb minister töötülide lahendamise korda ja märgib, et selle korraga pole tihti rahul ei töövõtja ega tööandja, kuna üks näeb teise poole paremakspidamist. Õiget lahendust on seetõttu üldse raske leida. Siiski on riigivõimu ülesandeks jälgida konflikte majanduslikul alal ja tarbe korral, kas või sundkorras, vahele astuda. Sääraselt vahele segades on suudetud suurtööstusis tõsta palku üle 20%. Reaalselt on seega palgad komisjoni tegevuse tõttu tõusnud umbes 5% võrra, võrreldes endisageid palku. Sellane palkade tõus pole meie majanduselule teinud kahju.

Minister arvab, et head konjunktuuri selleks kasutada, et palku veel enam suurendada, poleks õige. Majandusliku halvenemise korral oleks tagasilööke ja raskusi nii tööstuses kui põllumajanduses. Seepärast peab pidama tasakaalu ja sammuma järk-järgult edasi. Minister märgib, et võib-olla on pandud põllu-

majandusele enam rõhku ja tööstused jäetud tagaplaanile, kuid ta ei pea seda õigeks, kuna säärasel eelistamisel oleks kriisi ajal omakordne halbust.

III.

Sotsiaalreformide juure minnes, minister tõendab, et Sotsiaalministeerium on algusest peale võtnud seda ülesannet tõsiselt ja töötanud välja mitmesugused kavad. Kuigi majandusliku tõusu ajal on vajaline teha majandusse suuremaid investeerimisi, ei või siiski unustada ka sotsiaalreformide tähtsust. Pole õige asuda vaid tööstuse ülesehitamisele, ootama jäädes sotsiaalreformide suhtes. Majanduselu ja sotsiaalpoliitika peavad olema omavahel tihedasti seotud. Seda peab aga tasakaalukalt tegema, vastasel korral võib liialduste juures tulla tagasilööke ja nurinat.

Üks reformidest on kindlustamine vanaduse- ja invaliidisuse vastu ja perekonna kindlustamine. Seaduseelnõu on valmis ja läheb parlamendile arutamiseks. Kevadise istungjärgu ajalühiduse tõttu tuleb see seadus arutusele sügisel. Mõnel pool on avaldatud arvamisi, nagu liialdaksime oma töökaitsega, mis pole õige. Oleks vajaline, et meie rahvas viidaks selles suhtes täielisele selgusele ja arusaamisele.

Kapital ei ela tööta ega töäjõud kapitalita. Need lahutamata kaaslased tuleb praktiliselt kooskõlastada, mitte aga lahendada marksistlikel põhimõttele. Töö peab viidama ausse. Tähtsad on ka rahvaarvu tõstmise seisukohast emade ja lastekaitse küsimused, milliste kohta Sotsiaalministeeriumis on töötatud välja vajalised seaduseelnõud.

Hra sotsiaalminister, lõpuks, hoiatab tööliste järelejoostmast eluvõõraile ja võõraile ideedele, mis tahavad rahvast ässitada ja rikuda. Minister arvab, et tööliiskonna vaim on küllalt tugev nendest jagusaamiseks, üksikuist aga saadakse üle nende kõrvalejätmisega. Arvesse võttes kutseühingute 30-aastast minevikku ei tohiks kutseühingud põhjustada riigivõimu vaheleostumist korrale kutsumiseks. Minister soovis konverentsile jõuda ja edu ülesseatud küsimuste lahendamiseks. (Kiiduavaldused.)

Sõna sai tervituseks suure aplausi saatel Taani Kutseühingute Keskliidu sekretär Eiler Jensen.

Tervitaja ütles oma sõnavõtus, et tänapäeval on tööliiskonna õigused ähvardatud mitmes riigis, seepärast on vajaline ülemaailma tööliiskonna omavaheline side ja ühised pingutused hädaohu vältimiseks. Seda tehakse igal pool, ka Taanis. Taanis on kutseühinguline liikumine 40 aastat vana ja selle aja jooksul on suudetud organiseerida 460.000 töölist Keskliidu ümber vastavate kutseühingute kaudu. Ainult 30.000 töölist asub veel väljaspool Keskliitu viibivates tööliisorganisatsioonides.

nides. Olles arvuliselt ja seesmiselt tugevad ja poliitiliselt ühtlased, on Taani kutseühingud suutnud avaldada suurt mõju Taani sotsiaalpoliitikale. Alles hiljuti viidi läbi kõikides tööharrudes 14-päevaline palgaline puhkus.

E. J e n s e n i kõne kaeti marulise aplausiga, väljendades seega suurt solidaarsust Taani kutseühingute seisukohtadele.

Selle järele luges koja peasekretär I. R e b a n e ette Rootsi Kutseühingute Liidu tervituse konverentsile, milline on saadetud kirjalikult.

Järgnevalt sai sõna Tööliskoja esimees J. K u r v i t s Tööliskoja tegevusülevaate ettekandmiseks. Kõneleja ütles kokku võttes järgmist:

Tööliskoda, lootused, ülesanded ja saavutused

Kui aasta tagasi tuli kokku eelmine konverents, oli Tööliskoda ainult mõned kuud vana. Tööliskonnal ei olnud veel küllaldaselt selge, millised lootused võib ta panna uuele asutusele ja mis suunas on üldse oodata olukorra kujunemist. Hoiatasime juba siis, et nõudmiste esitamine ja põhjendamine koja poolt iseenesest küsimusi veel ei lahenda, ja kui möödunud konverentsi lõpul härra sotsiaalminister soovitas meile võitlust oma seisukohtade teostamiseks, siis teadsime väga hästi, et võitlus ei seisa ainult märgukirjade kirjutamises. On loomulik, et vaadeldes Tööliskoja tegevust suurte lootuste lähtekohalt võib tekkida tunne, nagu poleks saavutused kuigi suured. Kuid seda lähtekohta ei tarvitse meil olla, kuna meie neid suuri lootusi pole jaganud. Seepärast tuleb hinnata koja tööd tema reaalsete tegevusvõimaluste ja tegevusülesannete seisukohalt.

Koja tegevuse suund oli määratud eelmise konverentsi poolt. Eelmisel konverentsil selgus, millised nõudmised tuli asetada tähelepanu tulipunkti. Neist nimetan kõige pealt vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamist ja palgalise puhkeaja laiendamist: — nende küsimuste kohta oli antud teatud lubadusi.

Jumala veskid jahvatavad pikkamisi. Kui palju tuli tööliskonnal võidelda, et need nõudmised eriti vanaduse ja invaliidisuse kindlustamine, võetaks valitsuse töökavva. Ja nüüd tuleb väsimatult ja lakkamatult neid nõudmisi uuesti meele tuletada, et nende teostamine ei veniks. Niipalju kui kojale jõudu ja võimalusi, märgukirjade kaudu, tööliskoosolekute kaudu, oma ajakirja kaudu, püüdis ta neid küsimusi soojalt hoida ja riigivõimu tähelepanu ikka uuesti nendega kõita. Vahepeal on koda koostanud üksikasjalised seisukohad vanaduse- ja töövõimetuse vastu kindlustamise kohta, et kiirendada asjakäiku siis, kui selle seaduse kava lõpuks kojale seisukoha avaldamiseks antakse. Ei vaja erist nimetamist, et koja lõplik seisukohavõtt kujuneb koostöös töölisorganisatsioonidega.

Aruandeaasta tähtsaimaks saavutuseks tuleb pida tööõnnetuste ja tervishoiuäärust, mille koostamisest võttis ka koda osa.

40-tunnise töönäda küsimus on meil uus. Täie rõhuga käsitati seda esmakordselt alles eelmisel konverentsil. Siin seisame veel pika ja pingutatud võitluse alguses. Vahepeal on olukord eriti tekstiiltööstuses arenenud sellaks, mis näitab, kui võrd õigeaegne ja õigustatud on tööaja lühendamise nõudmise püstitamine.

Tekstiiltööstus elab praegu vallandamise tähe all, ja nende vallandamise põhjuseks on töövähenduse kõrval asjaolu, et suurendatakse järjekindlalt iga töölise töökoormist. Kui see nähtus edasi areneb, on meil varsti suur töötle armee. Nüüd, kus juba ametlikud ajakirjad kirjutavad 5-päevast töönäda tekstiiltööstuses, arvestades midugi seda, et töölised saavad ka 5 päeva palka, oleme eriti kohustatud tegema tööd oma nõudmise propageerimiseks, — ja võib vist liialduseta ütelda, et tänu eelmisele konverentsile ja koja vahepealsele tegevusele see nõudmine — tööaja lühendamise nõudmine ilma teenistusetasu vähendamata — kostab järjest selgemini ja kindlamini.

Vahekorras tööandjatega on eelmine konverents täie rõhuga alla kriipsutanud vanu nõudmisi: palgata se peab tõusma sel määral, et selle najal saaksid tõsiselt paraneda tööliskonna elutingimused ja — nagu seda täiesti võimaldab majanduse kandejõud — töövõtjate ja tööandjate vahekord kujuneda ühislepingute alusel. Nende nõudmiste teostamine on kutseühingute ülesandeks; Tööliskoda esindab tööliskonda riigivõimu, mitte tööandjate ees. Tema osa võib siin olla vaid nõuandev, kuna algatus võib siin kuuluda ainuüksi kutseühingule. Kahjuks kestis kutseühingute keskliidus ebanormaalne olukord edasi — ning peale selle kannatas kutseühingute tegevus selle teadmatusel all, mida tekitas uue kutseühingute seaduse ootamine. Kogu aeg oli koda nõu- ja abivalmis ja kutseühingud võisid tegeliku töö juures veenduda, et koda on nende teenistuses. Koda sõlmis kutseühingutega ka pidevama sideme, kutsudes kokku üleriikliku ulatusega kutseühingute ühisele nõupidamisile. Koos kutseühingutega tegi koda katsed leida mingit väljapääsu neist raskust, mis kuhjusid kutseühingute teele, nimelt muuta Tööütlide lahendamise seadust, vähimalt selles osas, mis takistab kutseühingute osavõttu töötülide lahendamisest, s. o. takistab aktsioone palkade ja töötingimuste korraldamiseks ja ühlustamiseks terve tööstusharus üle riigi. Kuid sellegi küsimuse otsustamine lükati edasi — kuni tuleb uus kutseühingute seadus.

Selle seaduse asjus oli kutseühingute ja koja tahe ühtlane ja selge — tuleb säilitada kutseühingulise organiseerimise senised vabad alused, mis pole juhuslikud, vaid on tingitud palgavõitluse ülesandest. Seepärast sai kordvalt deklareeritud, et tööliskond ei näe mingit vajadust kutseühingute seaduse andmiseks. Samuti koostas koda koos kutseühingutega need põhilused, millele peavad tugema kutseühingud, kui nad tahavad olla tõelised, vabad kutseühingud. Nagu võis karta, pandi seadus kehtima, lähemalt küsimata koja arvamist, ja neid põhiluseid pole seaduses arvestatud. Nende põhiluste näol on aga tööliskonnal olemas selge programm.

Nii pole palgaolude kujundamine kutseühingulisel teel teinud edusamme, välja arvatud vaid mõned erandid. Raskuspunkt oli seepärast töötülide lahendamise komisjonil. Töölisvanemal ja koja esindajail tuli teha komisjonis tänamata tööd, kaitses tööliste nõudmisi. Seejuures tuli kojale olla abiks töötüli alustanud käitisile, andes jurüdi-

list ja majandusteaduslikku nõu nõudmisteh põhjendamisel ja töötuli seadusepäraseks arendamiseks. Komisjon muutus töölisile seda vähem vastutulelikuks, mida enam tuhmus 1936. a. võitluste tulemus. Koda juhtis korduvalt riigivõimu tähelepanu puudusile komisjoni tegevuses. Tal läks korda saavutada seda, et Sotsiaalministeeriumi põhimõttelisel tunnustas täpsuse ja võimaliku üksikasjalisuse vajadust komisjoni otsuseis; selle mõjul luhtus Kaubandus-tööstuskoja ringkondade piüüe ära hoida individuaalset palgatoosu.

Palga- ja töötingimuste korraldamise kõrval on töölisikonnale olulise tähtsusega palga o s t u j ö u d. Kuidas sellega on lood, on kõigile teada. Koda juhtis vastavate asutuste tähelepanu sellele, et ametlik elukalliduse indeks tegelikku olukorda ei peegelda. Ta esitas valitsusele põhjendatud ja kaalutud ettepanekud elukalliduse tõusu ärahoidmiseks ja korterikriisi lahendamiseks. Siin tulemusi ei olnud. Teatud lubadusi on antud töölistorkterite küsimuse arutamisele võtmise asjus, kuid lubadustest kaugeemale pole seni jõutud. Kuid mis sellest — haarama lubadustist kinni ega väsi neid meele tuletamast, enne kui asi hakkab liikuma. Ja töölistorkterite küsimus on igal pool, Tallinnas, uutes töölistkeskuses kui ka mujal, nii valus, et selle lahendamise vajadus on muutumas kõigile vastuvaidlematult selgeks.

Läheks pikale, kui hakkaksin üles lugema kõiki neid küsimusi, kus koda pidi pöörduma valitsusasutuste poole, näidates vajalisi parandusi kehtivais seadusis ja määrusis, sotsiaal- ja majanduspoliitilises suundades jne. Koda mõõdunud tegevusaasta aruandes on sääraseid küsimusi nimetatud 48, neist mitme küsimuse puhul pidime korduvalt tallama Toompea teed. Koda on koguni nimetatud „märgukirjade vabrikuks“, temale on ette heidetud, et ta esitas valitsusele järjest uusi nõudmisi, hoolimata sellest, et neile osutati nii vähe tähelepanu. Kuid mida oleks arvata töölistvanemast, kes keelduks kontorisse minemast tööliste asjus põhjendusega, et sellest niikuinii midagi välja ei tule. Need 48 küsimust on 48 muret, mis on tõusnud töölistel selu sügavusist, ja koda pidi hoolitsema selle eest, et need mured kostaksid ka Toompeale.

Mõnes küsimuses on suudetud saavutada ka tulemusi. Nii ähvardas ehitustöölisti töökaitse ja sotsiaalkindlustuse allt väljajäämine; see oht, mis ähvardas meie töölistkonna üht suuremat osa, hoiti ära. Töölistkoja nõudel suurendati hädaabitööde kredüüte, olgugi et nende kredüütide ulatus ja rakendus ei olnud kaugelgtki rahuldav. Vangide töö võistluse pidurdamiseks vaba tööjõuga anti Kohtuministeeriumi poolt vastavaid juhtnõure. Sotsiaalpoliitika profesuuri loomisel Tartu Ülikoolis on arvestatud koda seisukohti. Koda on esindatud ka Tariifinõukogus. Siin püüdis ta puhkuseaegset hinnaalandust laiendada nädalast kuu peale ja tööliste perekonnaliikmete peale; esimeses osas suudeti saavutada tulemusi mõõdunud suvel ja teine küsimus on lahendatud sel kevadel kehtima pandud tariifiga, kusjuures kogu hinnaalanduse andmise kord on lihtsustatud. Tulemusi on saavutatud veel mõnes teises vähema ulatuslikus küsimuses.

Kõneldes Töölistkoja ülesandest töölistkonna üle-riikliku esindusena riigivõimu ees, pean veel mainima koda esindaja tegevust R a h v u s k o g u s, kes julgelt ja kindlalt esines töölistkonna seisukohtadega põhiseaduse asjus.

Kuid töölistkonna esindamine riigivõimu ees on vaid osa koda ülesandest. Koda on töölistvane-

m a t e k e s k o r g a n i s a t s i o o n i k s, ta on nõndaütelda töölistvanemate keskkliit. Ta peab olema seepärast igapäev abiks töölistvanemaile; ta juhib tööinspektiooni tähelepanu töökaitse rikkumisile seal, kus töölistvanemad ei suuda saavutada tulemusi; annab töölistvanemaile nõu mitmesugustes praktilistes küsimustes; saadab oma kõnelejaid käitiste koosolekuile; kutsub töölistvanemad ja valijamehed kokku ülelinnalilise koosolekuile ja konverentsidele; ühe sõnaga — püüab liita töölistvanemaid üheiseks, teadlikuks ja aktiivseks pereks. See osa koda tööst paislab vähem silma kui töölistkonna esindamine Toompeal, kuid see ei ole vähem tähtis ja on võib-olla rohkem viljakas. Siin on eriti viimasel ajal tekkinud kodal suuri ülesandeid töölistkonna asutuste, töölistvanemate ja töölistnõukogude loomisel ja kaitsmisel. Ei ole vist liialdus ütelda, et viimase aja üheks tähtsaimaks sündmuseks on Lutheri töölistnõukogu esimehe R. K o p p e l m a n n i vallandamine Lutheri ettevõitest. Oli alati arvanine, et see on vana soliidne firma, mis lubab endale ainult ausat mängu, kuid see viis, kuidas ta teostas R. K o p p e l m a n n i vallandamist, näitab, et tööliste suhtes ei peeta nähtavasti vajaliseks kirni pidada aususe reegleist. R. K o p p e l m a n n i vallandamine on hoiatus meile kõigile, et peame tegevasti ühte hoidma, küünte ja hammastega oma õigusi kaitsma, üle riigi ühise perena esinema, et töölistvanemate seadus saaks rakendatud tema tõelise mõtte kohaselt. Töölistkond peab seadusist ise lugu — kuid nõuab seda ka tööandjailt.

Töölistnõukogude ellukutumine seal, kus need puuduvad, on koda lähima tegevuskava üheks peapunktiks. Seni on töölistkonna asutuste arv järjekindlalt tõusnud, kuid on veel küllalt kohti, kus pole selle asjaga veel algust tehtud. Nende seas on ka mõned suuremad käitised, koguni neid, kus tööliste arv läheneb tuhandele, nagu Rootsi Ölikonsortium. See olukord ei ole loomulik. Koda loeb oma kohuseks olla siin abiks ja ergutajaks.

Juriidilist abi on koda korraldanud ka provintsis, nimelt Tartus ja Pärnus. Üldiselt on siiski olukord nii, et Tallinna töölisted, eriti töölistvanemad, võivad koda kasutada palju suuremal määral kui provintsi mehed. Ometi vajavad ka provintsis töölistvanemad koostööd omavahel ja tihedamat sidet kojaga. Seepärast asus koda oma esinduste loomisele. Esinduse loomisega Tartus on juba algust tehtud. Et koda püüab olla abiks ka kutseühingule, sellest olen juba kõnelnud.

Edasi on kodal suuri ülesandeid töölistkonna ühist seisukohtade selgitamisel ja propageerimisel. Seda tegevust osalt juba puudutasin. See osa koda tööst on oma tulemuste poolest kõige vähem nähtav — mida täna tehakse töölistkonna teadlikkuse tõstmisel, avaldab oma mõju läieliselt ainult homme või ülehomme. Selles osas nimetan kõigepealt koda kuukirja, millel on üle 1700 tellija üle riigi; koda poolt on kirjastatud broüüre, on korraldatud loenguid Ringhäälingus, on saadetud kõnelejaid tööliste koosolekuile — mõõdunud tegevusaasta jooksul on koda esindajad kõnelnud tööliste koosolekuil 130 korral. Siin tuleb mainida ka tööd, mida koda tegi ühistegelise organi-seerimise propageerimiseks.

Koda uuriva tegevuse alal tuleb kõigepealt märkida töölistvanemate aruannete statistilist läbitöötamist. Nende alusel ja kutseühingute andmete põhjal on aastavahetusel esitatud kinnituseametele ettepanekud keskmiste palganormide tõstmiseks. Need ettepanekud leidsid osalist arvestamist.

Tööturu korraldamise alal on valitsusele esitatud terviklik kava. Elatusmiinimumi uurimine on pooleli. Lõpule on viidud töö tariifilepingute õiguse uurimise alal.

Sellega võib lõpetada ülevaate koja tegevuse kohta kahe konverentsi ajavahemikul. Kui töölisnõukogu esineb oma aruandega üldkogu koosolekul, kuulub mõnikord nurinat: et seda on tehtud ja teist pole suudetud ära hoida — töölisvanemad on süüdi. Ja töölisvanemad siis mõtlevad kibedusega, kui palju meie ühiste asjade eest võitlesime, aga töölisnõukogul pole endal jõudu ja võimu, tema jõud on tema seljataguses.

Ma usun, et Tööliskojal on vähe põhjust säärast nurinat karta. Ta toetub töölisvanemaile, kes on Eesti tööliskonna paremad, teadlikumad, kogenumad esindajad. Nad mõistavad väga hästi, et kui tööliskond on nõrgalt organiseeritud, siis ei saa olla väga tugev ükski töölisvanem, ükski töölisnõukogu, — ka see ülerüülik töölisnõukogu, milleks nimetatakse Tööliskoda.

Tööliskoda ootab nüüd konverentsilt uusi juhi- sed ja uut hoogu edaspidiseks tööks.

(Kiiduavaldused.)

J. Kurvitsa ettekande järele astus kõnetooli koja peasekretär Ilmar Rebane, kes käsitles tööliskonna õiguslikke ja majanduslikke küsimusi. Peasekretär ütles järgmist:

Tööliskonna õiguslikke ja majanduslikke küsimusi

Peasekretär J. Rebane referaat

Tööliskond ei ole rammusaks mullaks

Möödunudaastane konverents omab tähtsust eesti töölisliikumise ajaloos kui tööliskonna töökava, sotsiaalpoliitilise programmi üleseadja. Juba möödunud konverentsil, ajal, millal hääletasime resolutsioone, küsis keegi saadikuist, mis neist resolutsioonidest hääletada, kas eelmised otsused on teostatud.

Vana Rooma oli pikemat aega vaenujalal Kartaago linnaga, kuid Rooma ei olnud siiski küllalt tugev Kartaagot vallutada, kuigi juba ammu oli otsustatud vallutada Kartaago. Aga Rooma senatis oli tuttav alati korduv lause: Kartaago peab langema! Selsamal viisil peame ka meie oma nõudmisi alati kordama, kordama niikaua, kuni oleme suutelised neid teostama, kuni see Kartaago, mille vallutamise pärast tööliskond võitleb, langebki.

Tööliskond, oma nõudmisi üles seades, ei esine alandliku palujana, vaid visa, sitke, kangekaelse ja iseteadva jõuna. Seepärast ei saa ka kunagi tekkida mulje, et oleme vaid sääsed, kes maadlevad elevandiga.

Kui me küsime, mis on teostatud möödunud konverentsi otsustest, siis peame, tõi küll, ütleva, et lõplikud tulemused ei ole suured. Aga me ei tea ütelda, kui kaugele me

oma võitluses oleme jõudnud, sest see töö, mida oleme teinud möödunud aastal oma nõudmiste propageerimise ja selgitamise alal võitluses nende nõudmiste eest, ei ole seesugune töö, mille tulemused oleksid otsekohe silmnähtavad, kuid on kindel, et ka sellel tööil on olnud tagajärgi, ainult et me ei tea veel milliseid.

Meie võitlus areneb kahes suunas: töö tööliskonna majandusliku ja töö tööliskonna õigusliku olukorra parandamiseks. See on ka arusaadav, sest

majanduslikud küsimused

on igapäevases elus väga olulised. Palgaküsimus, korteri küsimus, lühidalt tööliste kõhuküsimus, on küsimus, millest algab igasugune võitlus tööliste olukorra parandamise eest. Kuid tihti on siiski tähtsam kui 10-sendiline palgalisa tööliste õigusliku olukorra küsimus. Tihti tähtsamgi veel kui majanduslik olukord, on

töölilistele vaba inimese väärikus.

Kui me vaatleme tööliste majanduslikku olukorda möödunud aastal, siis peame vaatlema tööliste arvu muutusi ja tööliste elatustaseme kujunemist, seoses palkade kujunemisega.

Töötajate arv tööstuses näitab tõusu. Aasta jooksul (1. märtsiks 1938. a.) on töötajate arv tõusnud suur- ja kesktööstuses 3.123. See tõus on suurim murdudes ja kaevandustes, metalli- ja ehitustööstuses. Üldiselt võib ütelda, et tõus on olnud suurim neis tööstusharudes, mis töötavad välisturule ja kus on tegemist suuremate investeerimistega. Siseturu tööstuste alal on töötajate arv olnud piisiv ja osalt isegi langenud. Näiteks kehakatte tööstuses on see langus olnud võrdlemisi tähelepanväärt. Nii võib tähele panna töötajate arvu langust ka meie suurimas tööstusharus, nimelt tekstiiltööstuses, kus see 1. märtsiks 1938. a. jooksul oli langenud 479.

Siseturule toodab meie tööstusest umbes 70% ja välisturule umbes 30%. Järelikult töötajate arvu kujunemine meie tööstuses üldse on suurel määral sellest, milline on meie siseturu ostujõud, kaasa arvatud ka tööliste ostujõud. See järeldus on seda enam õigustatud, et välisturu riisiko on meil asetatud ülekalduvalt siseturule ja välisturule toodetakse ka siis, kui saaduste realiseerimine välisturul katub ainult piisivkulud, kuna kasu saavutatakse siseturult.

Mis puutub tööliste ostujõudu, siis siin võime aasta jooksul märgata tööliste

reaalpalkade langust

peagu kõigis rühmades.

1. märtsiks 1938. a., võrreldes möödunud aasta sama ajaga, oli tunnitenistuse ostujõud tõusnud suurtööstuses meestel 100 pealt 101, langenud aga naistel 95, kesktööstuses oli tunnitenistuse ostujõud meestel langenud 99,1 ja naistel 98,7. Kui seal kõrval veel võtta ar-

vesse tunniteenistuse ostujõu kujunemist 1936. aasta jooksul, siis näeme, et tunniteenistuse ostujõud on langenud ka suurtööstuses mees- tel. Niisamuti langes tööliste palga ostujõud 1936. a. jooksul suurtööstuses ja kesktööstu- ses naistel, tõustes aga veidi kesktööstuses meestel. Kokku võttes võib ütelda, et kahe viimase majandusliku tõusuaasta jooksul on tööliste palga ostujõud langenud töölistel kõi- gis rühmades.

1%-line palga ostujõu tõus viimase aasta jooksul meestel suurtööstuses moodustab umbes 80-sendilise summa kuus, seega summa, millega vaevalt on võimalik elatustaset pa- randada.

Palga ostujõu langus tundub seda terava- mana, et elu on kallinenud neis osades, mis kõige enam riivavad tööliste väljamine- kuid, s. o. toidu, korteri ja kütte osas, kus elukalliduse tõus kolme aasta jooksul (märtsi andemed) tõuseb üksikutes rühmades kuni 39%-ni.

Kõige selle tulemuseks on, et eesti tööliste teenistusest valitves enamuse arvestatakse ku- luvat toidule, nimelt 58,5%, kuna see näiteks Taanis on 37,3%, Norras 44,3% ja Rootsis 35,8%. Samasugust proportsiooni võime nä- ha ka teiste esmajärguliste kulude osatähtsuse juures.

Tööliste madalat elatustaset iseloomustab ka tööliste varanduslik seis. Madalaimas teenistusrühmas, võrreldes riigi ja omavalitsusteenijatega, on tööliste varandus väiksem järgmiselt: kapitalide osas 2,9, mööbli osas 2,0, majapidamisriistade osas 9,9, trü- kitoodete osas 6,2, riietuse osas 1,4 ja pesu osas 1,5 korda.

Kõigist ettetoodud andmeist järeldub kokku võttes, et tööliste majanduslik seis- kord on mõtlema panev ja et töölistele ei ole saanud osaks hea majandusliku konjunktuuri kasud. Tööliste majanduslik olukord kõrg- konjunktuuri ajal on isegi halvenenud ja on kaugel taga teiste rahvakihtide ja teiste maade tööliste elatustasemest.

Seesugune tööliste majanduslik olukord oleneb praegusest palgavõitluste pidamise ja töötlilide lahendamise korrast. Töölistel on varem korduvalt ja ka möödu- nud konverentsil avaldanud oma seisukoha töötlilide lahendamise seaduse ja komisjoni kohta, kuid viimasel ajal ilmnevad komisjoni tegevuses hoopis vastuvõtmatud suunad. Võib nimelt tähele panna, et

tööandjad püüavad haarata
töötülilide puhul algatust oma
kätte,

olla agressiivsed ja mõjutada nii või teisiti töötüli käiku. Komisjoni viimaseaegses tege- vuses on juhtumeid, et töötülisid vormilisel põhjusil üldse arutusele ei võeta (näiteks Ilmarise esimene töötüli) või tööliste nõud- mised kogu ulatuses (Lutheri töötüli) või suures ulatuses tagasi liikatakse (Küttejõu töötüli) või antakse streigivabadus seal, kus töölistel tegelikult puudub võimalus selle ka- sutamiseks (Sindi töötüli). Sealjuures on komisjon ka neil juhtumel, kus palgatõusu on otsustatud, olnud oma otsustes äärmiselt tagasihoidlik ja palgatõstmise protsent kõi- gub 2—5 vahel, ulatudes paremal juhul 6-ni

ja üle selle. Sealjuures üteldakse mitmelt poolt, ega töölistel streikima ikkagi hakka.

Töötülilide lahendamise komisjoni endine esimees prof. Piip k. a. märtsikuus peetud ettekandes tähendas, et komisjon oma otsu- tes on püüdnud saavutada tööliste palga ostujõu tõusu, reaalpalka tõusu ja see ongi sündinud meestel 5% ja naistel 4%. Seal- juures olevat komisjon taotelnud sotsiaalset õiglust ja sotsiaalset rahu. Komisjoni otsu- seid hinnates tähendas prof. Piip, et õiglas- tena tunduvad need komisjoni otsused, mil- lega pole rahul kumbki pool, ei töölistel ega ka tööandjad. Kuidas on aga võimalik saa- vutada

sotsiaalset rahu, kui keegi
töötüli osalistest ei ole ra-
hul komisjoni otsustega.

Sotsiaalse rahu asemel on ju tegemist sotsiaalse rahulematusega!

Jättes kõrvale need moodused, mida töö- lised ainuõigeks peavad palgaolude korral- damiseks, on siiski võimalik ka senikehtiva töötülilide lahendamise korra juures tööliste huve edukamalt kaitsta, kui töölistel hoiavad algatust töötüli puhul enda käes, ühendavad töötüliga hoogsa organisee- rimise ja kutseühingulise jõu suurendamise. Eriti väikekätistele töötülilide puhul on täiesti võimalik ka kutseühingulise osavõtt töötülil, kahjuks ei ole aga kasutatud seda moodust seni. Kutseühingute osavõttu töötülilist aga tuleb veelgi laiendada, et saaks palgaolusid käsitleda ühetööstusharulistel töötülilides.

Tööliste seas on tihti levinud arusaamine, et töötüli käigus omab suurimat tähtsust käi- tise üldkogu koossekul kvoorumi saavuta- mine, kuna komisjon teeb muu töö isegi. Seesuguste arusaamiste juures ei tohi töötüli algatada, sest see annab vaevalt tulemusi. Iga töötüli peab olema ettevalmistatud ja kindlasti juhitud. See on ka eelduseks ühislepingute süsteemi juure väl- jajõudmiseks, mille poole töölistel püüavad ja mis on ka kõige tõhusamaks vahendiks sotsiaalse rahu tõeliseks saavutamiseks. Töö- lised saavad aru, et sotsiaalse rahuga tõeli- selt on tegu näiteks Rootsis, kus 1937. a. ühislepingutele ühelt poolt allus 769.172 töö- list ja teiselt poolt 28.189 tööandjat.

See vähene palga nimesväärtuse tõstmise, milleks tööandjad on olnud sunnitud töötülilide lahendamise komisjoni poolt ja muude asja- olude tõttu ja mis isegi nii suur ei ole, et see kataks elukallidust, on ometi tõrganud tööandjaid otsima teid, kuidas seda tõusu mitte enda kanda võtta, vaid veeretada tei- stele teguritele.

Nii näemeigi, kuidas

tööandjad ikka suuremas
ulatuses haaravad ratsio-
naliseerimise

järele. Eesti tõoline olevat nii vähese töö- produktiivsusega, s. t. laisk, et palkade alal enam edasiminekut olla ei saa teisiti kui tööliste tööpinge tõstmise, s. o. ratsionalisee- rimise teel. Ratsionaliseerimisest saavat ka- su niihästi töölistel kui ka tööandjad ja see- pärast pidavat töölistel suhtuma ratsionali- seerimisesse heatahtlikult.

Ei ole muidugi kahtlust, et praegusest ratsionaliseerimisest, mis seisab ses, et lihtsalt töölise tööpinget, töökoormatust suurendatakse, tööandjad saavad suurt kasu. Tekstiiltöösturid näiteks leiavad, et ratsionaliseerimine võimaldab kulude kokkuhoidu kõigis olulistest punktides, ka palkade alal, edasi, see toob endaga kaasa tööliste suurema valiku vajaduse, vabanemise naiste ja vanade tööjõust, s. t. nende vallandamise jne. Tõesti on need kasud meelitavad, kui palkade parandamise all nähakse nende alandamist, nagu seda tekstiiltöösturid oma aastaraamatus leiavad.

Seesugusest ratsionaliseerimisest saavad töösturid muidugi suurt kasu, kuid ainult töösturid. Tööliste tähendab seesugune ratsionaliseerimine tööpuudust, sagenevaid vallandamisi, s. o. värvatava ratsionaliseerimist, töötervishoidlike tingimuste halvendamist, n.-n. higiväljaajamise ratsionaliseerimist ja lõpuks ka elustandardi allaviimist üldiselt ja üksikult, kuna töölise palga mittevõtmise juures tema kulud näit. toidule suurenevad.

Ratsionaliseerimine, mida meil tööandjad teostavad, on eramajanduslik ratsionaliseerimine, on värratsionaliseerimine. Seesugune ratsionaliseerimine ei tohi olla lubatav. Ratsionaliseerimise all tuleb mõista tehnika arengu rakendamist kogu rahvamajanduse hüvanguks, töölise töökoormatuse vähendamist ja tööprotsessi lihtsustamist. Kuna ratsionaliseerimise läbi suureneb toodang, siis peab tõusma ka palk. Tööpuuduse ja raskenevate töötingimuste halva mõju vältimiseks peab teostama

töötaja üldise lühendamise.

Peame jätkama ja ühendama pingutusi 40-tunnilise tööpäeva saavutamiseks.

Eesti tekstiiltöösturid väitsid, et meie masinatepargi juures on ratsionaliseerimine ja ka 4 teljel töötamine täiesti võimalik ja see sünnib samades oludes ka näiteks Leedus. Aga tekstiiltöösturid olid küllalt ettevaatamatud selles, et saatsid ühe töölisvanema tutvuma Leedu oludega ja seal selgus, et need väited pole millegagi põhjendatud. Leedus ei töötata meil tarvilusel olevate masinate juures neljal teljel.

Töölised ei ole selle vastu, kui ratsionaliseeritakse sel viisil, et ka töölised sellest kasu saavad, nii et tööpinge väheneb, töö muutub lihtsamaks ja et sealjuures peetakse silmas kogu rahvamajanduse huve, aga nad

ei nõustu sellega, kui neid tahetakse muuta masinate orjadeks.

Möödunud konverentsil oma ettekandes käsitlesin neid teid, mis on seadusandlusel, et ülestõstetud küsimusi tööliste majandusliku olukorra alal parandada. Selle kõrval on töölikonnal veel teine

organisatsiooniline tee.

Organisatsioonilisi vahendeid rakendavad niihästi kutseühingud kui ka töölisvanemad. Kutseühingute osatähtsus meie tööliikumises tegelikult on alates 1936. aastast langemas, kuigi mitte üldiselt. Rida kutseorganisatsioone, nii trükitöölise ühin-

gud kui ka klaasipuhujate ühing on oma tegevusväljal suutnud saavutada tähelepandavaid tulemusi. Trükitööstuses on viimasel aastal palgad tõusnud, täiesti ilma töötulide lahendamise komisjoni kaastöömata keskmiselt 10%, ja seda reaalpalgad. Niisamuti klaasipuhujate palgad on meil üldse kõrgeimaid ja ulatuvad päevas kuni 10 kroonini. Kõik see on olnud võimalik tänu suureprotsendilisele organiseerumisele.

Kutseühingute tegelaste seas on mitmel pool märgata pessimismi, kurdetakse, et töötulide lahendamise seadus takistavat kutseühingute tegevust, et teised võtvat kutseühingute ülesanded ära jne.

See pessimism ei ole siiski mitte lubatav. Kutseühingud on töötanud palju raskemais oludes ja ometi ei ole tegelased seepärast muutunud pessimistlikeks ja meelt heitnud. Ka praegustes tingimustes on kutseühinguid võimalik töötada. Töötulide lahendamise seadus kehtis juba 1935. a. alates ja ometi sellesse ja järgnevasse aastasse langeb meie kutseühingulise liikumise suur tõusuaeg. Ülesandeid tööliikumises aga jätkub kõigile. Kui sellepärast Kaubandus-tööstuskoja esimees J. Puhk räägib nagu kahjuröömsalt, et kutseühinguline liikumine meil viimaseil aastail on uuesti raugemas, siis peame tõendama, et see nii ei ole.

Suuresti viimaseil aastail on kasvanud tööliikumises töölisvanemate osatähtsus. Töölisvanemad ja töölisnõukogud on 1. jaanuariks 1938. a. valitud 128 käitises 29.238 töölisega ja on valimata 204 käitises 15.595 töölisega. Peame püüdma aga selle poole, et valimised ka neis käitises toimuksid. Siin on töölikoda algatanud sellekohase aktsiooni, mis annab kindlasti ka tulemusi.

Töölisvanemate instituut Eestis on vana, pärit revolutsiooniaegadest. Töölisvanemad on täitnud suuri ja kangelaslikke ülesandeid. Alates 1936. aastast, millal kutseühinguline liikumine on pidurdatud, on tõusnud suuresti nende osa, neile on nihkumas raskuspunkt tööliikumises. Töölisvanemate seljataga on käitise tööliste suur ja valdav enamus, nad on tihti teostanud sajaprotsendilise organiseerimise.

Töölisvanemate töö ulatus ja tähtsus käitistes igapäevases kokkupuutes tegelike töömeestega ainult kriipsutab alla nende töö suurust. Nemad on need, kes töötulide puhul juhtidena ja algatajatena seisavad valvel ja võitlevad tööliste huvide eest. Neil on lasunud raske ülesanne seista vastu tööandjate värratsionaliseerimise katseile. Nad on õiguslikkuse ja seaduslikkuse järelevalve teostajad käitises. Töölisvanemad võitlevad päev-päeva kõrval oma ja tööliste seisukoha tugevdamise eest käitises.

Väljaspool käitisi on töölisvanemad ainult täendanud seda tööd, mis neil käitises lasub. Siin töölisvanemad on võidelnud töölikonna seisukoha tugevdamise pärast üldse. Vabade ja demokraatlike esindustena on töölisvanemad olnud vaba omavalitsuslikkuse mõtte kandjaks

töölisliikumises, töölisliikumise edasiviijaiks, kooshoidjaiks, tiivustajaiks ja tööliskonna üldiste nõudmistepropageeri jaoks.

Sellest järelduvalt on olnud töölisvanemad need, kellele eesti töölisliikumine viimasel ajal on võinud oma aluse rajada, ja seda niisugusesti kutseühingud kui ka tööliskoda ning eesti töölisliikumine üldse.

Kõik need asjaolud on tinginud viimasel ajal

tööandjate süstemaatilise rünnaku

töölisvanemate vastu. Kui me laseme silma eest mööduda Luhteri, Krulli, Massoprodukti, Tallinna trammide, Viljandi ehitusosakonna, Ilmarise ja teiste kätiste sündmusil, siis tarvitseb meil vaevalt kahelda selles, et

Töölisvanemad oma igapäevases töös käituvad teavd väga hästi, milliste pingutustega peab kätte võitma iga saavutuse, iga positsiooni. Igale tulemusele jõutakse ainult samm-sammult. Nii on see ka teisel töölisliikumises. Ka siin peame visalt ja samm-sammult tagajärgede poole püüdma ja katsuma positsiooni võita. Kui me selles vaimus koos töötame töölisliikumise ühise asja eest, siis ei tarvitse me kahelda selles, et

viimaks kaob see mõtteviis, mis näeb töölises musta, rammusast mulda, mis väetab kõiki, mis annab elujõudu teistele, aga ise ei saa midagi. Töölised ei ole sellaks mustaks rammusaks

Vaade konverentsist osavõtjatele.

pole tegu juhusega, kui muulastest kätiste haldajad selsamal viisil kui omavalitsusedki oma teravad nooled suunavad esijoones töölisvanemaile. Igauks koosolijaist teab, milliseis oludes ja milliseis surve all tuleb tal töötada, missuguste takistuste ja raskuste kiuste hoida pead püsti ühise asja eest ning teha siiski oma töö.

Meie nõuame aga, et austataks seadusi ja et ka TKTAS viiaks pidurdamatult ja kõrvalepuiklematult ellu. Veel enam peame jätkama oma ühist tööd seaduse muutmise läbiviimiseks töölisvanemate õiguste ja kaitse laiendamise suunas. See veneaegne vaim, mis nägi tööandjas ülemust ja töölises tema alamat ja mis praegu veel levinud tööandjate seas, peab kaduma. Pidagu meeles tööandjad, et

kui nad külvavad tuult, siis ei pääse nad tormi löikamisest.

mullaks, vaid selleks peab olema majandus, mille pinnal töölised kui ka teised rahvakihid peavad elada võimale lähedasti!

Peasekretäri kõne võeti vastu elavate kiiduavaldustega.

Järgnevalt astub kõnetooli Leopold Johanson, kes oma referaadis käsitleb üksikasjaliselt neid küsimusi, mis konverentsi sotsiaalpoliitilises resolutsioonides on väljendatud, tuues rohkeid näiteid ja põhjendusi.

Vanale töölisliikumise tegelasele avaldatakse tema hoogsalt ettekande puhul suurt poolehoidu.

Viimasena refereerib riigivolinik ja E. Töölisühingute Keskkliidu valitud ju-

hatuse viimane sekretär, koja sotsiaalpoliitilise toimkonna liige Lui Metslang organiseerimisküsimusest, kes kokku võttes tähendab järgmist:

Kutseühingute struktuuri määrab tegelik elu. Kutseühingute tegevus peab olema kooskõlas majanduse arenguga, et töölised võiksid end maksma panna.

Kutseühingud peavad tegutsema vabakutseühingulise liikumise põhimõtete alusel. Seejärgi kutseühingusse kuulumine olgu vaba igale töölisele, kutseühingute asutamine ja nende omavaheline liitumine olgu vaba, kutseühingute ja nende keskuste juhtimine ja kontroll jäägu liikmete hoole.

Töölisvanemal on kutseühingulises liikumises suuri ülesandeid. Eelkõige töölisvanem, käitise töölise usaldusmehena, esindab töölise südametunnustust, on töölise soovide ja murede edasikandjaks avalikkusesse. Töölisvanem kutseühingu juhtiva tegelasena peab silmas, et kutseühing tegutseks töölise huvides ega kaotaks töölistega kontakti. On loomulik, et kõik töölisvanemad võtavad osa juhtivalt kutseühingute tegevusest.

Referaadid lõppenud, avati läbirääkimised, mis kujunesid erakordselt elavateks.

Konverentsi saadikute hääl

A. OFFENBACH (koja sotsiaalpol. toimkond): Referaatidest nähtub majandusliku languse tendentsi. Teame, et töölised saavad edukalt oma nõudmisid läbi viia ja kaitsta vaid siis, kui on majanduslik õitseng. Seda suudetakse tugeva organisatsiooni surve all tasakaalustades tööandjate jõudu. Ajal, mil tekkis ma-

janoduslik kõrgkonjunktuur, rikuti see tasakaal: kutseühingud lülitati välja töölise palkade tõstmise aktsioonist, kutseühingud ise desorganiseerusid autoriteetse keskuse kaotamise tõttu. See kõik nõrgestas töölise jõudu ja tulemused palkade tõstmise alal on nõrgad. Nüüd on tunnustust leidmas kutseühingute õigus töötulides poolena, samuti normaliseeritakse keskliidu tegevus, aga see on juba hilineunud samm: majanduselu hakkab minema tagasi. Meil on paljude sotsiaalpoliitiliste reformide alal vaja astuda samme, näiteks sadamatöölise haiguskindlustuse asjas, mida on nõutud rida aastaid, kuid pole saavutatud. Siin peab väljendama tööliskonna seisukoha, et hra Peaminister valitsuse deklaratsioonis seda saaks kasutada. Ennekõike aga peab muutma kutseühingud tugevaks, need aitavad korraldada seda, mida seaduseandlikul teel pole saavutatud.

E. PETREE („Ilmarine“): Toon näite töötulide lahendamise komisjoni ebaõigest seisukohast. „Ilmarise“ töötuli jäeti lahtiseks, kuna kvoorumi küsimus tehti vormiliseks. Õeldi, et metallitöölise nõudmisid peab otsustama ka jahuveski tööliskond, kuna nad kuuluvad ühe kätse piiridesse ja moodustavad kvoorumi. Oleks aeg, et komisjon tunneks end mitte vormilise külje, vaid sisulise külje lahendajana.

M. TOOM (Tartu telefonivabrik) leiab, et kehtimahakanud uus kutseühingute seadus pole vastuvõetav. Kui rõhutatakse töörahu vajadust töövõtja ja tööandja vahel, siis on selle rahu rikkujaks tööandja. Tööpalkade tõus pole võrdne elukalliduse tõusuga, nagu praktiliselt näeme. Töölise elatusstandard on langenud, näiteks korterihindade tõusu kaudu. Ka rikutakse sotsiaalselt rahu töölisvanemate valimise takistamisega, nagu see sündis Lutheris töölisvanema R. Koppelmänniga.

Piibujutte konverentsist

ONEBODY.

NIISIIS — sõidame! Vana Mihkel keerutas oma hõredaksjäänud vurrud püstloodi (seda võib andestada: 90-te aastate tegumood), pani oma tarbeasjad ja -puud panipaika, istus õhtusele rongile ja oli kell $\frac{1}{2}$ 10 — kõksti — Börsisaali uste ees. Tal oli ju õigus — üks kord aastas saad üle riigi häält tõsta, näidata ennast ja vaadata teisi. Ei ole ka palju, kui teises maanurgas asuva sõbraga saab tõsta veidi klaasi ning pajatada meeltest kibedaima ja põlevaima. Kõike seda õigust pakub talle töölisvanema positsioon ja üleriiklik töölisvanemate konverents. Sellest ka ta iseteadvus.

*

SÄÄRASED Mihklid, Jaanid, Juhanid tulevad igalt poolt. Ja kui nad kord on koos, siis on asi juba ette õnnestunud. Iga mees kostab ise enda eest, ei seal ole suurt seletamist vaja. Ja nooremaile vaadatakse kaastundlikult —

elage ka niikaua, küll siis teist saab kord ka täitsamees. Muidugi on ka kojujääjaid. Aga selleks on rida tõsiseid põhjusi. Ühel puudub tengelpung — pikk maa vajab raha ja ega Tallinna elukallidus ole räbalam kui mujal. Teisel on tööd ülepeakaela ja sõit viidaks ehk päeva ja teise veel otsagi. On kogemusi, et sageli tädi külastades jäädakse vahest ehk nädalaks ja rohkemakski — nii kuidas ühel või teisel perekondlikud südamesuhted parajasti on. Anekdoot räägib, et Tallinna olevat jäänud mees niikauaks, et ta võis ka teisest korralisest aastakonverentsist osa võtta.

*

IGAL JUHUL — pühapäeval oli Börsisaal inimesi täis lükitud. Jatkus neid igale poole — nii toolidele, pinkidele, püstiseismiseks kui ka jalutamiseks fuajees. Kui keegi otsis teist tegeliskit, siis võis kindel olla, et see viibis just sel konverentsil. Kui mõni endale vihane

A. ERISALU („Luther“): Meistrid alustasid pealetungi senise töölisvanema R. Koppelmani vastu, levitades isegi masinalkirjutatud lendlehti. Siiski valiti R. Koppelman määrava enamusega töölisnõukokku. Välja kukkusid vaid mehed, kes seisid tihedas sõpruses tööandjatega. Üleskeerutatud tolm ja tagakiusamine takistas vahepeal esitatud Lutheri tööliste palgavõitluse edukat lõppemist. Käitise direktsoon asus kallale ka teisele töölisvanemale — Venderile. Kuigi riigikohus 13. mail s. a. andis töölisvanemaile õiguse, ei lasknud käitis neid tööle ja nende koosolek peeti seetõttu Tööliskojas. Siin on selge näide sotsiaalse rahu rikkumisest.

A. PETROV (Tallinna tramm): Minister väitis, et uue kutseühingu seaduse alusel muutuvad kutseühingud tugevaks ja teguvõimsamaks. Kuidas aga saab see sündida, kui osa töölisi (nooremaid) ei lubata ühingusse? Veel kõneldi klassivõitluse kaotamisest. Tööandjad teostavad klassivõitlust, nagu kuulsime eelkõnelejailt. Töötülde lahendamise komisjon pole suutnud olla samuti erapooletu.

V. ADO (Balti Puuvillavabrik): Meil kehtib 7-päevaline puhkus. Lätis on isendastmõistetav 14-päevaline puhkus. Meil ollakse sellest kaugel. Pole rõhku pandud elukorteri ehitamisele. Samuti on tõstetud esile väärratsionaliseerimine, mille asemel peaks sisse seadma 40-tunnilise tööandala.

A. SAUL (raudtee): Raudteel ei saa kasutada töötülde korda, palvetega midagi ei saavutada. Nii on päevatöölise palgad Kr. 1.68 kuni 1.72, sellega ei saa elada. Rahvaarvu juuresoetamise loosung jääb õhku, kui inimesel pole elamisvõimalusi. Näiteks korterid. Ametnikele antakse odava hinnaga — 3 krooni kuus — raudtee korter, kusjuures ta teenib 80 krooni. 50-kroonise palgaga tööline on sunnitud üürima 20-kroonilise korteri. See on ebaõiglane.

ei näinud kusagil töörahvast, siis seal võis ta seda leida külluses. Arvan, et iga kutse oli esindatud — ühed suuremal, teised vähemal määral, aga õppinud sellid kõik.

TÖÖ algus on tõsine asi ja iga tõsise asja ees tõmbab meil mees piipu. See ei tarvitse alati olla piip — läheb ka „Maret“ või „Ahto“, aga suus peab ta olema. Seda imetakse ja lausutakse naabreile oma sõnad. Paks suits katab häbelikult Börsisaali mustunud lage ning ot-sib parajat istepaika. Aga inimesed pole siiski ühesugused, ja seepärast leidus ka mees, kes nõudis, et piibusuitsetamine peaks saalist kaduma. Neile, kel on õigus, antakse ikka järele. Nii ka seekord. Juhataja konstateeris, et suits nagu ikka ei passi, tulles inimese suust — küll aga võivad kiirfotomeeste ja teiste suitsud kasutada demokraatlikke vabadusi. Ja küllap need kasutasidki seda ohtralt.

FOTO-tegemine näibki muutuvat üheks imelikuks asjaks. Esiteks võib ta sind surma-

Juhataja F. KAUKS'i ettepanek on pidada 1 tund lõunavaheaega. (Hääletamine.) Poolt ei ole keegi. Läbirääkimised kestavad.

A. RENNING (Tööliskoda): On märgata, et tuleval kevadel näeme suuri majanduslikke raskusi. Kuulsime hr. Sotsiaalministrilt, et tekkivate olukordade juures tuleb muutuda tagasihoidlikuks. Tööliskond pole mitte seevõrra kasu saanud vahepealsest majanduslikust elavnenemisest, et ta nüüd peaks muutuma tagasihoidlikuks. Peame arvestama seda, et välisturu hinnad pole püsinud, kõikides ülesalla. Küll aga näeme, et majanduslikud raskused tekiavad siseturu alal, ja seda meie rahva ostuvõime nõrkuse tõttu. Seepärast peame nõudma, et ostuvõimet tõstetaks.

Juhataja F. KAUKS: Kuna redaktsiooni komisjon on töö lõpetanud, asume resolutsioonide ettekandmisele.

Resolutsioonid esitab L. KONGA (ETK metallik.).

Resolutsioonid

1. Majandusliku olukorra alal.

1. Konverents leiab, et tööliskonna elatus-tase ei ole möödunud aastal paranenud, vaid on ilmutanud halvenemise tunnuseid. Ta pü-sib endiselt kaugel tagapool paljude teiste rahvakihtide ja põhjamaade tööliste elatus-tasemest ega vasta inimväärse elu nõudeile.

2. Tööliskonna madal elatus-tase oleneb sellest, et tööliste töötasuks läheb vaid väike osa nende tööga saavutatud väärtustest. Praeguse konjunktuuri kasudest pole töölisel osa saanud. Palkade nominaalse tõusu möödunud aastal on neelanud suurenenud elukallidus peaaegu täielikult ja paljude tööstusharudes, eriti naistöölistel, on palga ostujõud vähenenud.

3. Tööliste palkade tõstmiseks on eesti tööstus küllaldaselt sueteline. Eriti põlevkivi ja tekstiiltööstuse kasud on praegu erakordselt

ni ehmatada, kui sa kohe ei taipa. Käib üks pauk, tõuseb suits ja ehmunud inimesel näib olevat atentaadi ohvri ilme. Eriti veel siis, kui pauk on tehtud seljatagant. Pildistaja peaks vist tegema hoiatuse. Igal juhul oleks muret vähem ja julgust ka rohkem. Mõnikord aga jälle ehmatab see suits ja valguse tõus nii, et paned silmad kinni. Siis naerdakse kodus aruande korras: vist magas päeva ajal.

[TÄHTIS oli see, et konverents õnnestus hästi. Kujutle: 350 meest-naist üle riigi, 4 referenti, 50 sõnavõtjat, pealeselle vahemärkuste, õienduste, faktiliste märkuste, seletuste jne. tegemiseks kasutatud aeg, ja kõik see kella 10 hommikul kella 7-ni õhtul läbi teha — siin oli ratsionaliseerimine täies hoos.

Kui keegi tahtis kõneaega lühendada, siis lükati ta ettepanek tagasi. Kui nõuti kõnele-jate nimekirja sulgemist, ei lastud ka seda teha. Kui mõni tahtis 1 tund lõunavaheaega, ei lubatud. Ühe sõnaga: kõik vabadused — istu, kuula, räägi, mida aga tahad.

suurenenud, mis tekstiiltööstuse osas on pealegi tingitud riiklikest soodustustest. Kuid ka teistel aladel on palgatase kaugelt allpool tööstuse kandejõudu.

4. Palkade ja tööliskonna elatustaseme tõusu pidurdamise põhjuseks on: a) tööliste nõrk organiseerimine, b) välistööliste sissetoomine põllu- ja kaevandustöödele, mis teostus hoolimata sellest, et Eestis asjatundjate arvates ei ole tööliste puudust, c) elukalliduse tõus, eriti toidu, korteri ja kütte osas, d) praegune töötülide lahendamise kord.

5. Töötülide lahendamise komisjon on tõendanud oma tegevusega, et ta ei arvesta suurenevat elukallidust, ei tööstuse kandevõimet, ei tööliste tööjõudluse kasvu ega rahva elatustaseme tõstmise vajadust. Konverentsi konstateerib, et Töötülide lahendamise komisjon on asunud teele, mis veeretab töölistele ette õigustamatuid vormilisi takistusi ja lubab streigivabadust seal, kus selle kasutamine osutub võimatuks.

6. Konverentsi konstateerib, et lahkumine rahvamajandusliku toodangu suurenemise ja palgatõusu vahel süvendab sotsiaalset ebaõiglust ja ähvardab ka rahvamajanduse tasakaalu, piirates siseturu ostujõudu.

7. Tööpinge alatine suurendamine, mida tööandjad ekslikult nimetavad ratsionaliseerimiseks, ohustab tööliste niigi rasket tervislikku seisundit ja tekitab suureneva tööpuuduse ohtu. Konverentsi leiab, et riigivõim peab lõpetama vääratsionaliseerimise. Õige ratsionaliseerimine peab teostuma koostöös tööliste esindajatega ja seisma vahendite rakendamises, mis tööliste töökoormatust vähendaksid ja tööprotsessi lihtsustaksid.

8. Tööpuuduse vältimiseks või vähimalt pehmendamiseks on tungivalt vajaline majandus- ja sotsiaalpoliitika õigeaegne kooskõlastamine tööturu nõuetega, eriti a) välis-

tööliste sissetoomise lõpetamine, b) tööaja lühendamise ühes palkade tõstmisega vastavalt suurenenud tootlikkusele, c) ratsionaliseerimise võimaldamine neis piires, mis on tingitud rahvamajanduse kui terviku ja mitte ainult tööandja huvidest.

9. Konverents, kinnitades eelmise konverentsi otsust, kutsub üles kõiki kutseühinguid ja tööliskonna asutusi jätkama ja ühendama pingutusi palkade tõstmiseks ja tööaja lühendamiseks.

II. Organiseerimise alal.

1. Tööliste elatustaseme tõstmine ja tööliskonna osasaamine majanduse arengu kasudest on võimalik ainult vabade kutseühingute kaudu ühislepingute alusel.

2. Töölisvanemad peavad tegutsema kutseühinguis ja hoolitsema selle eest, et kutseühingud areneksid vabadeks võitlusorganisatsioonideks, mis rakenduvad praktiliselt palga- ja töötingimuste korraldamisele.

3. Töölisile peab olema kindlustatud kutseühinguisse koondumise vabadus. Kutseühinguid ja nende keskusi võivad juhtida ainult töölisid ise vaba isetegevuse põhimõtte alusel. Kutseühingute ja nende keskustes struktuur kujunegu vabalt vastavalt tööliskonna taatele ja praktilistele vajadustele. Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seadust tuleb muuta Töölisikoja ja kutseühingute poolt ühiselt koostatud seisukohtade kohaselt.

4. Kutseühingute tegevusele on üldiseks takistuseks palgavõitluse vabaduse kitsendused. Kinnitades eelmise konverentsi otsust nõuab konverentsi töötülide lahendamise seaduse muutmist vastavalt Töölisikoja seisukohtadele.

5. Konverentsi konstateerib, et tööandjate poolt püütakse tõkestada tööliskonna organiseerimist tööterrori, mustade nimekirjade ja

HUVITAVAIMAD osad, vahel aga ka igavaimad, on läbirääkimised. Sedapuhku nad siiski võimaldasid anda täie pildi meie muredest ja tegevusest. Ega pukki palju roni tud, kui midagi polnud rääkida. Üks mees küll tuli pukki, aga et ta noodid maha unustanud oli, siis lausus ta kolm sõna ja ronis maha. Alles hiljem tuli tal asi meele ja ta õendas küsimuse avalikkuse ees.

Temperamentid vaheldusid melanhoolikutega, koleerikutega, pessimistidega kui ka optimistidega. Maitsete üle ei vaelda. Kes rääkis soolaselt, kes jälle meelitatavalt — igal juhul polnud pisaraid kellelgi silmis, kuigi üks Viljandi mees ütles end olevat sattunud nagu suure nutuaega. Esmakordselt sai ka vanem tööinspektor võimaluse näidata, et kõik kõnelejad on temale meeldinud ja et keegi pole midagi liialdanud. Olgu siis see lepituseks.

*

ARVUTU on küsimuste hulk, mis tööliskonnal tuleb lahendada. Nende hulga ei suuda võistelda ükski teine rahvakihit. See on seletatav tõstiasjaga, et tööliskond on jäetud vaeslapse ossa, ja seda ajal, millal kõik tei-

sed rahvakihid on suutnud saavutada kasu majandusliku elu elavnemisest. Sageli saavad nad seda rohkemgi kui nad seda vajavad.

Võtame vaid üksikuid näiteid tööliste kaebustest:

— Vanad töölisid jäetakse kui tühjaksimetud sidrunid käitise värava taha viletsuse ja nälja vintsutada. Haigekassadele keeldakse parema ja odavama arstirohu võimaldamine oma apteekide kaudu, küll aga eelistatakse üksikisiku ettevõtet. Kindlustusühing on teinud oma abistamise korraldamisest kapitalide kogumise asutuse ja püüab igal võimalikul juhul tööliste õigust kärpida. Haigemajad on haiged täis, kuid tööliste haigekassale ei leita raha vajalise haigemaja ehitamiseks. Kestab rünnak vähendada tööliste mõju haigekassade juhtimisel.

— Käitise usaldusmehed — töölisvanemad — on sattunud vallandamise hädaohtu. Juba terves reas suurkäitises on leidunud töölisvanemate vallandamisi. Töökaitse määruste täitmise üle on nõrk järelevalve. Sellekohasele ametiasutusele ei leita krediiti vastava ametkonna suurendamiseks, küll aga suurendatakse neil

kaudsete võtete abil. Konverents hoiatab tööandjaid, et säärane tegevus tekitab ainult asjatuid teravusi, kuna tööliskonna tahe vabaks organiseerimiseks ei lase end kõigutada.

6. Kutseühingulise organiseerimise kõrval arenegu ka tööliste ühistegelise organiseerimine tarbijate ühinguisse majandusliku ühisjõu loomiseks ja kindlustamiseks.

III. Sotsiaalpoliitika alal.

1. Konverents tunnistas tööliste olukorra parandamiseks tarviliseks Eestis täieliku sotsiaalkindlustuse süsteemi teostamise.

2. Esmajoones ja kiirelt tuleb kehtima panna vanaduse ja töövõimevuse vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamise seadus, mis peab andma pensioniõiguse ka neile vanadele töölistele, kes enam ei suuda tarvilist arvu aastaid töötada, ja ka neile, kes juba töölt vanaduse või töövõimevuse pärast on lahkunud. Pensioniõigus tuleb tingimata anda ka tööliste lesknaisele ja alaealistele lastele. Töövõimevuse vastu kindlustamine peab andma pensioniõiguse ka kroonilistele haigetele, näiteks tiisikushaigetele.

3. Ühtlasi on tarvis tööõnnetuste vastu kindlustamiseks ettenähtud aluseil kindlustada töölised kutsahaiguste vastu.

4. Haiguskindlustuse ulatuse laiendamise kõigile töölisele loeb konverents kiireks. Haigekassade valitsemise alused peavad jääma seniseiks.

5. Tööpuuduse vastu kindlustamiseks tuleb luua fond.

6. Emade- ja lastekaitse seadusi tuleb täiendada normidega, mis annaksid ka töölismemadele võimaluse oma laste toitmiseks ja nende eest hoolitsemiseks.

7. Abiraha ja pensioni arvestamine ehitus- ja sadamatöölisele peab sündima töölise tegeliku keskmise päevapalga alusel, kuna praegu

määravad n.-n. keskmise palga normid kindlustusametid oma vabal äranägemisel ebaõiglaselt madalale tasemele.

8. Juhised töövõimekaotuse määramiseks terviserikete puhul tuleb võtta muutmisele, kuna praeguste järgi tööjõu kaotuse protsent, mida arvestatakse pensioni määramisel, on liig madal.

9. Tööstuslike käitiste tööõnnetuste vältimise ja töetervishoiu määrus, mis hakkab kehtima 1. juunil s. a., tuleb ellu viia, ilma et tööinspeksioon võimaldaks § 169 järgi minimaalsete nõudmistega vähendamist.

10. Haigekassadele tuleb anda vabamüügi- apteekide avamise õigus ja toetada haigekassade raviasutuste ja haiglate asutamist.

11. Konverents ei pea õigustatuks seda, kui haigekassadel ei lubata avada isegi haigekassa apteeki, kuigi see õigus kehtivas seaduses on ette nähtud.

12. Arstiabi tuleb ka maal töölistele teha kättesaadavaks.

13. Konverents tunnistas väga kiireks Tallinna ühishaigekassale odavaprotsendilise riikliku laenu andmise hoone ehitamiseks, et haiglat laiendada.

14. Konverents tunnistas kiireks ja hädavajaliseks tööliste korterikriisi lahendamise uute tööliselamute ehitamisega linnades ja tööstuskeskustes. Korterikitsikuse lahendamine on riigivõimu ja omavalitsuse ülesanne. Uute tööliselamute ehitamiseks tuleb asutada ka ühistegelisi ehitusühinguid, millest osavõtmise tingimused peavad olema tööliste kättesaadavad. Neile töölise ehitusühinguile tuleb võimaldada soodsatel tingimustel riiklikku laenu.

15. Konverents konstateerib, et seni ei ole muudetud palgalise puhkeaja seadust, ja rõhutab veelkordselt, et on vajaline palgalise puhkuse pikendamine ja selle ulatuse laienda-

lasuvaid ülesandeid. On juhtumeid, kus muulasist ettevõtjad lihtsalt vilistavad eesti pärisrahva õigusile.

— Puhkuse andmise puhul püütakse tööliste tasu vähendada mitmesuguste kombinatsioonidega. Kuigi 8-tunniline tööpäev on seadusega kindlaks määratud, teevad väikekäitised 16 ja enam tundi.

— Paljudel aladel on palga juurenõudmine ja töötingimuste parandamine tehtud võimatuks. Ka töötajate lahendamise komisjoni otsused pole õiglased ega anna rahuldust õigus-tundele.

— Tööliste organisatsioonid on nõrgad ega võimalda töölistel kasutada töösturite jõu vastu tõhusaid vahendeid organisatsiooni kaudu.

Nagu näeme, on veel tõepoolest palju teha, et tööliskond saaks veenduda paljukiidetud sotsiaalses rahus...

*

KUTSEÜHINGULISE liikumise kõvendamine näib olevat muutunud huvialaks mitte üksi kutseühinglaste keskel, vaid ka töölisevanemad on jõudnud selle jõe tundmisele.

Seda võis märgata punase joonena konverentsi sõnavõttudes.

— Mis käitseb töölisevanemat vallandamise hädahoju vastu? Tugev organiseeritud tööliskond.

— Mis tõstab palga ja loob kollektiivlepingu? Kutseühing.

— Mis aitab töölisi hädapäevadel, nagu töötuse jne. puhul? Kutseühingu tugev kassa.

— Mis võimaldab töölisel esitada kaebusi ja kaitsa kohtus oma palgasummasid jne.? Kutseühingu poolt korraldatud juriidiline abi.

— Kes tõstab töölise iseteadvust, teeb temast kindla- ja üksmeelse kodaniku? Kutseühingu distsipliin.

— Keda arvestab tööstur? Tugevat kutseühingut.

Jne. jne. Ühelgi sõnavõtjal polnud kahtlust, et kõikide küsimuste lõplikuks lahendamiseks võiks olla vaid organisatsioon — kutseühing — ja selles suunas tahetakse ka töötada.

*

BIG BUSINESS, nagu ameeriklased ütlevad, on ulatunud ka, nähtavasti, põllumajandusse. Sellest rääkis keegi Sindi mees. Kas

mine suunas, nagu see on ette nähtud möödunud konverentsi otsustes.

16. 8-tunnise tööpäeva kaitse kitsendused ehitustööstuses ja muudel aladel peavad olema kaotatud. Tööst. käitiste tööaja seadus olgu föiäelikult rakendatud, sellest möödahiilimisele, ka väiksemates käitistes, tehtagu lõpp.

17. Tööinspektiooni koosseisud jäävad liig piiratuks võrreldes nende ülesannete rõhkusega. Tööinspektiooni koosseise tuleb veelgi suurendada.

18. Lasteabiraha andmine riigitöölislile tuleks seada ühtlasele alusele riigitöölisestega.

IV. Hariduspoliitika alal.

Konverents tunnistab tarviliseks 6-aastase algkooli ühes täiendusklassidega ja koolikorralduses ühtluskooli põhimõtte uuesti kehtimapaneku. Haridus peab olema kättesaadav ka tööliliste lastele. On tarvis teostada kooliskäivate töölilaste toetamist.

V. Tööliliste ja töölisvanemate õiguste alal.

1. Konverents nõuab, et kõigis TKTAS-le alluvais käitisis kutsutaks ellu tööliskonna asutused.

2. Konverents naelutab kinni, et sagenevad tööandjate rünnakud tööliskonna asutuste õigustele ja nende rikkumised. Tööliskond ei luba, et töösturid tööliliste esindajatega käituvad orjaperemehe vaimus. Konverents peab tarviliseks, et riigivõim leiaks abinõusid tööandjate, eriti A.-S. A. M. Lutheri töölilise prototseeriva teguviisi lõpetamiseks.

3. Konverents peab tarviliseks TKTAS seaduse kiire muutmise Tööliskoja poolt esitatud kujul, eriti tööliskonna asutuste õiguste ja kaitse laiendamise suunas.

4. Konverents teeb Tööliskojale ülesandeks selgitada võimalusi ja astuda samme töölisva-

nemate abistamise fondi loomiseks, et hõlbustada nende seaduslike õiguste kaitset ja kergendada nende olukorda vallandamise puhul.

5. Käitise valdajat, kes ähvardas vallandada või vallandas töölilise, kes nõudis Töökaitse seaduste ja määruste või temaga tehtud lepingu tingimuste täitmist, tuleb valjult karistada.

6. Tööstuslike käitiste tööaja seaduse täitmise järelevalvet tuleb laiendada ja nimelt selles suunas, et töövõtjate kutseühingule antaks õigus järelevalve teostamisest osa võtta.

7. Karistusnorme töökaitse seaduste rikkumise puhul tuleb suurendada ja rahatrahvide tuleb asendada kinnipidamise karistusega.

8. Konverents tunnistab tarviliseks töökohute ellukutsumise.

VI. Töölisvanemate ja Tööliskoja tegevuse alal.

1. Tööliskonna asutused, tööliliste poolt valitud valitud esindajaina ja töölisliikumise omavalitsuse kandjaina, on osutanud töölisliikumisele raskel ajal määratu teene tööliskonna kasvatamise ja teadvustamisega. Konverents tunnistab tarviliseks, et tööliskonna asutused koostöös Tööliskoja ja kutseorganisatsioonidega jatkaksid tööliskonna nõudmiste propageerimist ja tööliliste koondamist nende nõudmiste elluviimiseks.

2. Konverents võtab teatavaks ja kiidab heaks Tööliskoja tegevusaruande ja tunnistab tarviliseks pingutuste jatkamise Tööliskoja algatuste elluviimiseks. Konverents peab põhjendamatuks kallale tunges Tööliskoja ja leiab, et need ei soodusta tööliskonna asjalikkude tööd võitluses oma olukorra parandamisel.

3. Konverents loodab, et Tööliskoda ka edaspidiselt seisab valvel tööliliste ühiste huvide eest ja tegutseb tihedas koostöös oma valijatega.

keegi on varem näinud, et tallu võetakse tööline, kui omal jõul saadakse läbi. Pärnumaal seda siiski tehakse. Konvent muretsseb talumehele odava poolaka, see pannakse põllutööle. Tema töö tulu kannab välja mehe pidamise kui ka hoiab talu korras. Mis siis muud kui et talunik paneb linnasaapad jalga ja läheb käitise. Saab ka ju kohe puhast raha ja päris kapital toob protsentegi. Mis sest, et talunik, võib-olla, võtab vähemaks töövõimalusi mitte-maalelavailt. See pole tema asi, ja miks siis ka talumees ei võiks kord mängida „linnavurlet“? Nii — nagu ajad, nii ka kombad...

TÖÖLISKOJA ESINDUSTE vastu rääkis keegi Tartu saadik, leides, et neid pole vaja. Osavõtjad pärisid, kes see mees on. Vastati, et Käsitöösturite Koja liige. Kooslijad tegid sellest järelduse, et koja esindused kohtadel on töölisvanematega kontakti tihendamiseks tingimata vajalised.

AEG on tõsine ja täis muret. Tööliskond on õppinud minevikust ja oskab ka midagi

fallele panna. Naljalt midagi ei unustata. Tõsisel ajal öeldakse see ka kindlalt välja — kas see asjaosalisile meeldib või mitte. Nii ka ühe Tartu esindaja sõnavõtt konverentsil kinnitas tõe, mis igatüüpi hinges on säilinud. Seda öeldi viimasel ajal uuesti töölisorganisatsioonidesse tikkuvatele võõrkehadele. Saadik märkis, et olid ajad, kus mugavustega harjunud harrad tegid töölisliikumist. Kui vabadused ja töölisliikumine oli proovile pandud, nagu see sündis vapsismi lainetuse järgul, siis tõmbusid need harrad vähem hädaohtlikele positsioonidele. Sel hädaohtlikul ajal juhtisid töölilised ise oma organisatsioonide karide vahelt läbi ja töid nad tervena praegusesse ajajärku. Nüüd, demokraatlike tuulte tekkimisel poevad endised juhid kui prussakad seinaprao vahelt välja ja tahavad uuesti juhtideks hakata. Seda tehakse segaduse ja lõhkumistöö külvamisega töölisorganisatsioonidesse. Aga nende püüded ei pea õnnestuma ja töölilised ise, nagu enne seda, juhivad ja arendavad oma organisatsioone.

Konverents kviteeris seda seletust müri-seva heakskiiduga.

4. Konverents ei pea loomulikuks, et tööliskonda puutuvate seaduste väljatöötamisel ei küsita Tööliskoja seisukohti.

VII. Eriküsimusi.

A. Omavalitsustööliste olukorra alal.

1. Konverents leiab, et pole millegagi põhjendatud vahetegemine ajutiste ja alaliste linna- ja linnatööliste vahel. Ka ajutisile linnatöölisile, kellest osa töötab pikemat aega, tuleb võimaldada puhkust ja muid soodustusi ühiseil alusel alaliste linnatöölistega.

2. Linnatööliste töölerakendamine talvel hädaabitöölislike palkadega pole õiglane. Linnatöölisile tuleb maksa nende töö eest väärikat tasu.

3. Omavalitsused korraldagu oma töölislike pensionikassad nii, et töölislike palgast ei tehaks pensionikassasse mahaarvamisi, või kui seda tehakse, et sel viisil saadud summad linnatöölisile tagasi makstakse nende soovil, kui tööline lahkub või vallandatakse enne pensionioiguse väljateenimist.

B. Raudteetöölislike olukorra alal.

1. Arvesse võttes Riigi Raudteede Talituse Ehitusameti päevatöölislike äärmiselt madalaid palgaolusid, suurenenud ja samas tendentsis edasiminevat elukallidust, palgade tõstmist kõikidel muudel tööaladel ning suurenenud töökoormatust, avaldab konverents nõude kõikide Ehitusameti päevatöölislike palgade tõstmiseks vastavalt elukalliduse tõusule.

2. Leides, et riik peaks olema eeskujuks oma töölislike suhtes sotsiaalküsimuste töölislikele soodsalt lahendamisel, konverents peab viivitamatult tarviliseks palgalise puhkuse võimaldamist kõikidele riigi päevatöölislikele, milleks tuleks praegust tööstustöölislike palgalise puhkeaja seadust vastavalt laiendada ja ka puhkepäevade arvu suurendada.

3. Konverents avaldab nõude kõigile Riigi Raudtee Ehitusameti korteriõiguslikele teenijatele ja töölislikele priikorterite võimaldamiseks, selleks esmajoones, kus selle järele tarvidus, vabastades raudtee-kortereid mitte korteriõiguslike ametnike ja teenijate alt, neile raudtee-kortereid ülesütlemise teel. Kohtadel, kus raudtee-kortereid puuduvad, tuleks asuda korterite ehitamisele, kuid kuni selle teostumiseni tuleks maksa korteriõiguslikele töölislikele korteriraha. Korteriõiguslike töölislike hulka tuleks arvata ka kõik Ehitusametis teenivad kuu- ja kuulised — ametmehed.

4. Konverents tunnustab tarviliseks praegu kehtiva Töötülide lahendamise seaduse muutmist selles, et ka käitised, mis otseselt sõituvad riigi eelarvest, saaks kasutada töötülide lahendamise korda päevatöölislike suhtes.

5. Konverents tunnustab tarviliseks praegu kehtiva Raudtee tasuta sõidu ja veo määruse muutmist selles, et raudteelaste kutseühingute ja tööliskonna asutuste esindajatele võimaldaks priisoidupiletid korduvateks sõitudeks ja kutseühingute liikmeil ja käitiste töölisil ühekordsed priisoidupiletid sõitmiseks oma kutseühingu või töölislike üldkogu koosolekuile.

Juhataja F. KAUKS: Panen resolutsioonid

hääletamisele. (Hääletatakse.) Loen resolutsioonid üksmeelselt vastuvõetuks.

Läbirääkimiste järg.

E. SAAR (Sindi) märgib, et ka Sindis on tegemist raskustega, nagu mujalgi. Eriti kannatas tööliskond kaleviosakonna kahjutule tõttu. Vallandamised võtavad maad, eriti läheb vahetult halvaks töölislike õigustatud nõudmistele püstitamisel. On märgata, et talunikud kipuvad töödele. Nii on juhtum, kus taluniku kodus töötab poolakas impordi korras, ise ta aga tuli käitise tööle!

M. METSIS (Lorupi klaasivabrik) ei pea õigeks vanaduse ja invaliidisuse seaduse vastuvõtmise lükkamist sügisele. Parlament peaks jõudma seda vastu võtta ka kevadisel istungjärgul. Isegi riiklikud ettevõtted ei hooli rahvast. Näiteks on viletsad Kopli barakid. Seal kehtib olukord, et täis hällid on kuhjatud viletsasse oludesse. Riik peaks siin olema eeskujuks eraettevõtjatele.

H. ISKÜLL (Tööliskoda): Omal ajal, kui nõuti tööpuuduse vastu kindlustamist, eitati seda halva majandusliku olukorraga. Nüüd on majanduslik elavnemine, aga eitatakse seda töötute puudumisega. See on väär loogika. Omal ajal levitati loosungit: organiseeruge! Hiljem tehti selleks tõkestusi. Ka töölisvanemaid tuleb kaitsta — ei tohi lubada muulasil kimbutada peaaegu surivoodil lebavaid töölisvanemaid!

A. KAASIK (mööblitööstus): Maailmas nõutakse 40-tunnist tööaega, meil pole isegi 8 tundi kindlustatud, eriti väikekäitistes. Tehakse isegi 16 ja enamgi tunde. Seda tingib nõrk järelevalve, nõrk järelevalve on aga tingitud tööinspektsiooni vähesest koosseisust. Madalad karistused ei kohuta tööandjaid. Ületunnid tasuvad selle kuhjaga. Ta ütleb vaid:

— Kirjutage aga kvitтинг — maksame välja!

A. POLLER (sadam): Oleme pidevalt aastate jooksul nõudnud sadamatöölislike haigekassat. Sadam öeldakse olevat elusooneks, aga keegi ei hooli elusoone tervise eest. Imelik olukord — tahame haigekassat, polevat tööandjaid leida. Läheme palgatülistesse — tööandjad leiduvad alati.

E. ELEN (Pärnu): Midagi pole muutunud möödunud aastast. Eelmisel aastal lubati vanaduse ja invaliidisuse seadus. Seda pole aga praegu ja see lubatakse sügisel. Töötülide lahendamise komisjon pole meil palku nimetamisväärselt muutnud. Peame ise panema käed külge. Seda saame tugeva organisatsiooniga, kus töölislike kapital on ettevõtja kapitali vastu. On veelgi tagasikikumisi, nagu Pärnu haigekassaettegi avamise keeld, mille avamist aga eraettevõtjale lubatakse. Ka Eesti Töölislike Kinnitushisus on siirdunud vaid kapitalide kogumisele, kaldudes oma sihtides kõrvale.

R. PETERS (Pärnu): Oleme koos igast kodumaa nurgast. Pärnu töölislike ühingu kutsus kõiki sel suvel Pärnu töölisvanemate ja kutseühinglaste suvepäevadele.

A. LIIBEK (Volta) ütleb, et seni pole saadud tagajärge meie ettepanekuile. Isegi vana-

duse ja invaliidsuse seadust tuleb oodata 10 aastat! Töötülide lahendamise komisjon pole annud mindeid paremaid. Kuna väliskapital ekspuatoreib meie töölisi, oleks riigi ülesanne meid kaitsta. Ainuke pääs on tugeva organisatsiooni kaudu läbi viia oma õigustatud nõudmised.

L. METSLANG (referent): Kutseühingu kassa tugevus saavutatakse kõrgema liikme maksuga. Iga tööline peab seda teadma ja tegutsema selles suunas. Pole asjata seada ikka ja alati üles nõudmisi, mida pole läbi viidud. Korduval pealekäimisel ja alati päevakorras hoidmisega, raiutakse nad ellu. Vastasel korral arvatakse nõudmisest loobumist. Kutseühingu liikmemaksu normaalseks kõrguseks on nädalas maksa 1 tunni teenistus.

A. MIKK (mööbelsepp): Väikekäitiste töölise organiseerimise raskus on põhjustatud liig pikast tööpäevast. Tuleb ellu rakendada seaduslik tööpäev, siis oleks organiseerimine hõlpsam. Tuleks avaldada ajakirjanduse veergudel töökaitse seaduste rikkujate nimed, nagu seda tehakse teiste patustega politsei protokollides.

E. HEINLAID (Viljandi): Viljandis rikuivad seadusi isegi linnaisad. Alles hiljuti oli jant töölisanemata valimisega, mille seadis õiguslikule alusele vaid Tallinna vahelesegamine.

J. PÖLLUPÜÜ (vanem tööinspektor): Kõik sõnavõtjad rääkisid õigesti ja pole liialdanud. Meil on 6000 käitist 70.000 töötajaga — kuidas saab vähene inspektsoon kõigi asjade üle valvata? Töölisanemate kaudu saab veelgi teada üht-teist, väikekäitises on see olukord sootuks raske. Peame Lutheri sündmuste puhul kaitsma töölisanemata õigusi.

O. KOPLUS (Tartu Ilutrukk): Vastuokused on igal pool: välismaalt toome töölisi, meil endil on neid küllalt. Kollektiivi-apteegid keeldakse, üksikul inimesel lubatakse neid avada. Ei ole õige, kui öeldakse: enne seame korda majanduse, siis järgneb rahva olude parandamine. Majandus on rahvale, mitte vastupidi. Töölise kannatused on seoses majandusliku surve käsituselevõtmisega. Seepärast inimesed ei julge kõike avaldada. Nõuame, et majanduslik ülesehitamine tuleks kasuks rahvale.

E. MOISTLIK (Kimbergi metallikäitis): Puhkeaja võimaldamisel esineb palju arusaamatusi. Tasutakse mitmel viisil. Aluseks peaks olema tegelikult teenitud palk.

A. AARMAA (Ginover): Riigikohtu viimane otsus, lubada kahe tööpäeva kindlustamist nädalas palgaraamatusse märkida, annab tööandjale vabad käed töölise vallandamiseks. Tööline ei tea kunagi, millal ta vallandatakse. Kõneldakse rohkem lapsi! Mis sellest kõnelda, kui meie vabriku naised peavad olema halvast olukorras. Enne tööleminekut lähevad nad veel turule, et tuua toitu koju, ja õhtul saavad nad vaevalt aega teha hädavalajali oste. Samuti oleks vajalik, et kogukonnamaksu ei nõuta korraga sisse, vaid ossakaupa.

Juhataja J. KURVITS: Tehti ettepanek määrata 3-minutilise vaheaeg. (Hääletatakse.) Lükatud tagasi. Soovitame nimekirja sulgemist. (Hääletatakse.) Tagasi lükatud.

E. SUITS (nahatööliline): Oleks vajaline, et kõik, mis räägitakse, viidaks ka ellu.

A. SIMSON (Viljandi): Kuulates aruandeid tundub, nagu elaksime suure nutu ajal. Mis me siis ise oleme teinud? Pääaegu mitte midagi. Niikaua kui meie ei chita oma organisatsiooni tugevaks, pole võimalik midagi teha.

E. KADAKAS (Tofer): Tekstiiltööstuses on tunda halbaennustavat kriisi lõhna. Valituse arvates tuleks meil oodata töötute tekkimist, alles siis võib hakata sisse seadma 40-tunnilist töönädalat. Suurkäitiste palgad on paranenud, kuid väikestes on olukord halb. Pärnus, näiteks, teenib tööline 1 kroon päevas, ja seda pidevalt. Kuna elukallidus on tõusnud, siis on selle krooni ostuväärtus muutunud 35 sendiks, võrreldes algaastaga. Uus kutseühingute seadus teeb takistusi töövõtjate organiseerimisel.

O. HIRŠ (Tartu): Tööliskoja ja kutseühingute vahel pole usalduslikku olukorda, näiteks olgu Tartusse esinduse loomine. „Tööliskoja Teataja“ ei või avaldada halvustavaid artikleid kutseühinguist.

N. RUUS (Tallinn): Sotsiaalminister tegi manitsusi. Näited tõendavad, et klassivõitlust teostatakse tööandjate poolt. Sellest näide Küttejõust, kus vallandati endine Kiviõli töölisanem. Tervitatavad on võõreskujud, mis tulevad demokraatlikest maadest.

A. STEIN (Tartu) imestab, miks resolutsioonide hääletamine sündis läbirääkimiste ajal. Oleks vaja resolutsioonid saata aegsasti ette seisukoha võtmiseks. Tööliskoda peab olema kutseühinguile nõuandev organ. Puudus on selles, et väikekäitiste töölised ei saa üldse võtta osa Tööliskoja valimistest.

A. TOIS (Krulli tehased): Nüüd on 3 kuud ajast, kus Krulli töölisnõukogu visati värava taha. Streigi puhkemist põhjustas järjekindel käitise direktsiiooni teguviis, kuna algmomen-diks olid omaaegsed kuritarvitused. Tollal töölised võitsid. Krooni pani pähe aga „Rahva Sõna“ artikkel, mis tegi asja üsna keeruliseks ja võttis juure provokatsiooni lõhna.

K. JALAK (Tartu): Vapsimil algul tööliliikumise juhid pugesid prussakaina paku. Tööline kandis ise organisatsiooni raskel ajal. Nüüd, olude kergemisel ja demokraatliku süsteemi elluviimisel, ujusid nad jälle välja. Selle all kannatab tööline. Esinevad lõhkumised. Töölised aga peavad ise juhtima oma kutseühinguid. Teisel teel pole meil võimalik edasi minna.

V. KRUUSTEE (E. Trükitööliste Liit): Liit tahtis püstitada tööliselamu, kuid poole aasta möödumisel keelduti talle laenu andmast. Organiseerimise tulemusena on meil realteenistus 1 aasta jooksul (III 37—III 38) tõusnud 8—10%. Oleme saavutamas kokkulepet tööandjatega üleriiklikus ulatuses. See peaks avama teed ka teistele järeletegemiseks. Tõde on, et kui tööandjate vastas on tugev kutseühing, saab pidada ka läbirääkimisi ja leida tunnustust. Uue kutseühingu seaduse positiivseks küljeks tuleb lugeda seda, et ta aitab rajada uue korrapärase keskliidu.

K. TINN (autojuht): Autojuhid on viletsamas olukorras kui kõik teised. Tööpäev

on üldse normeerimata. Meil on 14.000 töö-
luba, autode arv on 8000. Seega ühed kannatavad tööpuudust. Kui tööaeg reguleeritaks, siis saaksid ka teised, töötud, tööle. Abi pole mujalt loota kui Tööliskojalt. Aidaku see meid, vaeseid hingi!

A. SIMM (Küttejõud): Uus vanaduse ja invaliidsuse seaduse kava näeb ette vanaduse pensiooni alles 65-aastasile. See on kaevureile vastuvõtmatu, kuna nad ei ela niikaua. Enne kui seadus saab teoks, tuleb vanaduse määr viia alla.

A. PIHT (ehitust.): Seada jalule töölisi-
liikumise ühtlus!

A. VESKIMÄE (Tartu): Emadepäeval narritakse täishällidega. Tegelikus elus tuuakse sisse poolakad, kes täidavad lapse töökohta ja jätavad need tööta.

O. SAATMANN (Riigi metsat.): Oleks vaja ka hooajatööliste puhkeaja laiendamist.

M. ADAMSON (Tartu rätsepat.): Saadetagü edaspidi materjalid kätte, samuti resolutsioonid kohtadel kaalumiseks. Tartus tekitas lahkelsid Genfi töökonverentsile saadiku saatmine. Tartu Trükitöölise Ühing on lahkumas Tartu Keskliidust. Ei poolda koja esinusi.

I. LAGE (Pärnu): On lubamatu, et hädaabitöölisestega tehakse omavalitsuse töid.

J. ANIJAGO (Narva Kreenholm): Oleks vaja, et tööliste tehaks selgitustööd sotsiaalseadustest ja töökaitsest. Oleks vaja, et Manchesteri kaubad ei võtaks tööd eesti töölisilt.

O. KOPLUS (Tartu): Tartu Trükitöölise Ühing pole veel lahkunud Keskliidust. Kui aga seda tehakse, siis selleks, et ajada rahulikult oma asju. Tööliskoja esindusele etteheidete tegemine pole põhjendatud, kuna ta pole veel tegutsemas. Tartu Keskliidu mehed kõnelevad kontakti vajadusest Tööliskojaga, kuid ise teevad nad selleks vähe algatust. On õige, et Tartu trükitöölise peakoosolekul kõneldi poliitikast Tartu Keskliidus.

O. RAUS (Narva): Edaspidi tuleks pidada konverentsi kaks päeva. Vastasel korral ei saa küsimusi läbi võtta.

O. HIRŠ (Tartu): „Tööliskoja Teatajas“ ilmunud kirjutus trükitöölise sulest pole õige.

Sellele vastame. Tööliskoja esindajad töö-
tilde lahendamise komisjonis on passiivsed. Kõneldakse, et normaalpõhikirja tahetakse võtta kõrgem liikmemaks.

(Hüüe kohalt: Mis te iga juttu edasi kan-
nate!)

A. PIHT: Täname konverents peaks muu-
tuma ajalooliseks, töölisiikumise ühtlustami-
seks.

J. PÖLLUPÜÜ (vanem tööinspektor) selgi-
tab puhkeaja asjus tekkinud väärtõlgitsemisi, samuti ka massilise vallandamise mõistet. Krulli asjus pole inspeksioon suutnud midagi teha töösurite vastuseisu tõttu.

Referent I. REBANE (lõppsõna): Tööliskoda arvestab kõike seda, mis konverentsil ette kant. Me ei võta osa E. Haridusliidu tööst. Palgad pole mitte üksi Pärnus madalad, vaid ka mujal. Tartu kutseühingute ja töölisvanemate koosolek kinnitas koja esinduse tarvilisust. „Rahva Sõna“ pole avaldanud kallalekippumiste vastu saadetud öiendusi. Resolutsioone kohtadele pole ka varemalt kätte saadetud. Seda võib aga teha. Tööliskoja ülesandeks on mitte kutseühinguid valitseda, vaid neid abistada. Saadikute valimine konverentsile olgu iga ametühingu enda asjaks. Hirši süüdistus passiivsuses pole õige, kuna kõne all oleva tüli lahendamisel töölised ja tööandjad said ise kokkuleppele. Töölisiikumise ühtlustamist ei saada kunagi kätte kallaletungidega vastaspoolele.

Referent L. METSLANG (lõppsõnas): Rõõmustaval viisil kõneldi konverentsil palju organiseerimisest. Seda tuleb hakata rakendada tegudega ellu. Praegu pole meil normaalsel alusel keskliitu — see tingib aga ebaselguse olukordade hinnanguis ja seisukohavõtmistes. See on asja peatumu — muu pole tähtis.

Juhataja J. KURVITS konstateerib, et konverentsi töö on lõpul. Ta tänab kõiki konverentsist osavõtjaid, eriti aga Daani Kutseühingute Keskliidu sekretäri Eiler Jensen'it, ja palub viia tervitusi Eesti tööliskonnalt Daani tööliskonnale. Seda tervitust saadab üldine aplaus.

Konverents lõppes kell 1/2 õhtul.

Ülevaade tööliskonna olukorrast 1937. a.

A. Renning'u ülevaade Tööliskoja üd'koosolekul 14. mail.

1937. a. jatkus tööstustöölise arvu tõus. Suurtööstuses oli 1. I 37. a. 35.257 töölise, aasta lõpul 39.196 — seega juurekasv 3939 t. ehk 11,1%. Kesktööstuses vastavad arvud on 1. I 37. a. 7410, aasta lõpul 7792; juurekasv 382 ehk 5,1%. Suurtööstuse ja kesktööstuse kohta on kokku juurekasv 4321 ehk 10,1%. Järgnevalt käsitleme andmeid ainult suurtööstuse kohta, mis on täielisemad ja suhteliselt täpsemad.

Töölise arvu tõus on alade järgi väga ebahütlane. Kõige suurem on tõus ühelt poolt keemiatööstuses ja murdude ja kaevanduste alal, tingitud peamiselt põlevkivitööstuse kasvust — 1454 töölise võrra, teiselt poolt aladel, mis on seotud ehitus- ja investeerimis-

tegevusega: metallitööstus — 795 ja ehitustööstus — 693 töölise võrra. Samuti on tunduvalt tõusnud töölise arv — 517 töölise võrra — puutööstuses. See tõus on tingitud välisurgude konjunktuurist ja ehitus- ning investeerimistevõrgusest, kuna alad, mis on rajatud kodumaa tarbijaskonna tarvete rahuldamisele, säärast tõusu ei näita. Kehakatte- ja pudukaupade tööstus näitab koguni tagasiminekut 10% võrra, ja kui me kõik säärased alad liidame, s. o. võtame kokku töölise arvu liikumist naha-, tekstiil-, poli-
graafia-, toidu- ja maitseainete-, kehakatte- ja pudukaupade ning puhastustööstuses, saame töölise arvu tõusu 218 inimese, s. o. kõigest 1,3% võrra. Teiste sõnadega, tõusu alu-

seks on rohkem väline konjunktuur kui rahva ostujõu areng, milline asjaolu piirab edasised võimalused nii tõusu ulatuse kui püsivuse mõttes.

Tööliskojale töölisanemate poolt saadeta vaist aruandeid käitise olukorra kohta see tõus ei peegeldu. Aruannete kokkuvõtte näitab töölt lahkunud tööliste arvu ülekaalu võrreldes juurevõetud tööliste arvuga. Koja küsimustikud saadeti lialil 4 korda aastas ja vastused neile haaravad aega 1. 10. 36 — 1. 12. 37 ning käivad 22.029 — 24.567 töölise kohta. Kokkuvõtte näitab juuretulnute ülekaalu Tallinnas 181, lahkunute ülekaalu provintsis 736 ja Tallinna ja provintsi kohta kokku 555.

Kindlasti on ametliku andmed selles osas täielisemad. Siiski peavad selle lahkuminekuga taga peituma teatud objektiivsed põhjused. Tõepoolest — koja ankeet rajaneb peamiselt käitistele enam-vähem püsiva tööiseloomuga, kuna ehitustööstus, saeveskid ja osalt ka põlevkivitööstus (kus käitistes ligi 1000 töölisega puuduvad töölisnõukogud) peamiselt tööliskonna asutuste puudumise tõttu peegelduvad koja ankeedis vaid piiratult. Sellega võib ankeedi põhjal väita, et käitises, kus töö iseloom ja tööliskonna koosseis on stabiilsem, ei ole võimalik rääkida töövõimaluste kuigi olulisest laiendamisest, vaid on pigemini märgata vastupidist tendentsi. See nähtub ka eeltoodud ametlikest andmest tööharrude järgi; nad näitavad suuremat tõusu peale põlevkivi-, ehitus- ja metsatööstuse veel metallitööstuse alal. Seejuures tarvitavad näit. õlivabrikud juba oma asukoha tõttu maalt tulevat tööjõudu ja nende areng ei avalda otseset mõju linnade tööturule. Kuna ühtlasi, nagu märkime, tarbeainete tootmisalad, mis peaksid andma üldiselt stabiilsemat tööd, on oma arengus pidurdatud, tekitab see suurenevaid raskusi töö muretsemisel. Kui näit. tekstiiltööstuse töölise üldarv on stabiilne (aasta algul 10.850 ja lõpul 10.988, juurekasv 138 ehk 1,3% võrra), siis pole see stabiilne üksikuis käitises: reas käitises on sündinud tööliste vallandamisi ühenduses nii konjunktuuriga kui ka tööliste töökoormise tõstmisega ja uute ettevõtete asutamise alal hoog näib vähenevat. Seejuures muutub töölikond tekstiiltööstuses oma vanuslikus koosseisus, nimelt tabavad vallandamised eeskätt vanemaid töölisi, kel uue töö leidmine on peagu võimatu, kuna uute palkamisel eelistatakse nooremaid. Pealegi esineb tekstiiltööstuses, nagu teistelgi aladel, nähtus, et tööle tulevad talupidajate lapsed, kelle tööd kodutalus teeb odavapalgaline põllutööline.

Kõigest eelöeldust nähtub, et olukord tööturul kujunes küllalt pingutavaks, mis mõjus muidugi ka palgaolude kujunemisele. Tööturu olukorda raskendab eriti asjaolu, et 1937. a. teostus esmakordselt suuremaulatuslik välistöölise sissetoomine Eestisse — nii põllu- kui kaevandustöödele. Seega käis tööliste arvu tõusuga kaasas palgataseme tõstmine vaid pidurdatult. Ühtlasi jätkus 1937. a. jooksul elatusmaksumuse tõus. Indeks kerkis aasta jooksul 6,9% (1936. a. ja 1937. a. detsembrikuude võrdlus), kusjuures töölisele olu-

lisemad kululiikide indeksid tõusid üldindeksist suuremal määral, ja nimelt toitlus 8,7%, korter 15,2% ja kütte 9,3%. Tegelikku olukorra iseloomustuseks olgu toodud üksikute tähtsaimate ostuainete hinnamuutused 1937. a. jooksul: või hind oli 1936. a. detsembris Kr. 1.80, 1937. a. detsembris Kr. 2.08, sellega tõus 15,5%, loomaliha vastavalt 58 snt., 69 snt. — tõus 18,8%; rukkileib 17 senti, 21 snt. — tõus 23,5%.

Elatusmaksumuse tõusu tähtsaimaks tegureiks osutub põllumajandushindade kindlustamise poliitika, selle kõrval on oluline tähtsus üiride tõusu edasikestmisel, mille tõkestamiseks ei ole meil astunud vajalisi samme.

Jättes kõrvale arvustuse, mille osaliseks sai ametlik elatusmaksumuse statistika, ja toetudes ainult ametlikele andmeile, püüame vaadelda tööliste reaalpalkade kujunemist.

Kui töölisi rühmitada tööstusharude ja soo järgi ja võrrelda palgatõusu elatusmaksumuse indeksi tõusuga (6,9% aasta jooksul — 1936. ja 1937. a. detsembrikuude võrdlus), jagunevad nad reaalpalka suhtes järgnevalt: reaalpalk tõusnud 21.021 töölisel (53,1%) reaalpalk langenud 18.523 töölisel (46,9%).

Reaalpalka tõus toimus kõige rohkem meestöölisel kehakattetööstuse rühmas (19,3%), kõige vähem elektrijaamade jne. rühmas (0,3%). Naistöölisel: kõige rohkem ehitustööstuses (12,5%) ja kõige vähem elektrijaamade jne. rühmas (0,9%).

Reaalpalka langus meestöölisel toimus kõige rohkem mineraalide töötlemise alal, kus on vähenenud koguni nominaalpalk. Selles rühmas langes reaalpalk 7,4%. Kõige väiksem reaalpalka langus meestöölisel on poligrafiatööstuses (1,1%).

Naistel on kõige suurem reaalpalka langus puutööstuses (6,2%), kõige väiksem tekstiiltööstuses (0,3%).

Kokku võttes on reaalpalk tõusnud meestel 3,08%, naistel langenud 0,1%. Kõigil töölisel — mehed ja naised — kokku arvatult on reaalpalka tõus 2,8%. Selle viimase arvu najal püütaksegi tõendada töölise olukorra paranemist 1937. a. jooksul.

Et saada konkreetsemat ettekujutust selle paranemise ulatusest, võib teha järgmise arvutuse. 1936. a. detsembris oli keskmine tunnipalk 33,4 senti; eeldades 200 töötundi kuus (normaal tööaeg), oli keskmine kuuteenistus 66 kr. 40 snt. 2,8% reaalpalka tõus tähendab siis seda, mida oleks annud palgalisa kr. 1,86, kui hinnad oleksid muutunud. Ehk teisiti: nominaalpalka tõus 9,9% tähendab palgalisa 5 kr. 98 snt. kuus, millest 4 kr. 12 snt. läheb elukalliduse kattteks ja Kr. 1 snt. 86 kuus peab tähistama olukorra paranemist. Selge on, et reaalpalka tõus, mis annab alla kahe krooni kuus, on puhtstatistiline suurus, milles pole mingit tegelikku tähtsust. Veel tähtsam on asjaolu, et mitmes rühmas on reaalpalk langenud, kusjuures neisse rühmadesse kuulub 46,9% tööliskonnast ning reaalpalka langust tuleb ette kuni 7,4% ulatuses. See osutab palgataseme kujunemise ebahühtlusele. Sealjuures on naistöölisel reaalpalka langus peagu üldine. 6 tööstusharus on

naistöoliste reaalpalk küll tõusnud, kuid seal on ka naistöoliste arv väga piiratud — kokku 1257 naistöolist. Reaalpalga langus tabab aga 8 tööstusharu 13.213 naistöolisega, — s. o. 91,3% naistöoliste üldarvust.

Palgataseme ebahütluse kujunemise põhjused on üldiselt kooskõlas tööstuste töömahu ebahütlase kujunemisega, millest meil oli eelnevalt juttu. Alades, kus reaalpalk on tõusnud, on ülekaalus eksport, tööstustoorainete ja masinate ja ehitusalad: (mees- ja naistöoliste kohta kokku) kaevandused 8,6%, ehitustööstus 8,0%, paberitööstus 5,5%, metallitööstus 4,2%, keemiatööstus 3,8%.

Langus säärase alade hulgas esineb mineraalide töötlemise (6,0%) ja puutööstuse alal (4,7%).

Selle eest on tarbimiskaupade tootmise alade hulgas ülekaalus need, kus reaalpalk on langenud (poligraafiatööstus 2,9%, toidu- ja maitseainetetööstus 1,5%) või kus reaalpalga tõus on tähtsusetu (tekstiiltööstuses 0,7%). Suurem tõus esineb selles osas kehakatte- ja puhastustööstuse alal, kus palgad olid eriti madalad ja kus aasta jooksul teostus, eriti kehakatte alal, lähenemine teiste tarbeainete alade tasemele, — sellega areng enam palgaolude ühtlustamise kui elatusmaksumuse kohendamise suunas.

Eriti väärib tähelepanu olukord meie suurimal tööstusalal — tekstiiltööstuses, mille palgatase on olulise tähtsusega ka teiste alade palgataseme kujunemisel. Tööliste reaalpalgad sel alal ei paranenud, hoolimata tööpinge ja tööjõudluse tõusust; ja nagu juba öeldud, just sel alal sagenesid aasta lõpu poole vallandamis, kusjuures vallandatuid pole enamasti võimalust üle minna teistele aladele: töösaamise võimaluste vähenemisega võib edaspidi oodata senisest veel vähemsoodsat palgaolude kujunemist.

Kokku võttes näeme, et majandusliku tõusu kasudest osasaamisest kuigi märgatavas ulatuses võib rääkida peamiselt nende tööstusharude suhtes, kus töömahu laienemise tõttu oldi sunnitud tööliste nõudeile rohkem vastu tulema. Sealgi oleks ekslik järeldada reaalpalga tõusust tööliste elatustaseme tõhusat parandamist. Rääkimata hooajalise elemendi tugevusest neil aladel, on uute tööstuste töölikonna elutingimused on sageli väga kehvad, nimelt korteriolude puuduliku korralduse tõttu.

Palkade tõusu ulatus ei olnud kaugeltki kooskõlas eriti põlevkivitööstuse suurte kasudega, mis võimaldavad praegu ühe või paari aastaga tasa teha sinna mahutatud kapitali.

Samuti ei avaldunud tööliste palkades tekstiiltööstuses tooraine hinnalangusest tekkinud suurkasud. Analoogiline pilt on ka mitmel teisel alal. Selle tulemuseks on tarbimise piiratud tõus, võrreldes uute tööstuste asutamisega, mis pidurdab tarbeainete tööstuste tõusu, mõjutades sellega omalt poolt tööliste palku. See tähendab, et rahva ostujõud jääb maha rahvamajanduse tootmisvõimetest, mille tulemuseks võivad olla majanduslikud raskused ja kriisid.

Palgaolude organiseeritud kujundamine oleks võimud pehmedada seda vastuolu ja tõsta rahvamajanduse püsivust väliskonjunktuuri muutuste puhuks. Kuid 1937. a. jooksul pole saavutatud mingisuguseid edusamme ühislepingute saavutamise suunas suurtööstuses. Küll aga alustati sellesuunalisi aktioone kolme tähtsaima tööstusharu tööliste keskorganisatsioonide poolt — nimelt tekstiiltööstuses, põlevkivitööstuses ja trükitööstuses: kuid lootused reaalse tulemuse saavutamiseks ilmsed ainult viimases nimetatud harudest.

Kutseühingute tegevus palgaolude korraldamise alal jäi piiratuks — ühelt poolt selle tõttu, et need olid välja lülitatud Töötülide lahendamise seaduses ettenähtud menetlusest (vähimalt, mis puutub suurtööstusesse), teiselt poolt ebanormaalse olukorra tõttu kutseühingute keskliidus. Samuti ilmsed ka teisi raskusi kutseühingute, näit. Kaevandustöölise Ühingu tegevuses administratiivsete kitsenduste tõttu. Kuna tööandjate poolt nimetatud raskusi ei tuntud, jatkus tööandjate organiseerimine püsiva eduga, eriti tekstiil-, keemia- ja trükitööstuses. Palgaolude kujunemise raskuspunkt kandus 1937. a. Töötülide lahendamise komisjonile.

Komisjoni lahendamisele tulnud töötülide arv 1937. a. tõusis 27-ni. (1936. a. — 17), ühtlasi vähenes komisjonis saavutatud kokkulepete arv (1937. a. — 4, 1936. a. — 6). Kokkulepete % komisjonis menetletud tülide üldarvust oli 1936. a. — 35,3, 1937. a. 14,8. Kuna komisjoni lähevad töötülid ainult siis, kui kokkuleppe katsed ei anna tulemusi ei tööandja ja töölisnõukogu omavahelisel läbirääkimisel ega tööinspektsiooni vaheltsobitusel, tähistavad nii töötülide arvu tõus kui kokkulepete arvu langus komisjoni tegevuses sama nähtust: kokkuleppe tahte nõrgenemist poolte vahel ja vastutuse veeretamist komisjoni — s. o. õigupoolest riigivõimu peale. Selle arengu üheks põhjuseks on kahtlemata raskused kutseühingute tegevuse alal.

Ametliku kokkuvõtte kohaselt on komisjoni sundotsused võimaldanud palkade tõusu keskmiselt 6%, s. o. ligemale 1% vähem kui on elatusmaksumuse tõus aasta jooksul. Seega pole komisjon võimaldanud reaalpalga tõstmist ega suutnud küllaldaselt pidada sammu elatusmaksumusindeksiga. Siin tuleb veel märkida, et suur osa otsuseid on tehtud palkade pausalsumma tõstmise kohta, milleliste otsuste täitmine pole kontrollitav, nii et võib arvata, et üllatoodud keskmine 6% vajab tegelikult korrektiivi*).

Kaubandus-tööstuskoja ringidest püüti individuaalset palgatõstmise moodust üldse ära hoida, kuid tänu Töölikoja pingutusile, tunnistas Sotsiaalministeerium Töölikoja seisukoha õigeks ja see moodus leiab komisjonis

*) Jääb arusaamatuks, kuidas võiakse arvata, et komisjon saavutas reaalpalga tõusu 4%. (EST nr. 197, lk. 178. võrreldakse nominaaltõusu aasta jooksul elatusmaksumuse tõusuga ½ aasta jooksul, mis on ilmselt väär. Pealegi on indeks tõusnud viimase ½aasta jooksul 4% ja mitte 1,8%).

rakendamist, kuigi mitte järjekindlalt. Üldiselt aga on komisjon vähe vastutulelik tööliste nõudmisile mitte ainult palgatõstmise ulatuse küsimuses, vaid ka töötingimuste korraldamise muudes küsimustes, nagu põhipalga tagamine jne. Samuti pole komisjon pidanud võimalikuks segada vahele ratsionaliseerimise kooskõlastamiseks tööliste huvidega.

1937. a. tuli ette ka streike. Neid oli 5. 3 streiki olid seotud palganõudmistega; ühel puhul nõuti meistri kõrvaldamist ja teisel puhul vallandatud tööliste tööle tagasivõtmist. Kahel viimasel juhul rahuldati tööliste nõudmised täiel määral. Nagu „E. Statistika“ märgib, on streikimine tagasi läinud kriisiaastate tasemele.

Tööliskonna õigusliku seisundi ja sotsiaalkindlustuse alal ei toonud 1937. a. olulisi muudatusi. Riigivõimu sotsiaalpoliitiliste kavade teostamine lükkati edasi, samuti ei võetud rakendusele ka Tööliskoja sellekohaseid ettepanekuid. Küll aga halvenes olukord mõnes üksikus tööstusharus, nimelt ehitustööstuses, kus piirati 8-tunnise tööpäeva kehtivust. Ehitustöölisi ähvardas ka töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse alt väljajätmine, kuid selle ohu suutis tööliskond Tööliskoja kaudu ära hoida.

Oluliseks edusammuks tuleb pidada uut töötervishoiu määrust, milles aga on mõningaid puudusi, kõigepealt see, et eeskirjade tegelik rakendamine on suurelt osalt sõltuv tööinspektsiooni äranägemisest. Samuti on laiendatud tööinspektsiooni kosseisu, kuigi see on ka praegu liiga väikene võrreldes ülesannete rohkusega.

Oma seaduslike õiguste teostamisel ja kaitsmisel osutas tööliskond suurt aktiivsust. See väljendus kõigepealt tööliskonna asutuste arvu tõusus. Aasta jooksul on tööliskonna asutusi ellu kutsutud 30 käitises 4140 töölisega, neist Tallinnas 16 käitist 2583 töölisega ja provintsis 12 käitist 1557 töölisega,

peale selle 2 raudtee käitist. Nende hulgast olgu nimetatud suuremad käitised tööliste arvuga üle 300, nimelt Tallinnas: Laferme, Kave, Kunstsarvetehas. Provintsis Hiiu-Kärdla kalevivabrik, A/S. „Koil“. Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse eeskirjade rikkumise kõrval tööandjate poolt ilmnis 1937. a. uus liik väärnähtusi, milledega tööliskonna asutusil tuli võidelda: Töötulide lahendamise komisjoni otsuste väärtõlgendamine ja nende täitmata jätmine. Siin oldi sunnitud kasutama kohtukaitset, mis andiski real juhul rahuldavaid tulemusi. Tööliskonna erilist tähelepanu äratas asjaolu, et komisjoni otsuste rikkujate hulgas oli üks omavalitsus (Tallinna linn).

Tööterror on edasi kestnud; nii tööliskonna asutuste ellukutumise kui ka kutseühingulise organiseerimise ärahoidmiseks rakendavad tööandjad oma survevahendeid, vallandades töölt aktiivsemaid töölisi ja hirmutades teisi. Käitiste aruanded märgivad 108 säärast vallandamist, s. o. 2,2% aruanetes märgitud vallandamiste üldarvust. Selle kõrval on väga suur nende vallandamiste arv, mis figureerivad „muude ja teadmata põhjuste“ rubriigis, kuna sealgi on tegu töölistega, kes on vallandatud ja mitte vabatahtlikult töölt lahkunud ja kelle vallandamise põhjuseks ei olnud töövähesus käitises. See pärast võib arvata, et vähimalt suur osa neist tööandjale „ei meeldinud“, s. o. langes tööterrori ohvriks. Selles rubriigis märgib aruannete kokkuvõte 890 juhtumit, s. o. 18,4% vallandamiste üldarvust.

1937. a. pandi alus laiaulatuslikule ühistegevusepropagandale tööliste keskel.

Kokku võttes tuleb ütelda, et tööliskond elas 1937. a. vastuoluliste tendentside tähe all: majandusliku tõusuga seltsis stagneeruv ja osalt langev reaalpalk, töömahu laienemisega seltsis suurenenud pinge tööturul, ja püsiv tahe organiseerumiseks ja oma õiguste kaitsmiseks ei saanud mitmel põhjusel küllalda-selt rakenduda.

Venelasi ei võetud Rahvusvahelisse Kutseühingute Liitu.

Nõukogu eitav seisukoht Oslos. 40-tunniline töönädal esiplaanile.

Oslos peeti suure pidulikkusega Rahvusvahelise Kutseühingute Liidu nõukogu koosolek. Tähtsaima küsimusena oli päevakorras vene kutseühingute vastuvõtmine Rahvusvahelisse Kutseühingute Liitu. Kaks päeva kestnud vaidluste järele otsustati venelasi mitte vastu võtta ja katkestada nendega läbirääkimised. Nii jäävad vene kutseühingud 22 miljoni liikmega internatsionaalist välja. Rahvusvahelisel Kutseühingute Liidul (R. K. L.) on praegu ligi 20 miljonit liiget.

Oslos peetud R. K. L. nõukogu koosolekul oli ajalooline tähtsus. Oslos otsustati nüüd küsimus, mis oli aastaid otsustamata ja huvitas tervet maailma tööliskonda

1936. a. Londonis peetud R. K. L-u kongressil otsustati pöörduda kõikide väljaspool R. K. L. asuvate kutseühinguliste keskuste poole liitumissettepanekuga. Ettepanek tehti ka venelasele. Kuid tegelikult ei jõutud läbirääkimiste alustamiseni. Mõõdunud aastal Varssavis peetud nõukogu koosolekul otsustati ettepanekut korrata, kuna R. K. L-ga olid liitunud Norra, Mehhiko ja P.-A. Ühendriikide kutseühingute liidud.

Venelased kutsusid R. K. L-u eridelegatsiooni aasta lõpul Moskvasse. Sellele esitati rida tingimusi, mille täitmise järele venelased nõustuksid liituma Venelased nõudsid suuremat aktiivsust sõja- ja fašismivastases võit-

luses, sõjamaterjalide transportide takistamist, oma liikmemaksude kohta kindlustust, et neid ei kasutataks venelaste vastu, ja üht esimehe ja sekretäri kohta juhatuses.

R. K. L. juhatus asus venelaste ettepanekute suhtes eitavale seisukohale ja teatas sellest kõikidele liitunud organisatsioonidele.

Sellele järgnes väga elav vaidlus terves maailma töölisajakirjanduses. Enamik liite toetas otseselt juhatuse seisukohta, kuna vene kutseühingud pole oma tegevuses vabad, vaid riigiparaadi osad. Teiseks peeti venelaste nõudeid esimehe ja sekretäri koha saamiseks ebasündaiks. Ameeriklased selle vastu ei esitanud möödunud aastal liitumise puhul eritingimusi.

Venelaste vastuvõtmist toetasid prantslased, hispaanlased, mehhiklased, norralased ja osalt tšehhid.

Eeltoodud õhkkonnas tuli nõukogu Oslos kokku ajalooliseks istungiks. Nõukogu juhatas R. K. L. esimees inglase Walter Citrine.

Külalisina viibisid nõukogu koosolekul rahvusvahelise tööorganisatsiooni esindajana Adolf Stahl ja sotsialistliku töölisinternatsionaali esindaja sekretär Friedrich Adler.

Nõukogus oli esindatud 16 riigi kutseühingud, muude hulgas ka Ühendriigid, Meh-

hiko koguni 5 mehega, U.-Meremaa ja Argentiina.

Tegevus- ja rahalised aruanded kinnitati. Liikmete arv tõusis m. a. lõpul 19½ miljonini. 1936. a. lõpul oli R. K. L. liikmete arv 13 miljonit.

Kaks päeva kestsid vaidlused venelaste liitumise küsimuse ümber. Esimees Citrine selgitas inglaste eitavat seisukohta. Ameeriklased ja sveitslased lubasid R. K. L-st lahkuda, kui venelased vastu võetakse. Prantslaste esimees ja suur kõnemees Leon Jouhaux pidas suure kõne venelaste kaitseks.

Lõpuks võeti vastu juhatuse eitav seisukoht 16 häälega 4 vastu, kuna norralased ei hääletanud kaasa.

Pealeselle võeti vastu 14 häälega 7 vastu otsus: arvesse võttes praegu Venemaal valitsevat olukorda ja pidades silmas nõukogu koosolekul ettekantud seisukohti, otsustab nõukogu koosolek mitte jätkata läbirääkimisi venelastega nende liitumise tingimuste üle. Prantslaste ettepanek läbirääkimiste jätkamiseks jäi vähemusse.

Pealeselle arutati 40-tunnilise töönädala küsimust ühenduses eeloleva rahvusvahelise töökonverentsiga. 40-tunniline töönädal tahetakse tõsta kõikjal esiplaanile.

Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seadus¹⁾

Ilmar Rebane

5. Liikmeskond

Töövõtjate kutseühingu liikmeks võivad olla töövõtjad, kes on vähimalt 18 a. vanad ja kes vastaval töölal on tegutsenud vähimalt kaks aastat.

Seadus ei nõua, et see tegutsemine oleks sünninud vahetpidamata, mispärast töövõtja, kes vaheaegadega vastaval töölal on tegutsenud kaks aastat, võib olla kutseühingu liige.

Kutseühingu liige, kes tööpuudusel või muul põhjusil ei tööta oma kutsealal või tööharus, võib olla edasi kutseühingu liikmeks juhul, kui ta on olnud kutseühingu liikmeks vähimalt kaks aastat.

Eelnevaist eeskirjadest järeldub, et edaspidi ei saa enam olla kutseühingu liikmeks isikud, kes küll on kutseühingu teenistuses palgalistena, nagu asjaajajad, sekretärid jne., kuid pole vastaval kutsealal tegutsenud ettenähtud staaži kestusel ega olnud kutseühingu liikmeks vastavat aega.

Käesolevad eeskirjad piiravad kutseühinguga liitumist ja tunduvad eriti raskeina nendel kutsealadel ja nendes tööstusharudes, kus kutseomandamine toimub suhteliselt lühikese aja jooksul. Erilisi raskusi võivad käesolevad eeskirjad sünnitada ühislepingute taotlemise puhul, millised sisaldavad n.-n. organisatsioonilise klausli, s. t. määravad, et le-

pinguosalised tööandjad võivad sõlmida töölepinguid ainult lepinguosalista töövõtjate kutseühingu liikmetega.

Samuti võib organiseerimise töös tekkida raskusi neis tööstusharudes ja neil kutsealadel, kus tööliste voolavus on suur ja tööpuudus sagedane. See teeb raskeks liikmete säilitamise ühinguis, kuna on nähtud ette kaheaastane liikmeksolemise staaž liikmeõiguste säilitamiseks tööpuuduse ja muudel puhkudel.

Teataval määral on võimalik eespool ülestõstetud küsimusi lahendada toetajate liikmete instituudi sisseeadmisega.

Kutseühingu otsusevõimeliseks liikmeiks on täisealised ja teovõimelised liikmed (§ 10).

Keegi ei või olla rohkem kui ühe töövõtjate kutseühingu liige. Kui kutseühingule saab teatavaks, et keegi tema liikmeist on veel mõne teise kutseühingu liikmeks, kustutatakse kutseühingu juhatus ta liikmete nimekirjast (§ 11).

6. Organid

Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude organid ja nende ülesanded määrab ühingu või liidu põhikiri.

Töövõtjate kutseühingute keskliidu organiks on nõukogu, juhatus või sekretariaat. Nõukogu liikmeks on keskliitu kuuluvate kutseühingute ja kutseühingute liitude esindajad. Keskliidu organid valitakse kolmeks aastaks, kusjuures nõukogu liikmete arv iga organisatsiooni poolt määratakse keskliidu põhikir-

¹⁾ Vt. „Tööliskoja Teataja nr. 5, 1938. a., lk. 113 jj.

jas nende organisatsioonide liikmete arvule vastavalt. Nõukogu ja juhatuse otsuste täideviijaks on juhatuse poolt üheks aastaks valitud sekretariaat.

Seadus näeb ette erilise staaži ka kutseühingute ja nende liitude juhatuste ja muude valitud organite liikmete kohta. Nimelt on siin nõutav vähimalt 24 aasta vanus, riigikeele oskus, hääleõiguslikkus ja vähimalt kolmeaastane tegutsemine vastaval kutsealal või tööharus. Seega ei ole vajaline, et kutseühingute ja nende liitude organite valitud liikmed oleksid teatava aja kestel olnud vastava kutseühingu liikmeks.

Kolmeaastane vastavas tööharus või kutsealal tegutsemise nõue siin ja sama staaž, mida käsitlesime eespool, võib tekitada raskusi seal, kus on tegu uute tööstusharudega või uute kutsealadega. Seesuguste tööharude või kutsealade tööliste organiseerimine võib seetõttu teatava aja jooksul osutada raskelt teostatavaks (§ 12).

Põhimõteteliste ja üldtähtsusega küsimuste arutamiseks võib töövõtjate kutseühingute keskliit kokku kutsuda kutseühingute kongresse, kes on nõuandvaiks organeiks: Kongresside lähim ülesanne ja korraldus määratakse keskliidu põhikirjas (§ 14).

7. Vä l i s s i d e m e d

Töövõtjate kutseühingud ja nende liidud võivad ühendusse astuda välismaal asuvate organisatsioonidega, kusjuures seesugusesse ühendusse astumine välismaal asuvate organisatsioonidega, milles liidud ja ühingud alluvad tähendatud organisatsioonide otsuseile, võib toimuda ainult siseriigisministri loal (§ 15).

Siseministeeriumi loata ei või töövõtjate kutseühingud ja nende liidud võtta vastu välismaal asuvailt organisatsioonidelt viimaste poolt antavaid tunnustus- või eristumärke (§ 16).

Meie kutseühingulised sidemed välismaal asuvate kutseorganisatsioonidega ei kannu nende organisatsioonide otsuseile allumise iseloomu, mispärast kutseühinguil pole takistusi seniste välissidemete jätkamiseks.

8. A s u t a m i n e

Töövõtjate kutseühingu võib asutada seitse või rohkem töövõtjat, kes on vähimalt 24 aastat vanad, tegutsenud oma kutsealal või tööharus vähimalt kolm aastat ja on hääleõiguslikud kodanikud.

Töövõtjate kutseühingute keskliidu võivad asutada vähimalt kolm üleriigilist kutseühingute liitu või üleriigilist kutseühingut. Töövõtjate kutseühingute liidu võivad asutada vähimalt kaks kutseühingut (§ 17).

Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude põhikirjad kuuluvad registreerimisele ühingute, seltside ja nende liitude registreerimise seaduses (RT, 1926, 37, 73, RT, 1929, 30, 204)

ette nähtud üldises korras. Samas korras toimub ühingute ja nende liitude põhikirjade muutmine.

Registreerimisega ühingud ja nende liidud omandavad juriidilise isiku õigused (§ 18).

Töövõtjate kutseühingu või kutseühingute liidu põhikiri peab vastama kutseühingu või kutseühingute liidu põhikirjas tähendatud kutsealale või tööharule ja selleks ei või võtta mõne teise ühingu või liidu nime tähendama eristavat vahet (§ 19).

Siseminister keeldub töövõtjate kutseühingu või nende liidu põhikirja registreerimisest, kui esitatud põhikiri ei vasta seaduse nõudeile või kui kohapeal juba tegutseb kutseühing või liit sel kutsealal või tööharus, mille jaoks registreerimisele esitatud põhikirja alusel taetakse asutada uut kutseühingut või kutseühingute liitu (§ 20).

Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude asutamisest nende juhatuse koosseisust ning asukohast teatatakse hiljemalt kahe nädala jooksul vastavale politseiprefektile. Samas korras teatatakse muudatusist ühingu või liidu juhatuse koosseisus või asukohas (§ 21).

9. J ä r e l e v a l v e

Järelevalve mõttes töövõtjate kutseühingud alluvad esijoonese siseministrile. Siseminister võib lasta revideerida töövõtjate kutseühingute ja nende liitude tegevust, pärida neilt seletusi ja nõuda dokumentide ja ärakirjade esitamist.

Samuti võib siseminister riigi julgeoleku, avaliku korra ja kõlbluse huvides kõrvaldada kutseühingute ja nende liitude organeisse kuuluvaid isikuid ning nende asemele määrata teisi kuni organite täiendamiseni või ümbervalimiseni (§ 22).

Politseiprefekt võib peatada töövõtjate kutseühingu või nende liidu tegevuse kuni poole aastani, kui ei ole kinni peetud staaži, eristumärkide ja teadete andmise kohta käivaist eeskirjadest (§ 23).

Siseminister võib sulgeda töövõtjate kutseühingud ja nende liidud, kelle tegevus 1) on käesoleva seaduse eeskirjade või kriminaalseaduste vastane, 2) ähvardab riigi julgeolekut, avalikku korda või kõlblust, 3) on kaldunud kõrvale põhikirjas ettenähtud sihtidest ja tegevusvahenditest ja 4) kelle tegevuses ilmneb ebaterve võistluse suund teiste, ka tööandjate kutseühingutega ja nende liitudega. Samas korras suletakse töövõtjate kutseühingud ja nende liidud, kelle tegevus oli peatatud politseiprefekti poolt ja kes peatamise tähtaja möödumisel ei kõrvalda peatamise põhjusti seitsme päeva jooksul (§ 24).

Siseministri ja politseivõimude poolt teostatava järelevalve kõrval on ka töövõtjate kutseühingute liidul teatavad järelevalve õigused oma liikmesorganisatsioonide suhtes.

Liit juhib ja ühtlustab kõigi liitu kuuluvate organisatsioonide tegevust. Tal on õigus oma esindaja kaudu igal ajal revideerida kutseühingute tegevust, määrata arvepidamise korra ja nõuda aruandeid ning seletusi (§ 13).

10. Likvideerimine.

Töövõtjate kutseühing või kutseühingute liit kuulub likvideerimisele: 1) peakoosoleku vastaval otsusel, 2) põhikirjas määratud tegevuse tähtaja möödumisel, kui ühing on asutatud ainult teatud ajaks või ülesande lõpuleviimiseks, milleks ühing või liit on asutatud, 3) kui ühing või liit on tunnustatud maksujõuetuks, 4) suletud, 5) kui ühingu liikmete arv langeb alla seitsme või keskliitu kuuluvate ühingute või liitude arv alla kolme, kui põhikiri ei näe ette likvideerimist suurema liikmetearvu juures, 6) kui ühing või liit ei ole ilmutanud kahe aasta jooksul tegevust või kui ühingu või liidu peakoosolek ei ole kokku kutsunud põhikirjas ettenähtud kahel teineteisele järgneval tähtajal, 7) muudel põhikirjas ettenähtud juhtudel (§ 25).

Likvideerimine toimub põhikirjas ettenähtud korras. Kui seda ei teostata või kui see ei ole võimalik, nimetab Siseministerium kolmeliikmelise likvideerimiskomisjoni, võimalikult viimase juhatase liikmeist. Suletud ühingute või liitude vara likvideerib Siseministeriumi poolt nimetatud likvideerimiskomisjon.

Likvideerimisel ülejäänud vara läheb vastava töövõtjate kutseühingute liidu või keskliidu korraldusse, kes seda võib anda uuele, samasihilisele ühingule või liidule. Liitu mittekuuluva ühingu või liidu likvideerimisel, kui on üle jäänud vara otstarve määramata või üldsõnaliselt määratud või teostamatu, määrab selle vara otstarbe Vabariigi Valitsus, kui vara väärtus ületab 1000 krooni, muudel juhtudel siseminister (§ 26).

11. Seaduse elluviimine.

Seaduse teostamiseks annab vajalisi määrusi Vabariigi Valitsus. Seaduse jõustumisel tegutsevad kutseühingud ja nende liidud, kes käesoleva seaduse või selle alusel antud määruste nõudeile ei vasta ega end siseministri poolt määratud tähtjaks vastavalt ümber ei korralda, lõpetavad tegevuse põhikirjas ettenähtud korras. Eelmises korras teostatavad põhikirjade ümberregistreerimise palved ja toimingud on tempelmaksuvabad. Kuni töövõtjate kutseühingute keskliidu moodustamiseni täidab kõigi tema organite ülesandeid Eestimaa Töölisühingute Keskliidu juhatus. Seega Eestimaa Töölisühingute Keskliidu praegune juhatus täidab mitte ainult töövõtjate kutseühingute keskliidu juhatase, vaid ka nõukogu, sekretariaadi ja kongressi ülesandeid.

Ümberkorraldamise tähtaegu seni määratud ei ole. Samuti ei ole seni antud veel seaduse rakendamiseks vajalisi määrusi.

Ülevaade Tööliskoja tegevusest

Tööliskoja üldkoosolek

peeti koja ruumides 14. mail 1938. a. algusega kell 10.35 hommikul. Koos oli 29 koja liiget.

Koosolek kuulas esmalt ära koja nõunik A. Reningult ülevaate tööliskonna olukorrast

1937. a., mis on avaldatud käesolevas numbris täielisel kujul teisel.

Edasi võttis üldkoosolek vastu koja 1937/38. a. tulude ja kulude aruande, koja varade seis 31. märtsil s. a., koja 1938/39. a. lisaelarve nr. 1 ja koja tegevusaruande 1937. a. kohta.

Tööliskoja 1937/38. a. tulud:	
Toetused riigilt cel-	
arve korras	Kr. 18.500.—
Ühistegelisilt asutusilt	„ 1.060.—
Uürnikud	„ 620.—
„Tööliskoja Teataja“	
tulud:	
Tellimisraha, üksik-	
numbrita müük	„ 2.089.64
Kuulutused	„ 536.25
	„ 2.625.89
Ettenägemata ja muud tulud	„ 154.79
1936/37. a. ülejääk	„ 442.60

Kr. 23.403.28

Tööliskoja 1937/38. a. tulude-kulude aruanne.

Kulud:	
Palgad	Kr. 7.880.—
Pensionikap. maks	„ 314.80
Päeva- ja söidurahad, toimkonnad	
ja kadumaläinud palk	„ 3.843.65
Uür	„ 1.560.—
Inventar	„ 679.51
Korrashoid, majapidamiskulud	„ 487.13
Kirjandus	„ 418.85
Bürookulud, kantsleitarbed, tele-	
fon, post	„ 1.197.57
„Tööliskoja Teataja“ kulud ja muud	
trükingud	„ 4.746.83
Sideme pidamine valijatega	„ 148.60
Ettenägemata ja muud kulud	„ 499.31
Ülejääk	„ 1.627.03

Kr. 23.403.28

Tööliskoja 1938/39. a. lisacelarve nr. 1.

Tulud:

1937/38. a. ülejääk	Kr. 1.627.03
<hr/>	
	Kr. 1.627.03

Kulud:

Üür	Kr. 390.—
Ajakiri ja trükingud	160.—
Inventar	100.—
Kirjandus	100.—
Bürookulud	240.—
Haridustöö	100.—
Koja esindused ja jur. nõuanne	250.—
Ettenäg. ja muud kulud	287.03
<hr/>	
	Kr. 1.627.03

Tööliskoja varade seis 31. märtsil 1938. a.

Aktiva.

Kassa	Kr. 60.93
Jooksvad arved:	
Tall. Tööliste Uhis.	
pangas	Kr. 899.99
Postil	33.91
	933.90
Vallasvara	1.696.91
Kirjandus	484.85
Deebitorid	709.89
<hr/>	
	Kr. 3.886.48

Passiva.

Tagavarakapital	Kr. 3.808.79
Kreeditorid	35.69
Uleminevad summad	42.—
<hr/>	
	Kr. 3.886.48

Koja tegevusaruande arutamisel koja liige A. Petrov tõstab üles küsimuse kallaletungide kohta kojale. Vähe sellest, et tungitakse kallale tööandjate poolt tööliskoja ühiskonnale, on teatud ringkonna poolt, kes nimetab end tööliskonna ühtluse pooldajaks, asunud ründama meie valitud keskorganisatsiooni — koda ja selle ametkonda. F. Kaaks tähendab, et koda püüdis olla korrekten kallaletungijate suhtes, ametkond pole talitanud omapead. O. Sinimaa leiab, et koda pole kaldunud kõrvale oma ülesannetest, „Rahva Sõna“ kallaletungid on alusetud. R. Koppelman käsitleb E. Ehitus- ja Puutööliste Ametiühingu koosoleku kirjeldust ja leiab, et informatsioon on õige ja toonilt tagasihoidlik. O. Rumäe tähendab, et E. Ehitus- ja Puutööliste kirja sisu ei olnud talle teada, sest ühingu arvatakse, et ringkirja sisu ei tarvitse juhatusel teada. Peters arvab, et tuleb leida tee vastuolude lõpetamiseks ja Tihhanova väidab, et järgmisil valimisil koja koosseis muutub ja käsitleb informatsiooni „Eesti Siidi“ kohta. Sõna võtavad veel Heinlaid, Juhtsalu, Koplus, Pärn ja Petrov, kes toetavad esitatud resolutsiooni ja väidavad, et koda on tööliste poolt valitud vaba esindus, millega tööliste hooldajail ei tohi olla midagi tegemist.

Petrovi poolt esitatud resolutsioon võetakse vastu 25 häälega. 4 on erapooletud. Resolutsioon tõrjub tagasi „Rahva Sõnas“ ilmunud kallaletungid ja saadeti avaldamiseks sellele nädalalehele. Koja tegevusaruanne kinnitatakse ühel häälel. See käsitleb kõiki koja tegevusalasid ja on lugejaile tuttav igas numbris ilmuvate koja tegevuse ülevaadete kaudu.

Edasi tuli päevakorras arutusele koja liikmete R. Petersi ja J. Lage ettepanek eelmise üldkoosoleku poolt vastuvõetud koja esinduste kodukorra annulleerimiseks ja uue, osakondade kodukorra vastuvõtmiseks nende poolt soovitud kujul.

Juhatusel seisukoht selle ettepaneku suhtes oli eita. Ettepanek sai poolt kaks ja vastu 27 häält, seega tagasi lükatud.

Algatatud küsimuste all R. Koppelman tänab üldkoosoleku poolt saadetud telegrammi eest ja avaldab lootust, et koda leiab võimaliku olevat kanda Lutheri tööliskoja ühiskonnale õiguste kohtuliku kaitse kulud. Rida kõnelejaid toetab seda seisukohta ja see võetakse üksmeelselt vastu. Edasi teeb ettepaneku A. Anijago, et koda võtaks enda kanda ka O. Sinimaa kohtukulud tööliskoja ühiskonnale õiguste kaitse alal. Ka see ettepanek võetakse üksmeelselt vastu.

Koja esindused.

Koja Tartu esinduse juhatusel liikmeks valis koja juhatus omalt poolt koja liikme Arnold Laane. Esimene esinduse juhatusel koosolek kutsuti kokku 3. juuniks s. a. Esinduse esimeheks valiti O. Koplus, asetäitjaks A. Laane ja sekretäriks A. Lotamõis.

Koja esindajate töötulude lahendamise komisjonis.

Töötulude lahendamise komisjoni liikme kohalt on lahkunud ajapuudusel koja esimees J. Kurvits, kelle asemele koja juhatus nimetas R. Koppelmani.

Kutseühingute normaalpõhikirjade väljatöötamiseks moodustati kojast rida toimkondi kutseühingute esindajast. Vajaline on välja töötada järgmised normaalpõhikirjad: 1) kutseühingute kesklüüdi põhikiri, 2) kutseühingute liidu põhikiri, 3) üleriikliku ulatusega ühingu põhikiri a) osakondade ja b) üksikliikmete alusel, 4) kohaliku ühingu põhikiri, 5) kohaliku üldühingu põhikiri ja 6) kohaliku kutseühingute liidu põhikiri. Nimetatud põhikirjades on osa esialgsel kujul välja töötatud ja võib arvata, et kogu töö jõuab lõpule käesoleva kuu jooksul.

Töölisesindaja 24. rahvusvahelisel töökonverentsil.

Vabariigi Valitsuse poolt määrati eesti tööliste esindajaks 24. rahvusvahelisele töökonverentsile, mis algas 2. juunil Genfis, riigivolinik ja E. Haigekassade Liidu sekretär, koja sotsiaalpoliitilise toimikonna liige L. Johnson. Ettepaneku L. Johanson'i määramiseks tegi Töölistkoda pärast seda, kui selgus, et koja poolt varem esitatud A. Offenbachi kandidatuur ei leia esitamist Sotsiaalministri poolt Vabariigi Valitsusele. L. Johanson'i vastu saatsid Genfi protesti E. Ehitus- ja Puutööliste Ametiühing ja E. Tekstiiltööliste Ühing. Töölisrühm ei võtnud protesti üldse arutusele ja mandaatkomisjon otsustas L. Johanson'i volitusi ühel häälel tunnista.

Koja sotsiaalpoliitilised algatused ja sammud tööliste huvide kaitseks.

Õppinud tööliste ja meistrite ettevalmistamise kursuste suhtes taoteli Käsitööstuskoda, et need kursused antaks Käsitööstuskoja kontrolli alla. Selle kavatsuse suhtes asus Töölistkoda eitavale seisukohale.

Ehitustööde käitiste tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määrus on saadetud Sotsiaalministeeriumi poolt seisukoha võtmiseks kojale. Kojas juhatus otsustas ses suhtes küsida E. Ehitus- ja Puutööliste Ametiühingu seisukohta.

Kokkade ja juukselõikajate tööaja kaitse asjus käis peasekretär I. Rebane

sotsiaalministri jutul, kes lubas need küsimused sügisel lähemale kaalumisele võtta. Teatavasti ei ole nende tööliste tööaeg seni üldse normeeritud ega piiratud.

Konverentsi resolutsioonid esitati sotsiaalministri ja majandusministri. Mõlemate ministrite juures käis selles asjas koja peasekretär I. Rebane. Majandusminister suhtus täie tunnustusega konverentsi resolutsioonides avaldatud seisukohtadele ratsionaliseerimise asjus ja arvas, et ratsionaliseerimisele asumisel peab leitama koostöö tööliste esindajatega. Samuti arvas majandusminister, et töötülide lahendamise komisjoni tegevus peaks tulema ümberkorraldamisele.

Raudteetöölisse puutuv asjas esitati resolutsioonid teedeministrile, kelle juures selles asjas käis koja nõunik A. Renning ja koja liige A. Saul.

Omavalitsuste töölisse puutuv asjas saadeti konverentsi resolutsioonid Linnade Liidule. Peale selle käis eriline delegatsioon, koosseisus koja nõunik A. Renning ja üks töölisvanem iga linna käitise poolt, selles asjas ülemlinna pea J. Sootsi jutul.

Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seadus on esitatud Vabariigi Valitsuse poolt vastuvõtmiseks Riigikogule. Et kaitsta töölise huviseid selles küsimuses, astus koja peasekretär I. Rebane selles asjas ühenduses seaduse aruandjaga Riigivolikogus ja tegi koja seisukohad teatavaks.

Välismaalt

Ühendriikides ei saavutatud kutseühingulist ühtlust.

Ühendriikide vabakutseühinguline pere on lõhenenud kaheks vastastikku vaenuliseks leeriks. Endine tööliste liit, American Federation of Labour, eesotsas W. Greeniga pooldab enam kutsealalisi organisatsioone ja tööstusharu organisatsioonide komitee, Committee of Industrial Organisations, tööstusharu organisatsioone. Viimase juhiks on mäetöölise liidu sekr. J. Lewis. A. F. of L. heitis C. J. O-sse kuulunud liidud, arvult 12, välja. Mõlemasse voolu kuulub üle 3 mil-

joni liikme. Senised läbirääkimised poolte vahel pole annud tulemusi.

Tööpuudus Tšehhoslovakkias.

Hoolimata sellest, et Tšehhoslovakkias on tööstustoodangus ületatud 1929. a. saavutused, valitseb seal alatine tööpuudus. Ligi 300.000 töölise on töötä. Olukorra pehmendamiseks on antud rida korraldusi, mille järgi käitiste sulgemine pole enam nii hõlbus. Selle tulemusena suudeti vältida 365 käitise sulgemine, mille tõttu ei kaotanud teenistust 48.273 töölise ja teenijat. Peale muu takistati ka kollektiivlepingute asjatut ülesütlemist tööandjate poolt.

Uusi sotsiaalseadusi

Pensiooni seaduse muutmise ja täiendamise seadus

toob riigitööliste suhtes teatavad muudatusi.

Seaduse alla ei kuulu edaspidiselt enam omavalitsuste põllu- ning metsamajanduslike käitiste töölised, kuigi nende palik on normeeritud kuu- või pikemaajalise lepingu alusel. Ainult teenistusterviseriiklike ja sellega kaasleva ühekordse toetusraha õigus on eriseaduste, -määruste või põhikirjade alusel tegutsevate riiklike asutiste ja ettevõtete teenijatel ja töölistel ja isikudel, kelle teenistus asutises või ettevõttes loetakse kõrvaltöök. Kõik

pensioniseadusest tulevad õigused säilitavad Riigi Sadamatehaste töölised, kelle tehaste teenistusse astumine on toimunud 18. novembrist 1918 kuni 1. novembrini 1930, või kelle teenistusaeg pensioniõigust andvais riigiasutis ja ettevõttes ületab 1. novembriks 1930 kaksteist aastat. Arilisel alusel tegutsevate riiklike tööstuslike ettevõtete töölised, peale eelpooltähendatud Riigi Sadamatehaste töölise, kindlustatakse õnnetusjuhtumite vastu ühisel alusel tööstuslike erakäitiste töölisega.

Edasi toob seadus muudatuse ka selles, et

edaspidiselt ei arvestata enam pensioniõigusliku teenistusega pensioniõiguslike isikute teenistust Vene riigis Eesti Vabariigi maaalal riigi- või omavalitsuse asutis- või ettevõteteis, kuigi need andsid pensioniõiguse. Välja arvatud viimane eeskiri, mida kohaldatakse, arvates 1. maist 1938. a.; kohaldatakse ka teisi eeskirju, arvates 1. oktoobrist 1936. a.

RT, 1938, 39-360

Tuletõrjeliiikmete ja Tuletõrje seaduse § 29 põhjal abiksnõutud isikutele pensioni ja toetusraha arvestamise aluste määrus.

RT, 1938, 40, 370.

Chingute ja nende liitute seadus

RT, 1938, 42, 396.

Töövõtjate, kutseühingute ja nende liitude seadus

lelab käsitlemist käesolevas numbris teisel lehel käsitlemist käesolevas numbris teisel lehel

RT, 1938, 42, 398.

Äride ja kontorite töökordaluse seadus

RT, 1938, 42, 400.

Koosolekute seadus

näeb ette uue korra koosolekute registreerimiseks. Siinjuures tuleb silmas pidada järgmist.

Koosolekust ollakse kohustatud teatama linnades, kus asub politseiprefekt — prefektile, mujal vastavale politseikomissarile. Koosolekust teatatakse 48 tundi enne koosoleku algust, kui koosolekut kavatakse pidada lahtise taeva all ja vähemalt 24 tundi, kui koosolekut kavatakse pidada kinnises ruumis. Teadaandes tähendatakse: 1) koosoleku koht, 2) koosoleku aeg, 3) koosolekul arutamisele tulevad küsimused, 4) koosoleku korraldajate nimed, vanus, kodakondsus, elukohad või kui koosoleku korraldajaks on juriidiline isik, siis samad andmed juriidilise isiku vastutava esindaja kohta, 5) kui on ette nähtud koosoleku juhatus, siis juhatuse liikmete nimed, vanus, kodakondsus, elukohad. Teadaandes on tempelmaksuvabad. Kui koosoleku aineks on loeng, lisandatakse eelmisele andmele veel loengupidaja nimi, perekonnanimi, vanus ja elukoht. Kui kavatakse võimaldada koosolekust osa võtta alla 18 aastaseil isikuil, siis tähendatakse see eraldi teadaandes. Koosoleku pidamise teadaande vastuvõtmise kohta antakse välja kviitung. Kui koosolek pole avatud hiljem üheks tund pärast teadaantud aega, loetakse koosolek mittetoimunuks. Juriidilise isiku põhikirjas ettenähtud täitvate organite koosolekuid, kui neist osa võtavad ainult juriidilise isiku liikmed, ei ole vaja registreerida.

RT, 1938, 42, 395.

Äriline alusel tegutsevate riiklike tööstuslike ettevõtete nimestik.

1. Riigi Sadamatehas,

2. Riigi Trüükikoda ja

3. Riigi Ehitusettevõtte „Ehitaja“.

RT, 1938, 46, 429.

Raudtee tervishoiu ja esmaabimäärus sisaldab eeskirju raudteedel esmaabi andmise kohta, haigete ja surnukehade veo kohta ja tervishoiu eeskirju jaamadega ja vagunite kohta.

RT, 1938, 47, 430.

Töötulide lahendamise komisjoni liikmete, ekspertide ja sekretäri tasu ja päeva- ning sõidurahade määruse § 1 muutmise määrus.

RT, 1938, 48, 443.

Sise- ja kohaliku sõidu laevadel meremeeste tööajast lubatavate erandite määrus.

Määrusele alluvad sise- ja kohalikus sõidus reisijateleavad regulaarsete sõitude puhul Eesti sadamate vahel. Laeva saabumisel sadamasse või väljumisel sadamast pühapäeval või pühapäeval võib teki- ja masinajuhtkonnalt nõuda igasugust kaupade lossimist ja laadimist eritasa maksmata mitte rohkem kui kolm tundi ööpäeva jooksul. Meremeestel on lubatud teha ületummitõid ülimalt 30 tundi nädalas, teki- ja masinajuhtkonnalt ja meeskonnalt, kui laevateenistus on jaotatud vahetitesse sadamasse saabumise või sadamast väljumise päeval ülimalt 10 tundi kahe teineteisele järgneva ööpäeva jooksul. Laevadel, mille katkestamata sõit ei ületa kahteistkümmet tundi ja teenistus on jaotamata vahetitesse, võib teki- ja masinajuhtkonna ja meeskonna liikmete tööaega pikendada 70 tunnini nädalas.

Eespoolsed normid on erandlikud ja on antud meremeeste tööaja seaduse § 24 põhjal, mis annab õiguse pikendada Vabariigi Valitsusel meremeeste tööaega, võrreldes seadusega sise- ja rannasõidulaevadel.

RT, 1938, 53, 492.

Vabariigi Valitsuse otsused pensionikapitalimaksu suuruse kohta.

1. oktoobrist 1938 kuni 31. märtsini 1939 määratakse pensionikapitalimaks, mida pensioniseaduse § 3 p. 1 ettenähtud riigiasutused ja ettevõtted maksavad pensioniõiguslike isikute palkadelt, mis tasutakse erieelarve summadest 6% peale nende isikute palgasummast ja 3% peale tööliste palgasummast, arvates 1. maist 1938 kuni 31. märtsini 1939 see pensionikapitalimaks, mida pensioniseaduse § 1 p. 8 ettenähtud eriseaduste, määruste või põhikirjade alusel tegutsevad riiklikud asutused ja ettevõtted maksavad nende tööliste palkadelt, kel on ainult teenistustervisrikke ja ühekordse toetusraha õigus.

RT, 1938, 53, 493—494.

I. R.

Ühistegevusnurk

Ühistegevusaldusmeeste

koosolek toimus Tööliskojas 27. mail s. a., millest võttis osa umbes 50 inimest.

Usaldusmehed kandsid ette aruandeid ja vahetasid mõtteid selgitustöö arenemisest käitistes ja töökohtades.

Instr. H. Isküll tegi üldise kokkuvõtte senise selgitustöö tulemustest.

Organiseerimistöö meetodidest ja tehnikast kõneles rvl., end. ETKeskliidu sekretär L. Metslang, kes oma suurte kogemuste põhjal andis usaldusmeestele kasulikke näpunäiteid.

Käitiste elu

Tallinnas

Tallinna linna käitiste töölisvanemad ülemlinnaapea jutul.

Linnavalitsuse koosoleku protokollist saadud ärakiri toetuskapitalimaksu asjus jäi töölisnõukogudele mitmeti arusaamatuks. Oma seisukohtade ühtlustamiseks pidasid töölisnõukogud ühise koosoleku, millest osa võtsid trammi, gaasi- ja veevärgi-, elektri- ja ehitusosakonna käitiste töölisnõukogud ja töölise ja teenijate üldühingu esindajad. Koosolekul viibis ka koja peasekretär I. Rebane, kes omapoolt seletusi andis. Koosolekul otsustati selles asjas pöörduda ülemlinnaapea poole vastava delegatsiooniga.

Ülemlinnaapea juures selgitati esmalt ehitusosakonna töölise olukorda selles, et toetuskapitalimaksu võetakse ainult kuue suvekuu kestes, mitte aga talvel, millal ka töötatakse. Ülemlinnaapea arvas, et talvel siiski kliima ei luba sellel tööalal töötada, ka eraettevõtjad, n. Kolk, ei suutvat talvel midagi ära teha. Küsimusele, mida linn kavatses teha, kui hakkab kehtima riiklik kindlustus vanuse ja töövõimetuse vastu, vastas ülemlinnaapea, et ega lapsele enne mütsi hakata tegema, kui ei teata, kas ta on poeg või tütar.

Edasi tõstsid töölisvanemad üles küsimuse, kas linn ei saaks maksa palka edasi töökohalt ka tunnitöölisele, kes kaitsevälkke kordamisõppustele kutsutakse, samuti kui seda tehakse kuupalgalistele, tunnipalgaline võib ju olla hea allohviter, aga kuutööliline halb reamees. Ülemlinnaapea arvas, et see küsimus linnale korda ei lähe ja märkis lõpuks, et 70 krooniga elatakse paremini ära kui 170 krooniga, sest suuremapalgalised tegevat rohkem võlgu. Kui ülemlinnaapea olevat veel noor olnud, siis olevat teeninud sulane peremeest ja jätnud palga peremehe kätte hoiule, ja kui ükskord olevat välja võtnud, siis olevat ostnud isegi talu. Nüüd aga olevat eesti rahva hing rikutud, elatavat võlgu, söödavat hästi ja kaevatavat töölisnõukogu kui mõne nädala palk kinni peetakse. Selle peale lahkusid ka töölisvanemad kohe.

A/s. A. M. Lutheri käitise

töölise üldkoosolek peeti Lutheri rahvamajas 29. mail 1938. a.

Koosoleku avas töölisnõukogu esimehe abi A. Vettmann. Koosoleku juhatajaks valiti O. Tõnts, protokollkirjutajaks K. Sander. Koosolekust võttis osa 367 töölise. Töölisnõukogu poolt tegevuse aruandjaks oli määratud nõukogu liige E. Siig.

Tekkinud küsimuste all pooldati ekskursiooni korraldamist Põltsamaale. E. T. K. sealse majapidamisega tutvumiseks. Selles asjas on ETK-lt põhimõtteline nõusolek saadud. Kindla kava selgumisel teatatakse sellest ringkirjaga.

Käitise juhatus poolt kahe eeltuleva kuu kohta antud kirjalikud andmed näitavad, et praegune tellimiste seis tuleb lugeda ebaharilikult madalaks, kuna üksikud laotagavarad on täienenud kuni kümnekordseks. Tellimiste tagasimineku olevat tingitud välisriikide rahutest meeoludest, kuhu meie tootest läheb 90%.

Vallandatud on käesoleval aastal 25 töölise tööpuuduse pärast, järgmisel kahel kuul on ette näha 75 töölise vallandamist. Vallandamisel pidi arvestatama perekonnaseisu ja vanust, mida aga võib muuta tublidus ja usaldusvärsus.

Mööbli-jaoskond töötab praegu 6 tundi päevas, seal vallandamisi ette näha ei ole.

Läbirääkimiste all võeti elavalt sõna, Imestama pani töölise käitise juhatus aruanne, kus näidati, et tulevikus töö väljajaated ei tõuse 1937. aasta tasemini, kuna ajal, kui Kopli taheti hakata ehitama uut vabrikut. Näidati, et võidakse oma tööstust laiendada. Teiseks tekkis töölise seas kahtlus, kas sellastes vallandamistes ja töö vähendamistes ei peitu ka tuleviku kava palku kärpida, nagu tehti ükskord. Nagu selgus, on käitise juhatus kutsunud uue töölisnõukogu liikmed enda juure. Töölisnõukogu 8-liikmelisest koosseisust puudusid R. Koppelman ja Vender. Käitise juhatus poolt sooviti õnne uuele töölisnõukogule ja sooviti, et tuleviku koostöös oleks parem vahekord kui endise töölisnõukoguga. Edasi toodi läbirääkimistel ette, et kui vallandamise suhtes käitise juhatus jätab endale vabad võimalused töölise tublidust ja usaldusvärsust arvestada, siis sellega, nagu kogemused näitavad, pole teistel põhimõtetel suurt tähtsust. Aruandest selgus ka, et töölise Jegorovi protest töölisnõukogu valimiste asjus on jäänud Riigikohtus 13. mail s. a. tähelepanemata. Seega lõpetas valimiskomisjon oma töö 13. mail s. a. ja kutsus uue nõukogu kandidaadid esimeseks istungiks kokku 13. mail kell 6 õhtul töölisnõukogu ruumi. Käitise juhatus pani valve käitise väravasse, et koosolekule ei pääseks R. Koppelman ja A. Vender. Kui aga viimased peaksid vägivalda tarvitama, siis tulevat kohe politseist abi telefoniga välja kutsuda. Nõukogu liikmed leidsid, et sellega katsutakse töölise esindajate koosolek nurja ajada, ja otsustasid esimese koosoleku pidada Tööliskojas 13. mail s. a. kell 19. Juhatus jagas omavahel ametid järgmiselt: nõukogu esimeheks R. Koppelman, abideks A. Vender ja A. Vettmann, kirjatöömehetajaks V. Lind, abiks A. Tükk. Nõukogu määras, et esimese koosoleku protokollist ärakirjad välja pandaks töölisele teadmiseks. Käitise kodukorra põhjal ei tohi teadaandeid välja panna muidu kui need on käitise juhatus poolt tembeldatud.

Seda aga käitise juhatus ei teinud. Aru pärides, miks sisse ei lastud R. Koppelmani ja A. Venderit ja miks ei tembeldatud protokolle — vastati, et need olevat võõrad inimesed ja olevat vallandatud. Tegelikult aga ei olnud kummagi vahekorrad käitises veel selged. R. Koppelman, olles ravimisel raske operatsiooni tagajärjel, ei saa veel oma õigusi hakata jalule seadma, mis rikuti selle läbi, et rututi notar Kristelsteiniaga sel ajal haige juure, kui haige ei suutnud rääkida, ja arstide poolt ei lastud peale haige abikaasa kedagi haige juure, töölepingut päevapealt üles ütlema. Sellane teguviis, mis haigele enesele sai väga kardetavaks ja arstkonnale tegi palju muret, sest arstilt luba küsides ei öeldud, mis kirjast saab, vaid paluti ainult paar sõna omavaheliseks rääkimiseks, jäi tööliste arusaamatuks. Kui haiguse käik aga halvenes, ja haigla juhataja, teada saanud, mis asjaoludel see oli sündinud, helistas käitise kontoris, et selle ebainimliku teguviisi üle rääkida, ei saanud ta ühendust.

A. Venderit püüti värava taha jätta sel teel, et talle öeldi kolme nädala asemel kaks nädalat ette, vastasel korral oleks Riigikohus oma otsusega selle teinud võimatuks. Kolmandal nädalal tööle ilmudes selgus, et Venderi tööriistade kapi uks oli plommitud ja teda tööd ei lubata teha. Teisel päeval kui töölised seda kuulda said, järgnes poole tunniline proteststreik.

Hiljem seati tööinspektori kaasabil Venderi õigused jalule, kuid Vender paigutati hulga tööliste seast töötama alla keldrisse, kus on vähe kokkupuutumist töölistega. Möödunud aastal viidi ka töölisnõukogu esimees R. Koppelman 550 tööliste seast töökohta, kus töötab kõigest 10—15 inimest. Siis selgus veel, et hakati üles ütlema töölisnõukogu valimise komisjoni liikmeile tööpuuduse tõttu. Et aga seadus kaitseb komisjoni liikmeid, siis ühistati üles-ütlemine, aga öeldi, et hiljem vallandatakse nad siiski.

Nende kõigi asjade suhtes astus samme Töölskoda, mille tagajärjel paistab piir olevat pandud edaspidisele õiguste rikkumisele.

Huvitav on ka see, et kui Riigikohtus oli otsus ette loetud, et Jegorovi kaebus on jäetud tagajärjeta, mida käis kuulamas hulk Lutheri töölisi, ütles Jegorov, et ega ta oma rahaga ole seda asja ajanud. Üldkogu koosolek tegi Jegorovi suhtes oma järeldused, teda ei valitud ka haigekassa volinikuks.

Aruandjal Siig'il tuli anda palju seletusi praeguse ja ka endise nõukogu tegevusest, kus ta ka nõukogu liikmena tegutses ja töötüli käis lahendamata. Paljudes asjades ei saanud aruandja töölisi oma vastustega rahuldada.

Kõigepealt mõisteti hukka töölisnõukogu teguviis, kelle hulgest ka praeguse nõukogu koosseisus seisavad isikud, mis seisus selles, et töötülide lahendamise komisjonis ei ole esitatud peakoosoleku poolt vastuvõetud seisukohti.

Teiseks mõisteti hukka asjaolu, et töölisnõukogu laskis protestimise tähtaja mööda, põhjendades, et ei ole nõukogu liikmeid kokku saadud.

Mõisteti hukka, et töölisnõukogu ei pannud komisjoni otsust välja, mis näitaks, et käitise

juhatus pühi tasub mitte oma heast tahtest, vaid komisjoni otsusel.

Mõisteti hukka asjaolu, et nõukogu ei olnud siseministri ees samme astunud nõukogu esimehe R. Koppelmani asjus, kuna oli määratud päev ja kellaaeg Töölskoda ja nõukogu liikmete vahel, nõukogu liikmed aga ei ilmunud ega teatanud ka oma mittetulemise põhjusi.

Mõisteti hukka, et praeguse nõukogu liikmed on käinud käitise juhatusse väljasõidu asjus läbi rääkimas, kus nõukogu liige S. oli toonitanud, et Krull'i poolt korraldati läinud aastal väljasõit. Seal oli väljasõitu kergem korraldada, sest seal on kõigest 800 inimest ja saadi kaks piletit, meie vabrikul aga läheb kulukaks, kuna meil on 1600 töolist ja on hea, kui me saame ühegi pileti. Isegi käitise juhataja asetäitja ei ole töölisnõukogu liikme ettepanekuga ühinenud, öeldes, et see ikka ei lähe, et perekonnale antakse ainult üks pilet.

Aratab tähelepanu asjaolu, et tööliste esindaja hakkas kaitsma käitise huve. Niisugust väärnähet ei tohi olla. Niisuguste esindajate poolt ei ole töölskonnale head loota.

Mööbliakonnas pandi kehtima 6-tunniline tööpäev tööpuuduse ettekäändel, kuna tegelikult aga töötavad peaaegu pooled töölisel järjekindlalt 8 tundi päevas, teatud töölistel aga ei lasta kunagi töötada üle 6 tunni. Nüüd kauem töötavad töölisel hakkavad nõudma 50% ületunni lisatasu.

Koosoleku, kui nõukogu esimees R. Koppelman tahtis sõna võtta ja töölskond suure aplausiga teda teritas, kuna ta oli tulnud koosolekule oma veel alles viletsast tervisest hoolimata, tõusis politsei esindaja Tamberg toolilt üles ja nõudis, et koosoleku juhataja poolt kohe R. Koppelmanilt sõna ära võetaks ja teda sunnitaks koosolekult lahkuma. Kui seda aga ei tehtavat, siis tema lõpetavat koosoleku. See politsei esindaja teguviis sünnitas tööliste seas pahameelt, sest koosoleku kord oli kogu aeg eeskujulik. Politseiesindaja teguviis protestiks töölisel lahkusid koosolekult kui üks mees ühes nõukogu esimehe Koppelmaniga. Koosoleku juhataja kuulutas vaheaja.

Töölisel ei tahtnud ilma Koppelmanita koosolekut jätkata ega saali tagasi minna. Suure vaevaga läks nõukogu esimehel Koppelmanil ja koosoleku juhatajal Tõntsul korda tööliste meeleolu rahustada ja juhtida tööliste tähelepanu sellele, et päevakorras on palju tähtsaid asju. 20-minutilise vaheaja järele jätkus koosolek. Revisjonikomisjon ei saanud oma tegevusest aru anda, sest töölisnõukogu esimeest ei lastud tulla nõukogu ruumi aru andma ja ilma temata ei saanud midagi teha, sest Koppelmani käes oli rahaline asjaajamine. Käitise juhatus poolt soovitati minna Koppelmani korterisse, ja öeldi, et kui ei teata tema aadressi, siis nemad annavad selle kohe.

Koosolekul võeti vastu järgmised resolutsioonid:

1. Töölskond ei luba, et töösturid käituvad töölistega orjaperemehe vaimus. Koosolek leiab, et käitise juhatusse teguviis töölisnõukogu õiguste suhtes on tekitanud kogu eesti

tööliskonnas meelepaha ja on provotseerinud käitise tööliskonnas suhete katkemist käitise juhatausega. Koosolek peab tarviliseks, et rüüvõim leiaks kiireid abinõusid käitise muulasist juhtide korraldusumiseks. Koosolek ei pea millegagi põhjendatuks R. Koppelmani ja A. Venderi vallandamist ja avaldab mõlemale oma täit poolehoidu. Käitise juhatause teguviis, eriti R. Koppelmani suhtes on toores ja ebainimlik, koosolek nõuab, et R. Koppelman viivitamatult tööle tagasi võetaks ja sellega meeleolu rahunemine jalule seataks ning käitise juhatause värsammud parandataks. Koosolek avaldab täit hukkamõistmist ja põlgust töölisele Jegorovile kes oma protestidega ja protsessidega on teadlikult annud käitise juhatausele võimaluse tööliste usaldusmeeste lubamatuks vallandamiseks. Koosolek tänab kogu Eesti tööliskonda, eriti Tööliskoda, kes on südilt Lutheri tööliste usaldusmeeste R. Koppelmani ja A. Venderi õiguste eest välja astunud. Elagu ühistunne ja üksmeel tööliste vahel!

2. Koosolek tunnitab, et hoolimata R. Koppelmani vallandamisest käitise juhatause poolt töölised loevad R. Koppelmani töölisnõukogu esimeheks edasi olevaks. R. Koppelmani asemele ei ole vaja töölisnõukogusse kutsuda asetäitjat. Juhul, kui R. Koppelmani õigusi jalule ei seata, tuleb ta koht töölisnõukogus jätta vabaks kuni praeguse töölisnõukogu volituste lõppemiseni. Arvates 29. maist s. a. loeb üldkoosolek R. Koppelmani asemele kutsutud asetäitja töölisnõukogust tagasikutsutuks.

3. Koosolek ei saa rahule jääda A. Venderi kutse alalt lahutamiseiga. Üldkoosolek nõuab A. Venderi olukorra endistamist.

4. Koosolek peab tarviliseks vallandada Aleksander Jegorov kui vaenulist jõudu tööliskonna heaolu kujundamises.

5. Koosolek leiab tarvilise ja õiglase olevat üle minna viiepäevasele tööndalale selle asemel, et võtta ette suuremaid vallandamisi.

R. Koppelman esitas politsei esindaja Tambergi teguviisi vastu 1. juunil Tallinna-Harju prefektile kaebuse võimupiiridest ülestumise tõttu. Samasisulise protesti esitas töölisnõukogu. **Lutheri tööline.**

B. Šocher'i auruvärvi- ja appret-käitise

tööliste koosolek oli 19. mail s. a. tööstuse ruumes, Jahu tn. 3-b.

Koosolekut juhatas töölisvanem E. Leht ja protokollis H. Miilmann.

Tööliskoja instr. H. Isküll kõneles tööliste majandusliku ja kultuurilise olukorra parandusteest.

Järgnevalt töölisvanem E. Leht kandis ette tegevusaruande, millest selgus, et tööandja suhtumine tööliste esindajale pole olnud just heatahtlik.

Rahulolematust oli tekitanud asjaolu, et kõigile töölisile oli kirjutatud palgaraamatusse tingimus, mille järgi võiakse anda tööd ka 3 päeva nädalas. Toodi veel ette, et käitises eelistatakse muulasi, kuna eestlasi vanemaid töölisi aegajalt vallandatakse. Otsuseid mingisuguseid ei tehtud ja sõnavõttudeski oldi äärmiselt tagasihoidlik.

Paar päeva pärast koosolekut toimus töölisvanema E. Leht'i vallandamine käitise juhatause poolt. Töölisvanemale nimelt oli tehtud sissekanne palgaraamatusse, mille järgi oleks võidud ka ta nädala tööpäevade arvu vähendada kolmele. Nimetatud sissekanne oli tehtud 6. mail ja nõuti töölisvanema allkirja sellele. Seesugune sissekanne ei jõustu enne ülesütlemise tähtaja möödumist ja ülesütlemise tähtaeg oleks täitunud 29. mail s. a. Kuna töölisvanemal ei olnud teada, kas seesugune sissekanne tehakse kõigile käitise töölistele, siis töölisvanem ei kirjutanud esialgu sellele sissekandele alla. Sellele järgnes töölisvanem Leht'ile ülesütlemine, kusjuures ülesütlemise tähtaeg lõpeb 14. juunil s. a.

Käesolev juhtum on järjekordne töölisvanema õiguste rikkumine, mis sedakorda samuti toimub muulaste poolt.

Omapärane „karistus“ end. töölisvanemaile.

Suurem tööliste vallandamine toimus a.-s. „Eesti Dvigatelis“, kus suleti kokkuleppel Krulliga, Aivaziga ja Graudiniga kõik osakonnad, peale ühe. Selle juures üheks tingimuseks oli, et „Eesti Dvigatelist“ vabanevad töölised leiavad tööd mainitud käitises. Järelepärimisel kinnitati Tööliskojale Krulli juhatause poolt, et see kokkulepe leiab täieliku täitmist. Siiski jäeti tööle võtmata „Eesti Dvigateli“ end. töölisnõukogu liikmed. Siin on tegu töölisvanemate-vastase aktsiooniga eriti jämedal kujul, sest kõnesolevad töölised ei ole sattunud vastuollu oma endise tööandjaga, ja neid karistatakse ainult selle eest, et neid kunagi valiti töölisnõukokku.

A.-s. Balti Puuvilla

käitises vallandati ümarguselt 200 töolist, mida põhjendati tekkiva tööpuudusega nii sisse- kui ka välisurul. Selle välistamiseks töölisnõukogu poolt tehtud ettepanekud üle minna 5-päevasele, s. o. 40-tunnisele, tööndalale ei leidnud vastuvõtmist, kuigi see tänapäeva ratsionaliseerimisel on täiesti võimalik.

18. mail 1938. a. pandi käitises üles teadaanded, et tööpuuduse pärast katkestatakse töökogu vabrikus, alates 18. juunist 1938. a. kuni 1. augustini 1938. a. Töölistele, kelle palgaleping kestab edasi, loetakse aeg 20. juunist 1938. a. kuni 30. juunini 1938. a. ühesarvatult, s. o. 7 tööpäeva, palgaliseks puhkuseks 1938. a. eest ja selle aja eest tasutakse palgalise puhkeaja seaduse alusel, kuna seisuaeg 1. kuni 31. juunini, kaasaarvatult, loetakse kokkuleppel töölistega palgata puhkuseks ja selle aja eest mingisugust tasu ei makseta. Tööliste palgaraamatusse tehakse vastav sissekanne. Kui tekib vajadus käitise seisu ajal teha remont-töid ja mõnesuguseid muid hädavajalisi töid, kutsutakse selleks vastavad töölised puhkusele tagasi.

Palgata töövaheaja kokkulepped tööliste töölepinguis tehti töölisnõukogu soovil ja nimelt selleks, et vältida üldist tööliste vallandamist, mil oleksid olnud palju kurvemad taga-

järjed, eriti vanemate tööliste suhtes, kuna see oli käitise juhatuse esialgne soov.

20. mail 1938. a. saabus Sotsiaalministeeriumist, töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonnalt ärakiri töötülide lahendamise komisjoni teise koosseisu otsusest 17. mail 1938. a., Balti Puuvillakäitise töötüli asjus. Komisjon otsustas: 1) tõsta 1. mail 1938. a. kehtinud ajatöö palganorme 5%—7%, nii et madalamapalgalistel normid tõuseksid vähimalt 7% ja kõrgemapalgalistel vähimalt 5%, kusjuures keskmine palgatõus oleks vähimalt 6%.

2) Tõsta 1. mail 1938. a. kehtinud tükitöö tasunorme vähimalt 6%, välja arvatud 2 teljel töötavad kangrud, kel tõsta tükitöö tasunorme vähimalt 7%, ja 4 teljel töötavad kangrud, kel tõsta tükitöö tasunorme vähimalt 5%.

Otsus jõustub 1. juunist 1938. a. ja kehtib kuni 31. detsembr. 1938. a. Muus osas tööliste nõudmised jäeti rahuldamata, kusjuures komisjon võtab teadmiseks poolte suulise kokkuleppe, mille kohaselt käitise juhatas ja töölisnõukogu lubasid kudujaile poolde kätetoimetamise küsimuse lahendada leplikult omavahel.

Ülaltoodud otsusele võis jällegi esitada protesti, taotledes streigivabadust, kuid töölisel arvasid, et ajal, kus käitises on üldine tööseisak, on lootuseta streikida, küll aga esitas käitise juhatas omalt poolt komisjoni otsusele protesti, mille tulemuseks oli, et otsus siiski jäeti kinnitamata ja töölistele anti streigivabadus.

Tall. Linna Ehitusosakonna

käitiste tööliste üldkogu koosolek peeti 1. juunil s. a. Pritsimaja saalis, millest võttis osa 180 töölist. Koosolek oli teiskordne ja kõigis küsimusis otsuseväärne.

Koosoleku juhatajaks valiti R. Valliste ja protokollijaks Säde.

Töölisnõukogu liige J. Puhkur kandis ette töölisnõukogu tegevusaruande, mis võeti teadmiseks.

Palkade küsimust arutades koosolek leidis, et palgad on üldiselt väga madalad ja vajavad tõstmist vastavalt tõusnud elukallidusele. Senised palgad on meestel 26—45 ja naistel 21—24 senti tunnis, kuna öövahid saavad 45 krooni kuus.

Otsustati nõuda palkade tõstmist kõigile töölistele 30% võrra ja öövahtidele 10 krooni kuus, viies nende kuutasu 55 kroonini.

Töölisnõukogule tehti ülesandeks pöörduda käitise juhatuse poole palvega, rahuldada palgatõstmise nõue 7 päeva jooksul. Mitterahuldamise korral algatada töötüli kehtivas korras.

Kuna töölisnõukogu volituste kestus on lõppemas, siis oli päevakorras uue nõukogu liikmete kandidaatide ülesseadmine ja valimisi korraldava komisjoni valimine.

Kandidaatideks seati üles: Orumäe, Puhkur, Pajumäe, Paris, Annuk, Säärekonno, Siller, Valliste ja Evert. Viimased kaks on kümnikud, kes ise tegelikult füüsilist tööd

ei tee, ja keda seepärast ei saa kehtiva seaduse alusel kinnitada töölisnõukogu liikmeks.

Valida tuleb 4 töölisnõukogu liiget ja samapalju asemikke.

Valimisi korraldava komisjon valiti 3-liikmeline, koosseisus: Orumäe, Ilves ja Trepp.

Tartus

Tartu linnavalitsuse ehitustöölised

pidasid 25. mail oma käitise tööliste üldkogu koosoleku, kus arutati oma päevamuresid. Muu hulgas selgus, et tehakse tükitööd, kuid keegi töölist ei tea, kui palju tüki pealt teenida võib, sest tükitöö hinnakirja keegi töölist näinud ei ole. Töölisnõukogu mitmekordse nõudmise peale on küll lubatud hinnakirja näidata, seni pole aga seda veel tehtud. Kuigi tööga on püütud välja teenida suuremat palka, pole palgapäeval see siiski suuremaks osutunud ja millalgi pole tükitöö palk tõusnud Kr. 3.— päevas. Nüüd on lubatud uus hinnatabel kehtima panna ja tabelit töölistele isegi näidata.

Edasi toodi ette, et paljudel juhtudel pole töölist Haigekassasse üles antud, kuigi see on töötanud juba üle nelja nädala.

Arutati veel palgaküsimust, kus tarviliseks peeti päevatöölisele tunni alammääraks mees-tele 30 senti ja naistele 25 senti nõuda, tükitöödega aga võimalust 50% enamteenimiseks. Kindlaid otsuseid aga ei tehtud, kuna koos ei olnud nõutavat kvoorumit.

Päevakorras oli veel O. Kopluse ettekandel „Töölisnõukogu päevaküsimusi“ ja töölisnõukogu liikme Veskimäe poolt töölisvanemate konverentsi aruanne. Ettekantud resolutsioonidega koosolek otsustas ühineda.

K.

Viljandis

Tööliste edusammud Viljandis.

A.-s. Viljandi linavabriku tööliste üldkogu koosolekult.

A.-s. Viljandi linavabrikus ei ole tervelt 20 aasta jooksul olnud mingisugust töölisnõukogu asutust ja selle tekkimist on siiani püütud vabriku direktiooni poolt igasuguste abinõudega ära hoida. Pärast töölistekogu nõuniku Renningu Viljandis käiku k. a. maikuu algul, haarati kinni viimasest katses ja selleks moodustati kohaliku Töölistekogu liikme E. Heinaldi korraldusel linavabriku töölistid koosnev komitee, kes pidi täpse ja läbikaalutud plaani järgi algatama uut aktsiooni Viljandi linavabriku töölisnõukonna asutuse ellukutsumiseks. Vajalisi organiseerimismeetodeid tarvitasid saadigi niikaugele, et võidi 8. jsk. tööinspektori-le esitada ligi 100 allkirjaga avaldus töölistekogu valimiste korraldamiseks. Kõik sündis algul salaja nagu „põranda all“. Allkirjad koguti rattasüsteemi järele nagu vanasti tsari ajal. Kui ilmusid vabriku kuulutustahvleile tööinspektori teadaanded tööliste koosoleku kokkutsumise kohta, siis pidi imestama

direktsioon. Koosolek toimus 21. mail kohe pärast tööaega. Vabriku juhatuse poolt tehti ka katseid koosoleku ebaõnnestumiseks, jäeti osa masinaid seisma ja lasti töölised varem koju ja kodust tulijaile oli direktor isklikult ukstel vastas, tegi mitmesuguseid märkusi ega tahtnud kedagi varem koosolekule lasta jne. Kuid kõigest hoolimata kogunes õigeaks ajaks koosolekule ligi 70% töölisist.

Üldkogu juhatajaks valiti ühel häälel tööline Oskar Švede ja protokollijaks Elli Viidik. Kuna tuleb valida 3-liikmeline nõukogu, sest vabrikus on 200 töolist, siis seati üles 6 kandidaati: Oskar Švede, Elli Viidik, Leida Tasak, Johannes Viira, Linda Saar ja Marie Sirva. Kõik kandidaadid valiti ühel häälel. Sama koosseis valiti ka 6-liikmelisse valimiskomisjoni. Valimiste tagajärjed võeti koosolijate poolt suure aplausiga teatavaks. Veel sama päeva õhtul pidas valimiskomisjoni oma koosoleku ja otsustas valimised määrata 28. maiks s. a.

28. mail toimusid töölisnõukogu valimised. Nõukogusse valiti esimesel valimisel: 1) Oskar Švede 145 häälega, 2) Elisabeth Viidik 109 h. ja 3) Leida Tasak 108 h. Hääleõiguslikke töölisi oli 180 ja valimisist võttis osa 154 töolist. Et nõukogu liikmete asetäitjad ei saanud vajalist hääle arvu, siis otsustati korraldada järelvalimised 1. juunil s. a. Teatud poolt katsuti küll ühe valikuks osutunud kandidaadi vastu kihutustööd teha, et töölised talle ei hääletaks, kuid see andis hoopis vastupidiseid tulemusi.

H.

Viljandi linna ehitustööstuslikus käitis

vallandati päevapealt 6 puutöolist, sest tööandja murdis töölepingu põhjendusega, et asemele võtta uued töölised, kes tükitöö alusel odavamini töö ära teeksid. Asja lahendab 8. jsk. tööinspektor. Töölisesindajate mitmekordsele nõudmisile tõsteti lihttööliste tunnitasu 22 sendilt 25 sendini, s. o. 3 sendi võrra tunnis. Takistavate asjaolude tõttu tööandja poolt ei ole töölisnõukogul võimalust olnud pidevalt töölise vajadustega kursis olla.

H.

Narvas

Kreenholmi

töölise üldkogu koosolek peeti 22. mail s. a. Narvas, Võitleja saalis.

Koosolekul esines referaadiga L. Johanson, kes kõneles tekstiiltöölise olukorrast, ja Tööliskoja peasekretär I. Rebane, kes kõneles töölise majanduslikust seisukorrast ja 40-tunnisest töönädalast.

Palgaline suvepuhkus algab Kreenholmis 21. juunil ja lõpeb 1. juulil. Töölise hulgas oli tekkinud kuuldus, et kudumisosakonnas tuleb tellimuste puudusel pikem seisak, kuid nüüd selgus, et vabrik on saanud tellimusi ja seepärast tööseisakut ei tule.

Selgus veel, et Narva linavabriku töölised saavad suvepuhkuse 22. juunist. Linaosakonnas algab töö uuesti 4. juulil, kuna juteosakonnas alles 11. juulil. Narva kalevi-

vabrikus algab suvepuhkus 23. juunil ja kestab 25. juulini. Mõlemas vabrikus teostatakse suuremaid remonttöid, mispärast ongi ette nähtud pikem seisak.

Raudtee

4. liini jaoskonna töölise

koosolek toimus Tartus 24. aprillil 1938. a. Koosolekut juhatas töölisnõukogu liige A. Voore. Aruande liinitöölise kutseühingu juhatuse tegevusest esitas juhat. liige E. Peterson.

Raudtee tööliskonna päevamuredest kõneles koosolekul Tööliskoja liige A. Saul. Valusaimaks probleemiks pidas kõneleja päevatöölise palkade küsimust ja tegi ühtlasi teatavaks, et raudtee töölisnõukogude ühisele palvele päevatöölise palkade tõstmiseks on Vabariigi Valitsuse poolt vastatud eitavalt. Pikemat aega oodatav palgalise puhkeaja seadus, mida kavatseti ka laiendada, esitatakse Sotsiaalministeeriumi poolt Riigivolikogule ja praegu puudub selgus selle kohta, kas esitatav seaduse eelnõu näeb ette puhkuse õiguse laiendamist ka kõigile raudtee päevatöölisetele. Kõiki raudteelasi häirivad raudteede eripõhikirja alusele viimise kava on jäetud siiski esialgu teostamata, mis tõi kaasa raudteelaste meelte rahunemise.

Kutseühingu 4. liini jaoskonna esindajaks valiti Taavet Naglas ja abiks A. Voore.

Lõpuks selgitati veel organiseerimise küsimust ja pandi uuele kutseühingu esindusele südamele jätkata energiliselt usaldusmeeste kaudu organiseerimistööd, mis seni 4. liini jaoskonnas on olnud edukas.

2. liini jaoskonna

töölise üldkogu koosolek peeti 26. mail s. a. Tapal. Koosolekul kõneles Tööliskoja esindajana koja liige A. Saul ainel „Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seadus“.

5. liini jaoskonna

töölise üldkogu koosolek peeti 20. mail s. a. Valgas. Koosolekul kõneles koja esindajana koja liige A. Saul ainel „Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seadus ja tähtsamaid raudtee tööliskonna praegusi päevaküsimusi“.

Mujal

A.-s. „Port-Kunda“

tsemendivabriku käitise töölise üldkogu koosolek toimus 29. mail kl. 17 Kunda Rahvamajas. Juhatas E. Praks, protokollis A. Loiotus. Koosolekust võttis osa 321 töolist (käitises töötab 636). Arutati tööandja vastust palgakõrgendamise nõudmisele. Leiti, et perekonnaabiraha ei saa lugeda soodustuseks, mis oleks arvestatav palgatõstmise juures, kuna perekonnaabiraha ei käi kõikide töölise kategooriate kohta. Samuti on väga ebaühtlane olukord ka vabrikukorterite kasutamisel. Vabrik müüb puid töölisetele 33% kõrgema hinnaga kui puid on saada mu-

jalt. Toodi ette ka puudusi saunade ja pesukööride suhtes jne. Töölised otsustasid jääda oma palganõudmistele juure ja alustada nende läbiviimiseks töötüli. Selle otsuse poolt anti lahtisel hääletusel 307 häält, vastuhääli ei olnud.

A.-s. Küttejõu

töölisnõukogusse valiti Kriis, Joh. (191 h.), Kallas, Leonh. (166 h.) ja Simm, Arnold (162 h.). Kandidaatideks jäid Plutus, Karl, Kivisild, Ivan ja Kalvet, Viktor.

Käitise tööliste üldkogukoosolekul 23. mail s. a. vastuvõetud otsuses toonitatakse, et 6. konverentsil vastuvõetud resolutsioonid on kõigi eesti tööliste olulisimad küsimused, mis on tõusnud elu sügavusist. Leitakse, et kaevurite üliinimliku raske töö tõttu peaks nende vanaduspensionini määr olema mitte üle 50 aasta.

Jägala-Tammiku puupapivabriku

tööliste üldkogu koosolek peeti 25. mail s. a. kohalikus käitises rahvamajas. Koosoleku juhatajaks valiti A. Sukamägi ja protokolljaks A. Jännes.

Tööliskoja esindaja instr. H. Isküll

andis ülevaate Tööliskoja tegevusest ja tööliskonna aktuaalseimaist päevaküsimusist.

Töölisnõukogu esimees A. Saks kõneles 6 üleriikliku töölisvanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate konverentsi saadikuna konverentsil kuuldust-nähtust.

Edasi töölisnõukogu esim. A. Saks kandis ette aruande töölisnõukogu tegevusest, kusjuures märkis, et käitis jääb möödunud aasta eeskujul juuni- ja juulikuuks seisma. Osa töölisi, peamiselt juhuslikud tööjõud ümbruskonna taludest, vallandatakse, kuna teised paigutatakse remonttöödele. Käitis töötab veejõuga ja iga-aastane seisak südasuvel on tingitud veepuudusest.

Tekkinud küsimuste all otsustati korraldada ekskursioon Tallinna, tselluloosi- ja teiste käitistega tutvumiseks.

Väärrib märkimist, et koha peal tegutseb Tallinna keemia- ja paberitöölised ametiühingu osakond, kuhu töölised on organiseeritud ligemale 90-protsendiliselt. Töölisnõukogu liikmed on ühtlasi ka kutseühingu osakonna juhatuses.

Samas tegutseb edukalt ka tööliste ja põlumeeste ühine tarbijateühing tööliste juhtimisel.

Mitmesugust

Töötülid

A.-S. Ilmarise

töötülis Töötülide Lahendamise Komisjon otsustas tõsta ajapalga norme keskmiselt 10%, kusjuures minimaalne tõus oleks vähimalt 8%. Tükitöö tariife otsustati tõsta vähimalt 10%. Nende tükitööde puhul, mis ei esine tööinspektori poolt kinnitatud tükitöö hinnakirjades, otsustati tagada töölistele peale põhipalga veel 15%-line lisa. Otsus jõustus 1. juunist 1938. a. ja kehtib üks aasta. Palgatõstmised toimuvad 1. aprillil s. a. kehtivusel olnud palkadest.

Otsusele esitas protesti tööandja. Töölisnõukogu käis selles asjas sotsiaalministri juures ja palus komisjoni otsus kinnitada. Samas asjas käis majandusministri juures koja peasekretär I. Rebane. Tööandja protest jäeti tagajärjeta ja sotsiaalminister kokkuleppel majandusministriga kinnitasid otsuse. Seega on töölised siiski saavutanud pingutava võitluse järele võidu.

Kaplanite töötüldes

lepituskatse ei õnnestunud. Tööandjad esitasid tööliste allkirju selle kohta, et neil mingisugust töötüli ei ole ja et nad oma palkadega on rahul. Tööliste volinikud vaidlesid neile allkirjadele vastu. Komisjon ei võtnud neid allkirju arvesse. Töölised nõudsid, et kolmes Kaplanite rätsepakäitises pandaks sunduslikult kehtima samad tariifid, millega teised tööandjad vabatahtlikult on ühinenud, olles sõlminud ühislepingud. Ko-

misjon rahuldab tööliste nõudmised, pannes otsuse kehtima 1. juunist 1937. a. kuni 31. maini 1938. a. Otsusele esitasid protesti tööandjad, kuid see jäeti tähele panemata ja komisjoni otsus kinnitati.

Kave

töötülis komisjon teiskordses koosseisus otsustas, tühistada komisjoni esialgse otsuse ja palgatõstmist mitte määrata, küll aga jäeti kehtima senikehtinud palgad. Otsus kehtib kuni 15. septembrini 1938. a.

Tartu Alumiiniumivabrikus

töölised nõudsid palgaalammäärasid, naistele 16 ja meestele 23 senti tunnis. Pääle selle nõuti palkade tõstmist neile, kes saavad kuni 20 senti tunnis 3 senti ja teistel 2 senti. Komisjoni tööandja ei ilmunud. Töötüli kestel tööandja vallandas 30 töölisi, nende seas ka töölisvanema, kelle ülesütlemine aga tööinspektori vahellesegamisel tagasi võeti.

Komisjon rahuldab tööliste nõudmised täiel määral. Otsus jõustub 1. juulil ja kehtib 31. detsembrini 1938. a.

Kutseühingutest

Kummitöölised organiseeruvad.

Keemia- ja paberitöölised ühingus peeti kummitöölised osakonna asutamiskoosolek. Kummitöölised organiseerimiseks otsustati asutada vastav sektsioon, kuhu kuuluksid ka vulkaniseerimise alal töötavad töölised.

Üldse arvatakse kummitöö alal Eestis olevat 500 töölise ümber.

Pärnu sadamatöölised

pidasid oma koosoleku 11. mail s. a., kus kõneles koja esindajana Joh. Mikkelson sadamatöölise palkadest ja sadamatöölise tööoludest.

Mööbelseppade usaldusmeeste

Koosolekul, 30. mail s. a., kõneles koja peasekretär I. Rebane tööliste töölepingu ja töötulide lahendamise seadusest väikekäitistesse puutuv as ja riigivolinik L. Metslang kutseühingu usaldusmeeste ülesannetest. Järgmisel usaldusmeeste koosolekul kõneles tööinspektor tööaja ja puhkeaja seadustest.

Autojuhtide mured.

Viimasel ajal on autojuhtide suhtes erakordiselt karmid abinõud tarvitusele võetud. Iga pisima ametialalise vääratuse eest ootab neid karistus.

Kuna autojuhtide kutse on raske, ohtlik ja vastutusrikas, ei saa neid lüüda palgatöölise perre, mitte üksnes eriliste kohustustega ja nõudmistega, vaid ka seda kutset väärivate õigustega. Ses mõttes on Eesti autojuhtide ja mototehnikute ühing esitanud märgukirjad tööaja, tööolude, palgalise puhkeaja, tööinspektsiooni ja haiguse ning õnnetuste vastu kindlustamise seaduste kiires korras kehtimapanekuks.

Praegu on Sotsiaalministeeriumis välja töötamisel haig. kindl. seaduse eelnõu. Samuti on Sotsiaalministeerium pooldavalt suhtunud ühingu kavasse autojuhtide tööaja normeerimiseks, mille kohaselt palgalistel autojuhtidel tööpäev tuleks 8-tunniline, kusjuures pidevat sõitmist ei tohiks olla üle 7 tunni korraga.

Erandiks on % % peal töötavad taksoautojuhid, kelle tööaeg ei tohiks olla üle 12 tunni, seejuures pidevalt juhtimist mitte üle 6 tunni.

Õnnetuste vastu kindlustamise suhtes on autoomanikel loomisel fond, millest tasutakse liiklemisõnnetustel tekkinud kahjud ja mis

esialgsete kalkulatsioonide järele tekitaks kulusid 4—4,5 miljonit senti.

Kokkade ühingu

koosolekul, 17. mail s. a., mis peeti kell 1 öösel, arutati kokkade töötamistingimusi ja õiguslikku seisukorda. Nõuti kaheksatunnist tööpäeva ja töötervishoidlike olude parandamist. Koosolekul kõneles peasekretär I. Rebane kokkade olukorda normeerivaist seadusist.

Rätsepatöölised nõuavad 15% palgakõrgendust.

Tallinna ülelinnalisel rätsepatöölise koosolekul otsustati nõuda tööandjalt meeste laagritöö alal 1928. a. maksetud töötasusid, mis tähendaks palkade tõstmist 10—15% võrra. Naiste laagritööl, naiste tellitud töö ning tunnitööl nõuti palga tõstmist 15%.

Palga tõstmise nõue ei käi meeste tellitud töö kohta.

Palgaliikumise teostamiseks valiti juhatusse abiks laagritöö ja tellitud töö alalt 9-liikmeline toimikond, kusjuures juhatusete anti vabad käed nende nõudmistest eest võitlemiseks.

Tähtsaima küsimusena oli veel arutusel rätsepatöölise tööaja korraldamine. Praegu on kodus ja töökodades töötavate rätsepatöölise tööaeg täiesti piiramatu ja kestab tegelikult 19 tundi ja enamgi.

Koosolekul avaldati tõsist soovi, et rätsepate tööaega piirataks ja et juhatus selleks samme astuks.

Möödunud aasta palgakokkuleppeist pole tööandjad, peale ühe esmajärgulise käitise, kinni pidanud.

Pesu-, kleidi- ja vormiriiete õmblemise alal töötajad on seni veel organiseerimata. Nende palga- ja tööolude selgitamine tehti juhatusese ülesandeks.

Järgmine number ilmub 1. augustil 1938. a.,

kuna käesolev number on konverentsi kaksiknumber. Kaastöö järgmisse numbrisse saata hiljemalt 15. juuliks.

Poole aasta tellijaid palume lahkesti oma tellimised uuendada.

Toimetus.

Vastutav ja tegev toimetaja: Ilmar Rebane, väljaandja: Tööliskoda. Ilmunud 15. juunil 1938. a.

Tall. E. Kirj.-Üh. tr. Pikk 2. 1938.